

*Ab. Com.
§ 101, Ecclesiastica
and Song of Solomon.*

R. D. D. RUPERTI

ABBATIS TUITIENSIS

IN CANTICA CANTICORUM

DE INCARNATIONE DOMINI

COMMENTARIORUM

PROLOGUS.

373 Qui contra hominem similem sibi luctatur, aut in agone contendit opus habet fortitudine corporis, ut athleta victor existens, iusta laurea mereatur coronari. Porro qui cum Deo luctari, et regno cælorum vim inferre præsumit, alia et meliori fortitudine opus habet, scilicet fortitudine mentis. Nam fortitudo corporis quid illic valet? Spiritus enim est Deus, et sicut eum, « qui adorat, adorare oportet in spiritu et veritate (Joan. iv), » ita nihilominus eum qui luctatur, collectari oportet in spiritu et veritate. Exemplum laudandæ hujus fortitudinis habemus in patre nostro Jacob, quemadmodum Scriptura dicit: « Cumque mature surrexisset Jacob, traductis omnibus, quæ ad se pertinebant, remansit solus: et ecce vir iactabatur cum eo usque mane. Qui cum videret, quod eum superare non posset, dixit ad eum: Dimitte me, jam enim ascendit aurora. Respondit: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Et benedicens illi: Si contra Deum, inquit, fortis fuisti, quanto magis contra homines prævalebis (Gen. xxxii). » Secundum illud exemplum, vir ille adhuc sese a collectante patitur rinci quoties studiosus et fidelis animus tandiu versatur circa verbum Dei, donec extorqueat ab illo benedictionem Spiritus sancti, quæ est verus et utilis intellectus mysterii, vel Scripturæ quam Deus rationabiliter signavit, ut non facile possit apprehendi: « Quia margaritæ non erant mittendæ coram porcis (Matth. vii), » et nulla difficultate vincitur, ut devistat, donec apprehendatur, quamvis quodammodo sugiat sermo Dei, seque jubeat dimitti. Igitur, o domina Dei genitrix Maria, et incorrupta mater Verbi æterni Dei et hominis Jesu Christi, non meis, sed tuis armatus meritis cum isto viro, scilicet cum Verbo Dei, cupio luctari, ut de Canticis canticorum opus extorqueam quod non dedeceat vocari de Incarnatione Domini, ad laudem et gloriam ejusdem Domini, ad laudem et honorem tuæ beatitudinis. Non nova hæc voluntas nunc incidit. Ante annos aliquot cum essem junior, cingere me volueram, et hujus nominis opus aggredi, scilicet de Incarnatione Domini, per occasionem hujusmodi. Coram regina cælorum loquor, a conservo meo quotibet irrideri non debeo, dicente: « Ecce somniator (Gen. xxxvii). » Sedebam quasi solitarius per visum noctis, et ecce quasi « sibilus auræ tenuis (III. Reg. xix) » per utramque aurem transcurrens, velocius quam dici possit, istos in me versiculos deposuit:

Femina mente Deum concepit, corpore Christum:
Integra sudit eum nil operante viro.

Cum reverens ad memet versiculos taliter acceptos mente pertractarem, et nonnullis, unde vel qualiter acceperim, secretius non sine admiratione denarrarem, atque ad multorum notitiam versiculi pervenissent, qui tamen nescirent unde accepissem, ex multis quæ audiebam, occasio se præbuit, ut scribere aliquid cuperem de Incarnatione Domini, versaturus grande onus invalidis humeris. Circa idem tempus et hoc aliud accidit: Frater quidam innocentis vitæ, et mundæ ac simplicis adolescentiæ retulit mihi, se vidisse Filium tuum Dominum nostrum Jesum Christum, sedentem super altare suum, et circa eum collegium sanctorum, neque assidentem cum quiete, et tenentem Cantica canticorum. Hæc interim transisse videbantur, et inveterata mihi erat memoria horum, cum ecce quidam de amatoribus Verbi Dei, ex te, o B. Virgo, incarnati, Cuno pater canobii Sigebergensis, qui me pene dormitare volentem, nonnunquam excitavit, et multis invigilare fecit, quam nescio per occasionem opportune importune mihi insistere cœpit, ut scriberem aliquid hujusmodi, qualis est hoc, quod nunc proposui. Tunc cum recordatus sum eorum quæ nunc dixi, simulque rursusdam præmissi tui, quia per visum mihi dicere visa es: Pascha cum beata Trinitate facies. Loquebar enim tecum, et dulce de beata Trinitate habebam colloquium, nesciens quod ipsa esses. Sed postquam illud ex te responsum accepi, tum scire volenti quænam esset tam sancta mulier, et hoc flagitanti in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, teipsam esse misericordiæ matrem stellantibus oculis gratauter demonstrasti. Sequor divinum præsigium, si quando merear videre faciem tuam, et ante Christum tenere Cantica canticorum, juxta quod canimus in psalmo: « Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos (Psal. xxv). » Dicendum in primis de isto Salomonis libro tertio, super quem velut fundamentum ædificari cupio ædificium hujus nominis, scilicet de Incarnatione Domini, cur vocetur Cantica canticorum, et deinde cur non singulariter canticum, sed pluraliter Cantica canticorum. Omne quod in Scripturis nominatur canticum, propter aliquod cantandum est Dei beneficium, et gratiarum actione auctorem suum probans, accepti beneficii et gratie non immemorem sive ingratum. Sunt autem in Scriptura veteris instrumenti cantica nota vel insignia numero sex, istud autem est septimum idemque novissimum. Primum est canticum Mosi servi Dei, pro illo beneficio quod Deus populum suum filios Israel liberavit, submerso Pharaone in mari Rubro cum curribus et equitibus suis (Exod. xv). Secundum canticum ejusdem Mosi, canticum Deuteronomii, quod scripsit canendum tam pro illo, quam pro cæteris ejusdem rei beneficiis (Deut. xxxii). Tertium canticum Annæ prophetis-

sa, quæ fuerat sterilis, quod cecinit pro nativitate Samuelis (I Reg. ii). Quartum canticum Isaiæ quod et scripsit, et canendum prophetavit: « Confitebor tibi, Domine, quoniam iratus es mihi (Isa. xii), » pro beneficio, quo liberandus erat Juda ab Assyriis. Quintum canticum Ezechiæ regis, quod cecinit vel scripsit pro beneficio Dei, quia de infirmitate sua convalescit (Ezech. xxxviii). Sextum canticum Abacuc, quod prophete cecinit pro futura deiectione diaboli, secundum typum Nabuchodonosor regis Babylonis (Habac. iii). Septimum, ut jam dixi, idemque novissimum est canticum istud maximi et singularis beneficii Dei, canticum amoris, quo Deus in B. Virginem descendit, ita ut filium ex ea generaret, qui est Christus Jesus, homo verus « Et Deus super omnia benedictus (Rom. ix), » quantum istud beneficium, cætera cuncta Dei beneficia generi humano impensa, superexcellit. Recte igitur dicitur Canticum canticorum, quia quod in eo canitur, beneficium est omnium Dei beneficiorum. Quare autem non singulariter canticum, sed pluraliter Cantica canticorum? Ad hanc percunctationem viam respondendi parat considerata subdistinctio quatuor periocharum, id est recapitulationum, quarum est signum capitulum hoc tertio repetitum: « Adjuro vos, filiæ Hierusalem, per capreas cervosque camporum, ne succitetis, neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit (Cant. ii). » Idem sacramentum per omnes periochas continetur. Unius enim ejusdemque amoris prima decantatio est, ab eo quod ait: « Osculetur me osculo oris sui (Cant. i), » usque: « Adjuro vos, filiæ Hierusalem. » Secunda ab eo, quod dixit: « Vox dilecti mei, ecce iste venit saliens in montibus (Cant. ii), » usque itidem: « Adjuro vos, filiæ Hierusalem. » Tertiam prolaxior, sic incipit: « Quæ est ista quæ ascendit per desertum (Cant. iii), » usque ad tertiam adjurationem: « Adjuro vos, filiæ Hierusalem. » Quarta: « Quæ est ista, quæ ascendit de deserto deliciis affluens (Cant. viii), » usque ad finem. Non ignoro quantum vel quale susceperim negotium, scilicet historię sive rei gestæ aliquod ponere fundamentum, et super illud magnum, quod sub istis vocibus continetur, superædificare mysterium. Tunc enim expositio mystica firmiter stat, neque fluitare permittitur, si super historiam certi temporis vel rei demonstrabilis rationabiliter superædificata continetur. Labor magnus et difficilis, sed exinde spei solatium est, quia sermo Dei talis est, qui secundum similitudinem viri supra memorati, qui luctabatur cum Jacob, possit vinci, si colluctator, id est inquisitor ejus legitime luctari noverit. Quid est legitime luctari? Nimirum fortitudine uti veræ et sanctæ humilitatis in precibus et lacrymis. Sic enim ille Jacob superavit (Gen. xxxii), teste alia Scriptura, in qua per Osee Spiritus sanctus de illo dicit: « In fortitudine sua directus est cum angelo, et invaluit ad angelum, stetit et rogavit eum (Osee xii). » Igitur ejusmodi fortitudinem tribuat Dominus virtutum, et victoria dulcis gratum subsequetur duellum.

IN CANTICA CANTICORUM

DE INCARNATIONE DOMINI

COMMENTARIORUM LIBER PRIMUS.

« Osculetur me osculo oris sui. » Quæ est ista A mihi, » ita et factum est tibi. Deus Pater te osculatus est « osculo oris sui. » Quis oculus hoc vidit? quæ auris audivit? cujus in cor hominis ascendit? Tibi autem, o Maria, semetipsum revelavit, et osculans, et osculum, et os osculantis. Longe minoris gratiæ, quælibet anima dum datum optimum, sive donum perfectum concipit, de sursum descendens ab eodem Patre luminum (Jac. i) taliter afflatur, talemque intus in semetipsa persentit osculantis attactum, ut dicere non dubitet, nobis autem revelavit Deus per spiritum suum (I Cor. ii). Quanto magis, tu, o beata, in perceptione doni singularis, dum Spiritus sanctus supervenit in te, et virtus Altissimi obumbravit tibi, revelationem hujusmodi accepisti. Perfecto anima tua liquefacta est (Cant. v), ut dilectus locutus est, scilicet Deus Pater locutione admirabili, locutione ineffabili, dum substantiam Verbi sui, cum illo amore suo Spiritu sancto tuæ menti, tuo ventri penitus insereret: in quo nec primam similem visas, nec habere sequentem. Et ad angelum quidem dixisse suffecerit, « fiat mihi secundum verbum tuum, » angele Dei, ut ille « osculetur me osculo oris sui, » ad ipsum autem dilectum Deum conversa, loqui et jubilare anima tua non desiit, in ipso experimento suavitatis inenarrabilis, cujus videlicet ju-

bilationis summa hæc est : « Quia meliora sunt a
 ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis. Oleum
 effusum nomen tuum, ideo adolescentulæ dilexerunt
 te. » In Isaia loquitur idem ipse Deus : « Audite me,
 donus Jacob, et residuum Israel, qui portamini a
 meo utero, qui gestamini a mea vulva. Usque ad se-
 nectam ego ipse, et usque ad canos ego portabo. »
 Ergo et ubera recte dicitur habere, quæ Psal-
 nista non ignorans, dicebat : « Si exaltavi animam meam,
 sicut ablactatum super matre sua, ita retributio in
 anima mea (Psal. cxxx). » Quid ergo per ubera ejus
 nisi dulcedinem ejus recte intelligimus? Et quid est
 dulcedo ejus, nisi Spiritus sanctus. Talis dulcedo
 pulchre in duo ubera discernitur, quia duo sunt data
 ejusdem sancti Spiritus. Alterum datum est in rem-
 issionem peccatorum, cujus videlicet dati ubere
 nullus ante hanc B. Virginem lactatus est sanctorum
 antiquorum. Alterum datum est in diversarum di-
 visiones sive distributiones gratiarum, quo videlicet
 ubere lactati veteres sancti, et prophetaverunt, et
 multa miracula operati sunt. Utrorumque hujusmodi
 uberum lætificata dulcedine ineffabili, dum concip-
 is, o virgo beata, dum tibi sit secundum hoc ver-
 bum angeli : « Spiritus sanctus superveniet in te, et
 virtus Altissimi obumbrabit tibi, » quibus duabus
 clausulis, jam dicta significabantur duo data ejusdem
 Spiritus sancti, quid aliud diceres, nisi « meliora
 sunt ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis? »
 Non fueras experta vitium hujus sæculi, vinum vo-
 luptatis carnalis, sine cujus ebrietate nulla unquam
 mulier præter te concipere potuit, aut poterit, et ta-
 men dijudicare nosti quam melior aut vehementior,
 dulcior atque fortior esset voluptas sive amor Dei,
 in quo concepisti, sine dubio potata illius torrente
 voluptatis (Psal. xxxv). **376** Et tu quidem veraci-
 ter dicere potueras : « Ecce enim in iniquitatibus
 concepta sum, et in peccatis concepit me mater mea
 (Psal. l.). » Cum enim esses de massa quæ in Adam
 corrupta est, hæreditaria peccati originalis labe non
 carebas : sed ante faciem hujus amoris peccatum,
 nec illud, nec aliud stare potuit, ante faciem hujus
 ignis stipula omnis interiit, ut totum sanctum fieret
 habitaculum, in quo Deus totis novem mensibus
 habitaret, tota omnino munda materia, de qua san-
 cta Dei sapientia, domum æternam sibimet ædificaret
 (Prov. ix). Et quia cum tanta dulcedine amoris, pre-
 tiosa plenæ gratiæ simul infusa sunt charismata, quæ
 cæteris ab eodem spiritu dispartiantur sanctis et
 electis, recte « ubera » illa dixeris « fragrantia un-
 guentis optimis. » Optima namque unguenta sunt
 charismata hæc, sermo sapientiæ, sermo scientiæ,
 fides, gratia sanitatum, opera virtutum, prophetia,
 discretio spirituum (II Cor. xii), etc.; quæ qui ha-
 bent, boni odoris sunt et suaviter fragrant, sicut
 unguentum optimum. Unde Apostolus : « Deo gra-
 tias, » inquit, « qui semper triumphat per nos in
 Christo Jesu, et odorem notitiæ suæ manifestat per
 nos in omni loco, quia Christi bonus odor sumus
 Deo (II Cor. ii). » Inter cæteros odores unguento-

rum, quibus perfusa es, prophetia fragravit, etiam
 longe antequam nascereris. Hoc enim senserat pro-
 pheticis naribus ille, qui dixit : « Et accessi ad pro-
 phetissam, et concepit, et peperit filium (Isa. viii). »
 Nunquid ille solus ad te accessit, o prophetissa fi-
 delis? Imo prophetæ omnes ad te accesserunt, quia
 prophetiæ omnium, et Scripturæ omnes in tuum
 sensum, cum superveniente in te Spiritu sancto,
 convenerunt (Luc. i). Ubi enim totum se indidit Pa-
 tris Verbum, quomodo abessent Scripturæ, quæ de
 ipso Verbo fonte suo prodierunt? Talia tam bona
 ubera sunt. Quid deinde? Oleum effusum nomen
 tuum. Cujus ubera sunt, ejus est nomen, id est,
 cujus est amor vel spiritus, per quem concipitur,
 ejus est Verbum sive Filius qui concipitur. Nam Fi-
 lius nomen est Patris, præsertim talis Filius, tale
 Verbum, per quod Deus in cælo et in terra valde
 nominatus, valde est inclutus. Nam per Verbum om-
 nia facta sunt quæ fecit Deus. Et quis potest æsti-
 mare fortitudinem ejus? Porro nomen hoc tam forte,
 tam magnum, ecce est oleum effusum. Mira res!
 quid verbo fortius, et quid oleo suavius? Ergone
 Verbum a suo est natura immutatum? Non. Sed
 qualitates creaturarum, cum quibus illi ratio est,
 hinc pro virtute, illinc vitio diversæ, imo contrariæ
 sunt. Verbi gratia : Diabolus in cælo per vitium su-
 perbus fuit : tu, virgo, per virtutem humilis in terra
 apparuisti. Pro qualitatibus tam diversis, tamque
 contrariis, vitium idemque Verbum, illi ut flumen
 tibi que ut oleum sese exhibuit, juxta illud : « Deus
 superbis resistit, humilibus autem dat gratiam
 (Jac. iv). » Quomodo autem, vel in quo est effusum
 hoc oleum? Nimirum in eo, quod a Deo processit, et
 de invisibilibus suis ad nostra visibilia venit, quem
 admodum ipse dixit Judæis : « Si Deus Pater vester
 esset, diligeretis utique me. Ego enim ex Deo pro-
 cessi et veni (Joan. viii). » Effusum ergo est oleum,
 id est, nomen tuum, quia processit de secreto sub-
 stantiæ tuæ, Verbum tuæ fortitudinis cum suavitate
 miserationis. Et ideo « adolescentulæ dilexerunt te. »
 Nihil verius. Nisi enim oleum taliter effusum fuis-
 set, nisi verbum tuum taliter processisset, adolescen-
 tulæ, id est animæ imperfectæ, non ausæ fuissent
 diligere te, imo nec ausæ fuissent audire te. Exempli
 gratia : « Steterunt procul, dicentes Mosi : Loquere
 tu nobis, et audiemus. Non loquatur nobis Domi-
 nus, ne forte moriamur (Exod. xx). » Et alibi .
 « Et accessisti ad me, » ait Moses, « atque dixisti :
 Ecce ostendit nobis Dominus Deus noster majesta-
 tem et magnitudinem suam. Vocem ejus audivimus
 de medio ignis, et probavimus hodie, quod loquente
 Deo cum homine vixerit homo (Deut. v), » etc. Adeo
 tunc timebant adolescentulæ, nondum quippe oleum
 erat effusum. At nunc, dum illud effundis, sicut tunc
 promisisti, dicens Mosi : « Bene omnia sunt locuti,
 prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum
 similem tui (Deut. xviii), » et cætera, dum, inquam,
 taliter effundis, « ecce adolescentulæ dilexerunt, »
 id est, certissime diligent te perfecta charitate

(*J. Joan. iv*) foris mittente timorem, quia consideratio tanti beneficii fiduciam dabit, et credentium mentes excitabit ad vicissitudinem dilectionis. « Trahe me post te, curremus in odore unguentorum tuorum. » Hactenus exclamationem tuam, o dilecta Domini, imitari conabatur in admiratione, quasi grandior modus elocutionis : deinceps sermo noster remissior in demonstratione sit. « Trahe me post te, » inquit. Ubi discessit angelus, « exurgens autem Maria, » inquit Evangelista, « abiit in montana cum festinatione, in civitatem Juda, et intravit in domum Zachariae, et salutavit Elizabeth. » Dixerat enim illi angelus : « Et ecce Elizabeth cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute sua. Et hic est mensis sextus illi, quae vocatur sterilis, quia impossibile non erit apud Deum omne verbum (*Luc. i*). » Habent sancti hoc proprium omnes, qui in veritate sanctum habent charitatis spiritum, ut ita gratulentur de beneficiis, quae aliis impensa perceperunt, quemadmodum et de illis, quae a Deo sibi met collata sunt. Tum properant mutuos sibi praebere conspectus, tum dulcia miscere colloquia, certatimque oportuna, importuna impendere invicem devotae charitatis obsequia. Quid est hoc, nisi trahere et currere in odore unguentorum Domini? Pretiosum erat unguentum, magnum erat beneficium, quod dederat Dominus sterili conceptum tanti viri, qui in spiritu et virtute Eliae deberet praere ante Dominum, et quo major non surrexerit inter natos mulierum (*Luc. i*; *Matth. xi*). Tanti ac talis unguenti odorem perceperat; talis ac tanti beneficii famam sive nuntium ab ipso angelo acceperat: et de hoc, sicut de caeteris, quis finis, quae consummatio futura esset Spiritu sancto docente, magna prophetissa non ignorabat. Trahebatur ergo post Dominum femina desideriorum, trahebatur et currebat in odore unguentorum talium: et ipsum currere, id est, in montana cum festinatione abire, erat dicere « trahe me post te. » Nam qui veraciter diligit, et trahitur, et trahi cupit. Cum igitur traheretur, sive ubi tracta est et cucurrit, quid dixit? « Introduxit me rex in cellaria sua. » Quomodo vel cui hoc dixit? Nimirum per aspirationem Spiritus sancti in mente ejus redundantis, in ventre ejus jam operantis, hoc dixit cognatae suae Elizabeth, et infanti, qui erat in ventre illius jam mensilis sex. Intravit enim in domum Zachariae, et salutavit Elizabeth. « Et factum est, ut audivit salutationem Mariae Elizabeth, exsultavit infans in gaudio in utero ejus. Et repleta est Spiritu sancto Elizabeth, et exclamavit voce magna, et dixit: Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui (*Luc. i*), » et caetera. Ergo vere dixit, et mirabiliter dixit, quae salutando cognatam repente prophetissam efficit, ut confestim secret illa omnia, quorum ista summa est: « Introduxit me rex in cellaria sua. » Vere pulcherrimus et optimus explanationis modus, ubi verecundae puellae prolocutor sit ipse Deus, ipse Spiritus sanctus, Spiritus propheticus. « Qui non tentatus est, » ait vir sapiens,

A « quid scit? » (*Ezech. xxxiv*.) Vir in multis expertus, cogitabit multa, et qui multa didicit, enarrabit intellectum. Horum idcirco meminerim, quia revera non nisi qui tentatus est **377** in his quae accepit, et a Deo revelata sunt sibi, digne potest perpendere religiosum silentium Virginis, sive custodiam oris ejus, circa secretum Dei. Quis enim ab illo, qui somnia primus vidit et enarravit, quorum utique visto visitatio fuit emissa ab Altissimo, id est a puero Joseph filio Jacob (*Gen. xxxvii*); quis, inquam, usque in praesentem diem, ita novit vel potuit observare tempus tacendi, et loquendi, quin aliquando opus habeat increpari, doceri, cavere scandalum invidentium, sicut illum patet increpavit. Ergo quanto quisque amplius tentatus est in ejusmodi, et expertus est invidiae malum quid sit, ipse scit, et enarrare potest intellectum hujus rei, quod tu, B. Virgo, vere fidelis fuisti et veraciter magnae fidei; non solum quia credidisti angelo evangelizanti, verum etiam quia secretum istud custodisti, neque perperasti aliquando cuiquam tua admirationem facere felicitatis, ut diceres quid fecisset tibi Deus, nisi ei cui prior ipse Deus vel Spiritus sanctus revelavit. Hoc non leviter perpendere nos vult evangelista, cum semel et iterum dicit: « Maria autem conservabat omnia verba haec conferens in corde suo (*Luc. ii*). » Nunc dicta prosequamur: « Introduxit me rex in cellaria sua. » Hoc ipsa quidem dixit verbis aliis, scilicet verbis Cantici sui, quo anima ejus Dominum magnificavit, sed, sicut jam dictum est, prior eidem, videlicet Elisabeth, Spiritus sanctus, Spiritus propheticus revelavit. Et quae sunt illa cellaria regis Dei? Nimirum sacra mysteria, quae nunquam continentur in Scripturis sanctis. Nam ista cellaria sunt, meliora cellis aromatum et argenti, et auri, et odoramentorum, et unguenti optimi, et omnibus apothecis regiae supellectilis, thesaurorumque universorum, quales habere potuerunt reges terrarum, et ille praecipue temporalis rex Salomon. « In cellaria sua, » inquit, rex non qualiscunque, sed Rex caeli et terrae, me introduxit. » Nihil enim a me abscondit, sed omni dulcedine sua me inebriavit. Qui enim verbum suum, quod erat, et est in corde suo, mihi totum infudit, quomodo non etiam cum illo mihi omnia donavit? Non enim introductio qualiscunque haec debet intelligi, sed introductio cum jure possidendi, sicut jus est sponsam legitimam cum tabulis matrimonii in dotem suam introduci. Quid ad haec illa Elizabeth, cum istud intus aure cordis percepisset? « Exsultabimus et letabimur in te. » Hoc vere dixit, et cum magno clamore dixit. Ait enim voce magna: « Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui, et unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me? Ecce enim et facta est vox salutationis tuae in auribus meis, exsultavit infans in gaudio in utero meo. Et beata, quae credidisti, quoniam perficientur ea, quae tibi dicta sunt a Domino (*Luc. i*). » Nonne hoc erat dicere, « exsultabimus et letabimur in te? » Jam esum

incipimus, ego et infans in utero meo exsultare in gaudio, a voce salutationis tuæ. Ex hoc et nos, et qui venturi sunt post uos, « exsultabimus et lætābimur in te, » et cantabimus, dicentes quia Eva nos fecit plorare, Maria nos fecit exsultare. Nam quod illa tristis abstulit, tu reddis almo germine. Heirco « exsultabimus et lætābimur in te. » Quomodo (inte?) Dicam paulo expressius. « Memores uberum tuorum super vinum recti diligunt te. » Hæc est et erit materia vel causa exsultationis vel lætitiæ nostræ in te, memoria uberum tuorum, quia virgineis uberibus lactasse illum prædicaberis, qui creavit te. Dixerimus enim: « Beatus venter, qui te portavit, Christe, et beata ubera quæ suxisti (Luc. xi.) » Et si aliud quid mysticum per ubera recte potest intelligi, attamen causa ista cunctis erit amabilis, quia is, qui angelos suæ visionis dulcedine pascit, tua, o felix Virgo, ubera suxit. Hujus rei « memores super vinum, » id est super omne quod in hoc sæculo dulce videtur aut jucundum, « recti diligunt, » id est certissime diligunt te. Rectorum illorum primus est et erit infans iste, qui a voce salutationis tuæ, qua salutasti me, jam exsultavit in gaudio in utero meo, et lætatur in te. Jam cepit exsultare et lætari in te, et exsultare non desinet, memor uberum tuorum super vinum, id est omne sæculum respuens et carnalis voluptatis commercium, virum se Deo dedicans virgineum, propter uberum tuorum lac dulcissimum, quæ videlicet ubera tua de cælo plena lacte virgineo lactaverunt Deum. O quam multi utriusque sexus, propter hoc ita te diligunt et similiter facient. Num parvum est hoc memoriale tuum? Imo inter omnia, quæcunque fecit Deus memorabilia, præcipuum et omnis creaturæ expectatione est dignum, quod is, qui angelorum cibus est, homo factus ex te propter homines, tuis uberibus lactari dignatus est. Recti ergo, hoc ipso quod recti sunt, quod non invidi, imo benevoli sunt, memores uberum tuorum, diligunt te. Quis fructus dilectionis hujus? Quæ merces aut quod præmium? Abundantia. Dicit enim Spiritus sanctus in Psalmo: « Rogate quæ ad pacem sunt Hierusalem, et abundantia diligentibus te (Psal. cxxi.) » Cujus rei abundantia diligentibus te, o sancta Hierusalem, nisi ejus, quæ diligitur in te. Tale est bonum tuum, bonum videlicet a Deo datum, ut quisque diligendo facere possit, et faciat esse suum. Diligendo ergo in te, quod mater es Domini, fidelis anima et ipsa mater fit: « Ipse enim meus, inquit, et frater et soror et mater est, quicumque fecerit voluntatem patris mei, qui in cælis est (Matth. xii.) » Cujus videlicet paternæ voluntatis, si summam quærimus, credere, sperare, et diligere est. Non ergo parvo pro præmio, habendo fidem recti sumus, habendo spem memores sumus, habendo charitatem te diligimus. Sequitur: « Nigra sum sed formosa, filix Hierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pellis Salomonis: nolite me considerare, quod fusca sim, quia decoloravit me sol. » Res ipsa exigit ut quæramus quousque vel quandiu beata Virgo Maria mansit cum illa Elizabeth

A cognata sua. Utique mensibus tribus, fere usque dum Elizabeth tempus pariendi impleteretur. Ille namque mensis sextus erat illi, quæ vocabatur steriliis, quando Maria nuntio bono impleta, exurgens abiit cum festinatione in domum Zachariæ, et salutavit Elizabeth. « Maria autem mansit, inquit evangelista, cum illa quasi mensibus tribus, et reversa est in domum suam (Luc. i.) » Statimque subjungit: « Elizabeth autem impletum est tempus pariendi, et peperit filium (ibid.) » Ergo Maria jam non erat illic, quando Elizabeth peperit filium. Cur, quæso, non interfuit? Cur tanti gaudii, tantæ exsultationis festivitatem non exspectavit. Cur discessum suum non distulit, donec videret infantem, quem vidisse gaudium fuit? Non ignorabat angelum dixisse ad Zachariam: « Et erit gaudium tibi et exsultatio, et multi in nativitate ejus gaudebunt (ibid.) » Item: « Et ecce eris taceus, et non poteris loqui usque in diem quo hæc stant, pro eo quod non credidisti verbis meis (ibid.) » Cur non exspectavit videre hoc miraculum, scilicet eum qui mutus fuerat, aperto ore ejus et lingua ejus, cum nomine Joannis loquentem et benedicientem Deum? Nonne magis ad eam quam ad quamlibet aliam pertinebat congratulari, et audire verba Cantici de ore prophetantis: « Et tu, puer, propheta Altissimi vocaberis, præiis enim ante faciem Domini parare vias ejus? » (Ibid.) Cur igitur quæ eatenus non venisse causam habere videretur, u' saltem illa die veniret, cognata cum vicinis 378 et aliis cognatis illius, et congratularetur, econtra cum jam dudum venisset, idcirco discessit ne interesset gaudentibus et congratulantibus. Causam nesciremus, rem ipsam, id est, discessum ejus non animadverteremus, nisi excitasset intellectum vox ista, per Spiritum sanctum in persona ejus prolata, « nigra sum sed formosa. »

Quid enim hoc erat? Quid putamus facturos vel dicturos fuisse vicinos et cognatos, qui multi convenerunt, si inter eos inveniretur in utero habens? Ipse Joseph vir ejus, cui desponsata erat, quoniam invenit eam in utero habentem, cum esset justus, volebat traducere eam, sed volebat occulte dimittere eam (Matth. i.) Ergo in oculis ejus nigra erat, et est adhuc in oculis sive in sensu illorum, qui, cum sint illi matris suæ, de quibus postmodum dicendum est, pugnant contra eam, contradicendo nobis credentibus et confitentibus, eam de Spiritu sancto fuisse imprægnatam. At illa dicere poterat et veraciter dicit, « nigra sum sed formosa; » — « nigra, » inquam, id est prægnans inventa sum; « sed formosa, » id est salva virginitate de Spiritu sancto imprægnata. Bene actum, optime provisum est, ut ventura postmodum multitudine ad illud nativitatis Joannis gaudium, reverteretur in domum suam, ne prius ab illis deprehenderetur in utero habens, quam ab ipso beato Joseph, qui dignus esset corrigi per angelum dicentem: « Joseph, fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod autem in ea natum est, de Spiritu sancto est (ibid.) » Nec istud suffecis-

set, nisi etiam, priusquam complerentur dies Mariæ A ut pareret, locum mutavisset. Poterat namque vicinis et notis fieri occasio loquendi, quod tam cito peperit, vix habens menses sex, ex quo monente angelo, beatus Joseph conjugem suam accepit. Bene igitur et hoc provisum est, quod « exiit edictum a Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis (Luc. ii), » quatenus per hanc occasionem et Scriptura impleretur, quæ Christum de Bethlehem nasciturum prædixerat esse, et Virgo ab omni vicinorum quæstione liberaretur, quomodo tam brevi tempore exacto, ex quo in conjugium accepta fuerat, peperisset. Dicit igitur : « Nigra sum sed formosa, filiæ Hierusalem. » Secundum opinionem male videntium nigra, secundum fidem recte credentium formosa. Quam nigra, et quam formosa ? « Nigra, sicut tabernacula Cedar; formosa, sicut pellis Salomonis. » Sicut enim Ismael, ad quem pertinet Cedar, niger, id est ferus homo, jure fuit ejectus cum matre sua, dicente Sara : « Ejice ancillam et filium ejus non enim erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ (Gen. xxi), » et e regione omnium fratrum suorum in solitudine fixit tabernacula, ita et ego jure ejicienda visa sum, ita ut vir meus Joseph nollet traducere, sed vellet occulte dimittere me. Multum erat miserationis in eo, quod occulte dimittere voluit, cum lex multo asperius censet de puella ejusmodi (Deut. xxxii), qualis ego, dum prægnans essem, poteram existimari. Ergo « nigra, » ego « sicut tabernacula Cedar : » Quia sicut ille cum matre sua, ita et ego cum eo, quod conceperam, videbar ejicienda, viri mei domo et hæreditate indigna. Cedar, ut jam dictum est, pertinet ad Ismael. Quare autem magis hic placuit dicere tabernacula Cedar, quam tabernacula Ismael? Videlicet quia Cedar *tenebræ*, Ismael interpretatur *exauditio Dei*, magisque nomen tenebrarum, quam exauditiois Dei congruit meæ, quæ putabatur, ingenii nigredini. Econtra, sicut pellis Salomonis, id est, exterior cultus et omnis dignitas sapientissimi Regis incomparabiliter splenduit, ita ut nullus ei regum potuerit unquam comparari, ita et virginitatis meæ splendor præ omnibus sanctis et filiis regni Dei est admirabilis, nec ei qui ex me natus est quisquam sanctorum, nec ipse Isaac eidem Cedar longe prælatus et præferendus, potuit unquam vel poterit comparari. Quare autem non dixit, sicut Salomon, sed « sicut pellis Salomonis? » Videlicet, quia quidem formosa pellis Salomonis, sed non ipse Salomon valde formosus fuit. Intus enim quamdam deformitatem habuit, etiam quando fulgebat formositas pellis. « Dixit enim Dominus illi : Quia habuisti apud te hoc, et non custodisti pactum meum et præcepta mea, quæ mandavi tibi, disruptens scindam regnum tuum (III Reg. xi), » etc. Quidnam est dicere, « habuisti apud te? » nisi ac si diceret, qualem te nunc ostendisti, sequendo deos alienos, talis eras etiam, cum de foris me honorares omni adoratione et pulchri templi ædificatio. Igitur melius dicere fuit, « sicut pellis Salomonis » quam sicut Salomon, ita « formosa sum, » quia non sicut habuit apud se, sed sicut de foris ædificavit templum manufactum, et sicut dixit : « Sapia ædificavit sibi domum (Prov. ix), » ita ex me Deus templum sibi non manufactum, et non manufactam sapientia sibi ædificavit domum. « Nolite, filiæ Hierusalem, considerare me, quod fusca sim, id est corrupta, quia quod tumentem uterum habeo, quod inventa sum in utero habens, non fecit vir, quia virum non cognosco, sed ita « decoloravit me sol. » Verus sol, et sole Deus longe pulchrior semetipso me implevit, de semetipso uterum meum tumentem reddidit. Hoccine est decolorari? Non apud vos, o filiæ Hierusalem, quæ habetis oculum simplicem, sed apud superborum cogitationes, quarum nequam est oculus. Non erat nequam oculus Joseph, sed quamdam excusabilem ignorantie nebulam habens, cito purgatus est, dicente sibi angelo Domini, quod sana cute decolorata essem, quam non flammæ ignis de deorsum, sed desuper « sol decoloravit, » quod salva virginitate gravida essem, quam non vir terrenus, sed Pater cælestis de Spiritu sancto gravidam fecit. Non ita cæteri omnes cognitam veritatem sequuntur. Sed quid : « Filii matris meæ pugnaverunt contra me, posuerunt me custodem in vineis, vineam meam non custodivi. » — « Filii matris meæ, » Judæi sunt, filii synagogæ [*al.*, synagoga], imo qui se dicunt Judæos esse, et non sunt, sed sunt synagoga Satanae. Isti « pugnaverunt, » id est certissime pugnant contra me, considerantes et considerare volentes, quod fusca sum, quod non vere decoloraverit me sol, sed nigra sim nigredine omnimoda, « sicut tabernacula Cedar. » Hinc ab illis passa sum, vel patiar pugnas verborum, pugnas linguarum blasphemantium. Prædicatum est eis, quod non nigra, imo, ut jam dixi, « formosa » sim « sicut pellis Salomonis, » sed econtra pugnaverunt repleti zelo, et contradixerunt propugnatoribus meis blasphemantes. Diximus ergo : « Vobis oportebat primum! oqui verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, et indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes. Sic enim præcepit vobis Dominus : « Posui te in lucem gentibus, ut sis in salutem usque ad extremum terræ (Isa. xlii). » Hoc modo « posuerunt me custodem in vineis, » id est in gentibus, quæ non quidem erant, sed ex mea custodia factæ sunt vineæ Domini. Posuerunt, inquam, id est ut ego ponerer effecerunt per incredulitatem suam. Non enim ego prior illos, sed ipsi priores me repulerunt et custodia mea sese indignos judicaverunt. Igitur justo judicio tales matris meæ filios reliqui, et vineam meam non custodivi, gentem meam non adjuvi, non defendi, quin venirent, locumque et gentem tollerent Romani. Putaverunt quod, si me repulissent, errare deberem in solitudine, sicut Cedar vel 379 sicut Agar (Gen. xvi). Verum non ita est. Pro una vinea, quæ debuit esse mea, utpote gens meæ, sanguis meus, et caro mea, multas vineas acquisivi, multas Ecclesias in gentibus dilatavi, quæ omnes custodiam meam habent, et habere desiderant, de meritis meis præsumentes, de intercessionibus meis

confidentes, et pro hujusmodi custodia clamantes ad me iugiter: Hæc ad filias Hierusalem elocuta, quales refugit, ut supra iam dictum est, ne consideraretur ab eis, et inveniretur in utero habens, in illa frequentia venientium ad Elizabeth, ut congratularentur ei, mox ad dilectum conversa, dicit: « Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam per greges sodalium tuorum. » Sensus vocis hujus quærenti, nec dubitanti mihi, quin veraciter congruat tantæ tanque beatæ Virgini, magnum et mirum sese ingerit et aperit sacramentum illius evangelicæ lectionis: « Cum factus esset Jesus annorum duodecim, ascendentibus illis Hierosolymam secundum consuetudinem diei festi, consummatisque omnibus, cum redirent, remansit puer Jesus in Hierusalem, et non cognoverunt parentes ejus, » etc., usque, « et dixit mater ejus ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus et ego dolentes quærebamus te (Luc. ii). » Quid enim? Nunquid casu gestum est, ut puer Jesus remaneret in Hierusalem, et parentes ejus illum esse in comitatu existimarent, ut requirerent inter cognatos et notos, et non invenirent, regressi in Hierusalem, requirentes, post triduum invenirent, non quomocumque vel ubicunque, sed in templo sedentem in medio doctorum, audientem illos, et interrogantem? Nunquid hoc evangelista tam diligenter scriberet, nisi rem sacramenti plenam esse sciret? « Sunt et alia multa, » inquit Joannes, « quæ fecit Jesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere eos, qui scribendi sunt, libros (Joun. xxi). » Si solam speciem rem gestam, quantum est hoc inter alia tam multa, ut illis omissis ab evangelista non deberet comitti? Igitur et in voce ista, « indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, » et in illa re gesta, qua dixit eadem diligens et dilecta: « Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus et ego dolentes quærebamus te, » unum idemque mysterium spectare juvat. Quid enim est comitatus de die festo redeuntium, nisi frequentia vel ritus cæremoniæ Judaicarum, cæremoniæ carnalium? Istæ namque mandata vitæ non præcesserunt, sed comitatæ sunt, et si rite consideres legis ordinem, postquam præcepta bona data sunt, quæ faciens homo viveret in eis, istæ cæremoniæ præceptaque non bona, in quibus non viverent, a reatu vituli sumperunt initium (Levit. xviii; Ezech. xx; Exod. xxiii), et hoc erat jugum gravissimum, quod « neque nos, » ait Petrus apostolus, « neque patres nostri portare potuimus (Act. xv). » Super his magna acquisitio futura erat, et facta est, sicut in Actibus apostolorum legimus: « Et quidam descendentes de Julia, docebant fratres, quia, nisi circumcidamini, non potestis salvi fieri, et quia oportet præcipere, servari legem Moysi (ibid.). » Hoc erat parentes Jesu existimare, Jesum esse in comitatu. Sed non erat ibi Jesus. Imo erat et esse illum oportebat, in medio doctorum, audire et interrogare

A verba vitæ. Hinc per Hieremiam prophetiam fuerat prædictum: « Quia non sum locutus cum patribus vestris, et non præcepi eis in die, qua eduxi eos de terra Ægypti, de verbo holocaustum et victimarum, sed hoc verbum præcepi eis, dicens: Audite vocem meam et ero vobis Deus, et vos eritis mihi populus, et ambulate in omni via, quam mandavi vobis (Jer. vii), » subauditur, in monte Oreb ante reatum vituli, ubi justificationes et præcepta vitæ dedi, scripta in tabulis digito Dei (Exod. xx). Horum discernendorum utique magistram te esse oportebat, o B. Maria, et magistra magistrorum, id est, apostolorum, juxta illud: « Fons hortorum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano (Cant. iv). » An quia Spiritus sanctus illos docuit, idcirco tuæ vocis magisterio non illis opus fuit? Imo vox tua vox illis fuit Spiritus sancti, quidquid supplementi opus erat cisdem mortalibus vel testimonii, ad confirmandos singulorum sensus, quos acceperant ab eodem Spiritu, dividente singulis, prout vult (I Cor. xii), ex religioso ore tuo perceperunt, instructo ad loquendum, bene composito ad tacendum, prout tempus erat opportunum. An quia loco supra memorato de Actibus apostolorum, ubi facta seditione propter cæremonias Judaicas convenerunt apostoli et seniores videre de hoc verbo, nullam tui mentionem Scriptura fecit, idcirco putandum est quod conventus ille te omiserit, et sanctum de tuo pectore, de tuo ore Spiritum non consuluerit? (Act. xv.) Imo et illic et in cæteris agendis tu princeps, omnem solvisti quæstionem: ita tamen, ut non clamares, neque contenderes, neque audiretur vox tua foris (Isa. xlii): quia, sicut ante nos dictum est, tu sola es Virgo, quæ universam hæreticam pravitatem interemisti. Dixeris ergo: « Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam per greges sodalium tuorum. » Indicari tibi flagitabas, ut aliis indicare scires. Sed dico: Nunquid nesciebas? Nunquid quod prophætæ sciverunt, tu ignorabas? Utique nescires, nisi desuper indicatum tibi fuisset. Et Deus tuus, filius tuus præsciebat, quod resurrecturus esset a mortuis, et tamen in persona ejus Psalmistadixit: « Tu autem, Domine, miserere mei, et resuscita me, et retribuam eis (Psal. xi). » Dicat aliquis: Quid ergo est, quod in supradicto loco Evangelii, dum ista significarentur, dixit: « Fili, quid fecisti nobis sic, ecce ego et pater tuus dolentes quærebamus te, » etc., usque, « et ipsi nihil horum intellexerunt? » Ad hæc inquam: Et quid illud est, quod evangelista continuo intulit: « Mater ejus conservabat omnia verba hæc confrens in corde suo? » Igitur ecce duo quasi repugnantia. Si enim non nesciebat, quomodo quærens dolerebat, dolens quærebat? Si autem nesciebat, quomodo vel de quibus in corde suo conferebat? Ergo neque a dextris, neque a sinistris sermo sit, quia veraciter magna hæc prophetissa, quid ageretur, non ignorabat, quoniam gratia plena erat, et tamen dolens

quærebat, quoniam dispersioni divinæ ipsa suo silentio serviens, quamvis cum illis quærentibus quæreret, tempus tacendi custodiebat, et dolentibus condolebat. Quomodo autem dicenti, « indica mihi, » responsum est ex persona dilecti? Nam et percunctatio, et causa percunctationis melius cum responsione explanari poterit. « Si ignoras te, o pulchra inter mulieres, regredere et abi post vestigia gregum, et pasce hædos tuos juxta tabernacula pastorum. » O pulcherrima mulierum, o benedicta inter mulieres, cujus pulchritudo benedictio est, cujus pulchritudo ipse benedictus fructus ventris tui est, talis ac tanta causa tua est, ut si teipsam non ignores, statim scias illud quod quæris, dicens: « Indica mihi, ubi pascas, ubi cubes in meridie, » nec verendum tibi sit, « ne vagari » incipias « per greges sodalium meorum, id est, per conventicula, quæ sunt circa cathedras sive doctrinas Scribarum et Pharisæorum, qui sese mihi sodales sive pares faciunt, qui in cæremoniis suis justificari volunt, qui suam quærentes statuere justitiam, « justitiæ Dei » quæ Christus est, « subjecti non sunt (Rom. x). » Quid enim? Unde pulchritudinem istam acquisisti, ut sis pulcherrima mulierum? Ex fide et humilitate, an ex operibus **380** legis? Nonne ex fide et humilitate? Nam et beata quæ credidit, ait illa prophetissa, illa cognata tua Elizabeth, repleta gaudio et exultans in Spiritu sancto cum infante in utero suo: « Beata, » inquit, « quæ » credidit, « quoniam perficerentur ea, quæ dicta sunt » ei « a Domino (Luc. 1). » Non dixit, beata, quæ inventa est in operibus legis. Ecce beatitudo ex fide. Tu quoque statim cecinisti: « Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. » Et ecce beatitudo ex humilitate. Ergo ex fide et humilitate, imo fides et humilitas tota pulchritudo tua est, et hic est locus requietionis mee. Locus, in quo dilectus tuus pascendo et cubando delicietur in meridie, id est in hoc tempore plenæ gratiæ, quando figura jam præterita, res illuxit, umbra depulsa, sol veritatis ascendit.

« Si » hoc « ignoras, » consequens est quod dixi, « egredere et abi post vestigia gregum, » videlicet æorum, qui in lege vel in carne justificari volunt. « Et pasce hædos tuos juxta tabernacula pastorum, » id est, carnales habe alumnos secundum imitationem supradictorum sodalium meorum, quorum omnium cuncti greges, non oves, sed hædi sunt, utpote a peccato suo non justificati, imo in peccato suo morituri. Cui posthac licebit in carne gloriari? (Joan. viii.) Ecce illi, quæ de carne sua Verbum carnem factum peperit, si ignorat se, subauditur, unde Altissimo placuerit, dicitur: « Egredere et abi. » Et in Evangelio, cum extollens vocem quædam mulier de turba, dixisset: « Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suxisti, » quid responsum est ei? « Quinimo beatus qui audiunt Verbum Dei, et custodiunt illud (Luc. xi). » Hæc enim causa principalis est effectiva beatitudinis et sine hac beata

A non potuisset esse vel dici. Attamen perseveranter et irrefragabiliter dicimus: « Beatus venter qui te portavit, et ubera quæ suxisti, » et bene dicimus, scientes quia hospitium ventris sui, quod Creatori suo præbuit, et alimoniam lactis sui, quod ori ejus ministravit, fide pretiosa et humilitate gratiosa communicavit atque perornavit, complevit et custodivit nullam habens unquam ignorantiam sui. Sequitur: « Equitatu meo in curribus Pharaonis assimilavi te, amica mea. » Hoc est quod nolo ignorare, et quod si rite perpendis, o amica mea, non ignoras te. Quisnam fuit ille meus equitatus « in curribus Pharaonis » vel quomodo in curribus Pharaonis? Magnum et mirum spectaculum respicienti, inde currus Pharaonis, hinc equitatum meum. B Currus namque Pharaonis valde multi, ferro armati, plerique etiam auro vel argento insigniti fuerunt; equitatus autem meus, virga una fuit, virga Moysi et Aaron (Exod. vii). Virga illa contra sublimes currus Pharaonis taliter equitavit, hoc modo militavit. Primo, versa in colubrum devoravit virgas magorum, deinde percutiens aquas fluminis vertit in sanguinem, deinde extensa super fluvios et super rivos ac paludes eduxit ranas super terram Ægypti, deinde percussit pulverem terræ, et facti sunt sciniphes in hominibus et in jumentis, denique implevit domos Ægyptiorum muscis diversi generis, deinde fecit, ut morentur omnia animantia Ægyptiorum, et deinde facta sunt vulnera vesicarum turgentium, deinde extensa in cælum fecit tonitrua et grandinem mixtum igni, ac discurrentia fulgura super terram Ægypti; deinde extensa super terram ascendere fecit locustam, et devoravit omnem herbam, quæ residua fuit grandini; deinde extensa in cælum, fecit ut essent tenebræ horribiles in universa terra Ægypti; novissime elevata super mare, vertit illud in siccum, et divisit aquam, et transierunt filii Israel per medium maris, iterumque reducta super mare, operuit aquis currus, et equites cuncti exercitus Pharaonis (Exod. xiv). Recte ergo virga talis dicitur equitatus Domini, quæ contra tot currus et equites Pharaonis sola suffecit, et victoriâ peregit. Quomodo vel in quo tali equitatu meo « amica mea assimilavi te? » Videlicet in eo, quod posita coram Domino virga illa in tabernaculo testimonii, sequenti die inventa est germinasse, et turgentibus gemmis eruperant flores, qui foliis dilatatis, in amygdala deformati sunt. Erant enim quidam similes istorum sodalium meorum, pro sacerdotio contententes, et concilia sua trahentes adversus Moysen et Aaron, sicut isti sodales mei, sacerdotium sibi vindicant, in carnibus taurorum et sanguine hircorum, adversus sacerdotium meum, sacerdotium æternum, secundum ordinem Melchisedech juramento firmatum (Hebr. ix; Psal. cix). Dixi ergo: « Refer virgâ Aaron in tabernaculum testimonii, ut servetur ibi in signum rebellium filiorum Israel, et quiescant querelæ eorum a me, ne moriantur (Num. xvii). » Illi signo, illi « equitatu meo assi-

riliavi te, amica mea. » Sicut enim virga illa virgas A
 maleficorum et incantatorum devoravit, et omnem
 superbiam Ægyptiacam obrivit, ac deinde germi-
 navit, fronduit, floruit et fructum protulit, non
 plantata, non succo terræ animata, sed virtute coe-
 lesti supra usum naturæ provecta, sic tu pulcher-
 rima mulierum, amica mea, cunctam pravitatem
 hæreticam interemisti, superbiam diaboli dejecisti,
 conceptu florida, partu fructifera, virgo in conceptu,
 incorrupta in partu, virgo ante partum, incorrupta
 post partum. Nonne igitur pulcherrima es mulierum?
 Vere pulcherrima. « Pulchræ sunt genæ tuæ sicut
 turturis, collum tuum sicut monilia. » Pulchritudo
 tua pudicitia est, quæ multum apparet et spectabi-
 liter lucet in genis tuis, quia non foris vagaris ocu-
 lis, sed sicut solivaga et avis castissima turtur, soli-
 tudine delectabilis, et solitariam te angelus invenit
 atque salutavit. Non ita pulchræ sunt genæ mulie-
 ris, qualem sapientia denotat: Ornatum, inquit,
 meretricio præparata ad capiendas animas, garrula
 et vaga, quietis impatiens, nec valens in domo con-
 sistere pedibus suis. Verum ut taceam de ejusmodi,
 pudicarum omnium virginum, viduarum atque con-
 tinentium pudor sive pudicitia, religiositas aut ve-
 recundia, tuis genis, tuis oculis comparata, non est
 verecundia, non est pudor, non est, aut vix mere-
 tur dici pudicitia. Adde quod « collum tuum » sic
 est « sicut monilia. » Sicut enim monilia muniunt
 matronarum pectora pudica, unde et dicuntur moni-
 lia, eo quod pectus muniant, ne quis extraneus, id
 est impudicus, manum suam injiciat, ita et col-
 lum tuum munit verba tua, non solum ne quid otio-
 sum aut noxium sive inordinatum per vocem erumpat,
 veram etiam ne ipsum bonum tuum, secretum
 tuum, divinum mysterium tibi creditum, leviter
 viam vel vocem inveniat, ut auris aliena, sive filia
 aliqua, quamvis videatur esse filia Hierusalem,
 quæ se te custodire nesciret hujusmodi margaritas,
 sicut custodiri oporteret propter porcos, maxime-
 que propter Herodem et ejus complices, intelligat
 (Math. vii). Vere igitur pulcherrima mulierum,
 pulcherrima in genis, pulcherrima in collo, id est
 tam oculorum, quam verbo: um tuorum moderamine
 decentissimo. Quid ad hæc dicunt amici vel fami-
 liares tui, quales primi fuerunt apostoli? « Mure-
 nulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento. »
 Murenula quoddam coll' ornamentum, vulgo sic
 vocatum, idcirco quod scilicet auri metallo in vir-
 galas lentescente, quædam ordinis flexuosi catena
 contextitur, in similitudinem murenæ serpenti-
 tis. Hæc et interdum auri atque argenti texi-
 tur virgulis. Unde hîc dicitur, murenulas
 381 aureas, vermiculatas argento faciemus tibi.
 Aurum et argentum idem significant hic, quod in
 psalmo enim dicit: « Pennæ columbæ deargentatæ,
 et posteriora dorsi ejus in pallore auri (Psal. lxxvii). »
 Aurum in dorso, vel in posterioribus columbæ, in-
 terior est sensus sacræ Scripturæ, argentum vero
 sermo exterior, cujus nitore nullo modo comparari

A possunt lepores sive exornationes eloquentiæ mun-
 danæ, quantumlibet exquisitæ fuerint sive accura-
 tæ. Ergo per murenulas aureas argento vermicula-
 tas, recte intelligimus sermoneationes sanctorum;
 sensibus aureas, elocutionis nitore argenteas sive
 luculentas. Est igitur sensus: O Virgo virginum,
 quomodo factum est istud? Quia nec primam simi-
 lem visa es nec habere sequentem. Laxa vocis iter,
 et collum tuum silentio communium pande inter-
 dum, et tatis auribus amicorum fidelium, vel brevi-
 ter eloquendo committe secretum, ut dicas nobis,
 quomodo vel per quid Altissimo complacueris, qua-
 lis ille tibi fuerit, primum in corde sive in utero,
 deinde in convictu sive in colloquio, dum lactares
 uberibus, dum gestares eum ulnis trementibus. Su-
 mus enim fidi artifices, argentarii fideles, et ad lau-
 dem illius, qui tibi hæc magna fecit, faciemus mu-
 renulas veritatis, ornamenta benedictionis et gra-
 tiarum actionis, benedicendo et gratias agendo,
 quia sic fecit tibi, ita ut non sit locus, ubi vox lau-
 dis hujus non audiatur, vox sonora, laus altisona,
 quæ tuum nomen concelebrans, jugiter te ambiat,
 et quodammodo de collo tuo dependeat. « Dum es-
 set rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem
 suum. Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter
 ubera mea commorabitur. Botrus Cypri dilectus
 meus mihi in vineis Engadi. » Hoc dico vobis, o
 amici, et hoc aurum verum est. Si habetis argen-
 tum, facite, ut dixistis, murenulas mihi, imo non
 mihi, sed Domino, memores illius dicti Sapientis:
 « Glorificantes Dominum quantumcunque potueri-
 tis, supervalebit adhuc, et admirabilis magnificentia
 ejus. Benedicentes Dominum, et exaltate illum,
 quantum potestis, major est enim omni laude.
 Exaltantes eum replemini virtute, ne laboretis, non
 enim pervenietis (Eccli. xliii). » Quid enim? Cum
 esset in sinu vel in corde Patris, de illis altissimis
 suis respexit humilitatem meam. Hoc est quod di-
 co: « Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea
 dedit odorem suum. » Quid enim est, vel erat ac-
 cubitus regis, nisi cor vel sinus Patris? Illi supra-
 dicti pastores vel sodales ejus qui sese pares ei fa-
 ciunt, et greges non ovium, sed hædorum post se
 trahunt, dixerunt, quod ante me rex iste non fue-
 rit, quod ex me initium sumpserit, quod homo tan-
 tum, et supra hominem nihil in eo sit. At ipse
 priusquam ego essem, imo et « antequam Abraham
 fieret, » est et erat (Joan. viii), et in illo accubitu
 suo erat. Nam « in principio erat Verbum, et Verbum
 erat apud Deum (Joan. i). » Dum ita esset,
 « nardus mea dedit odorem suum, » et hoc odore
 delectatus descendit in uterum meum. Olim in Eva
 malo superbiæ fetore offensus, et ob hoc ab huma-
 no genere aversus fuerat, nunc autem delectatus
 bono odore, nardo humilitatis meæ, sic ad genus
 humanum conversus est. Propterea nardum meam
 dico humilitatem meam, quia sicut nardus herba
 aromatica, parvo quidem frutice vel parva spica,
 nequaquam in altum se subrigit, sed comosa atque

odoratissima, flore optimi odoris atque radícula suavi, multis usibus probatur utilis, sic humilitas mea, suo quidem arbitrio vel iudicio parva res est, nimiumque exilis, sed iudicio regis pretiosior est cunctis operibus legis, in quibus homines iusti sibi videntur atque magnifici, ipsumque regem et Patrem ejus Deum, sanctum quoque Spiritum unice delectat, velut suavis odor, qualis quantusque de nullo unquam usque ad ipsum spiravit, vel spirare potuit sacrificio. O amici, hoc ego experta sum. Humilitatem meam de illo accubitu suo sensit et respexit, et valde delectatus est, et placuit sibi, quod in isto sexu tantam humilitatem invenit: in isto, inquam, sexu, a quo initium superbiæ generi humano superveniens, totam massam corrumpit. Prius in virili quam in isto sexu fidam humilitatem invenit, et inter cæteros in ista gratia duo viri valde nominati sunt, scilicet Abraham et David, qui et ex verbis suis cognosci possunt, quam humiles fuerint in oculis suis. Abraham quippe, cum tantus esset ut cum eo Deus loqueretur, et amicus illi haberetur, non tamen oblitus sui: « Loquar, inquit, ad Dominum meum, cum sim pulvis et cinis (*Gen. xvii*). » David quoque cum esset unctus rex, et Saul persecueretur eum: « Quem persequeris, ait, rex Israel, quem persequeris? Canem mortuum et pulicem unum (*I Reg. xxiv*). » Propterea non solum non confunditur Deus, verum etiam istis duobus jurare Deum altissimum non piguit facturum se hoc mysterium, o amici, quod in me cernitis. In isto sexu tandem gratiam eandem, et fortassis abundantiorē invenit. Nolite incumbere mihi, ut explicem quantam in me humilitatem « mitis et humilis corde invenerit (*Matth. xi*). » Non possum eloqui, non possum verbis consequi: res ista non est effabilis. Quid vel quale sit hoc bonum, nemo scit, nisi qui accipit, et cum acceperit, nulli, nisi Deo, potest effari, qui ut videt, sic intelligit. Hoc tantum dixerim quia requies est mentis, et qui hanc invenit, sine dubio requiem animæ suæ invenit. Ego « in omnibus requiem » istam « quæsi (*Eccli. xxiv*), » et vidit rex respiciens ubi nardi hujus ex me odorem sensit. Vidit, inquam, quod requiescere posset hic in suavitate animæ quietæ, id est humilis, descenditque de illo accubitu suo, et requievit in tabernaculo meo. Hic requievit, hic habitavit totis novem mensibus, et cujus erat Dominus, ejusdem ancillæ suæ factus est filius. Vultis audire, amici, qualis exinde fuerit iste dilectus meus mihi, et ego illi? Ecce dico vobis: « Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. » Conferte istud illi dicto unius ex vobis, unius ex amicis, iusti Simeonis: « Ecce, inquit, hic positus est in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur, et tuam ipsius animam pertransibit gladius (*Luc. ii*). » Dico adhuc: « Botrus Cypri dilectus meus mihi in vineis Engadi. » Si hæc scitis, si ista rite perpensis, profecto in me invenietis, et unde mecum com-

pungamini, et unde mecum dulciter consolemini. Nolite solam attendere horam vel diem illam, in qua vidi talem dilectum ab impiis comprehensum male tractari, scilicet illudi, spinis conorari, flagellari, crucifigi, felle et aceto potari, lanceari, mori et sepeliri. Nam tunc quidem gladius animam meam pertransivit, sed, antequam sic pertransiret, longam per me transitum fecit. Prophetissa namque eram, et ex quo mater ejus facta sum, scivi eum ista passurum. Cum igitur carne mea taliter progenitum, talem filium sinu meo foverem, ulnis gestarem, uberibus lactarem, et talem ejus futuram mortem semper præ oculis haberem, et prophetica, imo plus quam prophetica mente præviderem, qualem, quantam, quam prolixam me putatis materni doloris pertulisse passionem? Hoc est quod dico: « Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. » O commoratio, dulcis quidem, sed plena gemitibus inenarrabilibus! Ad ubera deforis strangebatur, et eisdem lactabatur uberibus, simulque inter ubera intus in corde futurorum præscio, semper parebat quali esset morte moriturus. Verumtamen et illud sciebam quod esset resurrecturus. Hujus rei præscientia dulcis erat. Igitur « dilectus meus 382 mihi et fasciculus myrrhæ, » qui moriturus, et « botrus Cypri » erat, quia resurrecturus, et ultra non moriturus. « Botrus, » inquam, « Cypri, » videlicet terræ vel insulæ, botros perducas, vinumque optimum afferentis, quia non qualecunque, sed optimum est vinum resurrectionis, et hoc « in vineis Engadi, » id est fontis hædi, hoc enim interpretatur Engadi. Cur ergo ita dixerim? Idcirco nimirum, quia meus iste dilectus non justos, sed peccatores vocare venit (*Luc. v*), ut resurgant in resurrectione prima (*Apoc. xx*), qui fuerant per peccatum mortui, et hoc in fonte hædi, in fonte baptismi, in layacro regenerationis, quo regenerati sunt oves qui fuerant hædi, sunt sancti qui fuerant peccatis obnoxii. Ad hujusmodi fontem venientes, jam non vineæ sunt, sed vineæ fiunt, ab alio translati, in alio plantati. Unde et quilibet eorum dicit: « Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis erimus (*Rom. vi*). In istis plantationibus, in istis vineis apparet iste botrus Cypri, sapit dulcedo resurrectionis istius dilecti mei. Desideratis scire, qualis interea mihi in colloquio fuerit? Talis utique, qualis ex verbis istis debet intelligi. « Et tu pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum. » Quid enim erat illum hæc et cætera hujusmodi dicere ad me, neque illi sic et sic respondere, nisi me atque illum de Scripturis, quæ de me et illo erant, quam familiariter tractare? Nam hoc ipsum, « ecce pulchra es, » nonne de illis Scripturis est? « Ecce, » inquit Isaias, « virgo concipiet et pariet filium (*Isa. xi*). » Item: « Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet, et requiescet super eum Spiritus Domini, spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiæ et pietatis, et

replebit eum spiritus timoris Domini (*Isa. viii.*) » A loc ergo dicebat : Ecce, o amica mea, completum est in te quod ille prænuñtiabat. Quando enim nata es de domo David, tunc egressa est virga de radice Jesse, quando, inquam, nata es, quæ tanto humilior es hominibus hujus sæculi, quanto virgula quævis minor et gracilior est grandibus cedris et quercubus magnis, de quibus idem propheta dicturus : « Et egredietur virga, » præmiserat : « Et excelsi statura succidentur, et sublimes humiliabuntur, et subvertentur condensa saltus ferro, et Libanus cum excelsis cadet. Quando autem ego ex te natus sum, tunc de virga flos ascendit, super quem requiescet septiformis Spiritus Domini. « Ecce » ergo « tu pulchra es ; » et iterum dico, « ecce tu pulchra es, » pulchra decore virgineo, pulchra unigenito filio. Taliter geminata, nullius unquam fuit, nullius unquam erit pulchritudo. Adbuc addo istud pulcherrimum, « oculi tui columbarum. » Quinam sunt « oculi columbarum, » nisi dona septem gratiarum, id est septem spirituum super me requiescentium ? Septem namque oculi, qui juxta Zachariam prophetam in uno lapide sunt, septem sunt spiritus Dei, qui juxta jam dictum Isaiam prophetam, super florem requiescent. Isti oculi mei, sunt oculi tui, « oculi columbarum, » oculi omnium gratiarum. Omnium quippe gratiarum vel spirituum tu effecta es particeps, ex quo me castis visceribus suscepisti, super quem requiescit, in quo « habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter (*Col. ii.*) » Hoc eo dicente mihi, quid ego illi ? « Ecce tu pulcher es, dilecte mi, et decorus, lectulus noster floridus, ligna domorum nostrarum cedrina, laquearia cypressina. » Hæc ego illi. Considerate diligenter, o amici, qualis sit ista ordinatio hujus Scripturæ, Scripturæ cantabilis, in qua secretum nostrum, secretum dilecti et dilectæ contemplari desideratis. Et hic et in cæteris, quæ sequuntur. non ego dilecto et ille mihi, sed « dilectus meus mihi, » et ego illi, nisi quod semel audistis, ego dilecto meo, et ad me conversio ejus. Fere in omnibus dilectam honore prævenit dilectus, utpote matrem filius. Ille mihi : « Ecce tu pulchra es, amica, ecce tu pulchra, » et ego illi : « Ecce tu pulcher es et decorus, dilecte mi. » Ille mihi : « Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias ; » et ego illi : « Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios. » Quid de hoc censetis ? Nonne ille cum Deus et homo sit, debuerat ab homine modis omnibus honore præveniri ? At ille in hæc disciplina totum principatum possidebat. Hinc Apostolus ad Philippenses cum dixisset : « Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitantes, non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ aliorum, » protinus ait : « Hoc sentite in vobis quod et in Christo Jesu, qui cum esset in forma Dei (*Phil. ii.*) » etc. Ille namque sicut in cæteris, ita in consideratione mei, semetipsum humiliavit, quodammodo non considerans quod ipse esset Deus, sed

superiorem sibi arbitrabatur quemadmodum et evangelista vult intelligi, cum dicit : « Et descendit cum illis, et erat subditus illis (*Luc. ii.*) » Itaque cum dilectus meus mihi : « Ecce tu pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum ; » et ego illi : « Ecce tu pulcher es, dilecte mi et decorus, » scitote, amici, quia verba ista non a summis labris veniunt, sed rationis et veritatis istæ voces habent fundamentum. Ille namque veraciter in me veneratur, quod sua mater et virgo. Ego in illo adoro quod sit Deus et homo. Dico ergo : « Ecce tu pulcher es, dilecte mi » et « decorus. » Dicis mihi : « Ecce tu pulchra es, » et ego dico tibi : « Ecce tu pulcher es. » Ex quo ego pulchra facta sum, ex eo tu qui semper pulcher fuisti, pulchrior factus es. Nam vere in eo pulchritudinem tuam adauxisti, quod cum Deus esses, homo dignatus es fieri. Hinc tu pulcher et decorus, ita pulcher ut sis ipsa substantia pulchritudinis, ita decorus, ut sis ipsum decus humani generis. Vere ergo dicis mihi : « Ecce tu pulchra es, » et dico tibi : « Ecce tu pulcher es, » quia tu pulchritudo mea es. Quod ergo pulchra sum, totum tibi attribuendum est. Neque enim virga floris, sed flos virgæ pulchritudo est. Igitur non nisi opinione falsorum atque fallentium « nigra sum » ego « sicut tabernacula Cedar. » Nam econtra pulchra ego sum, et pulcher es tu, et « lectulus noster floridus. » Lectus, inquam, id est uterus meus, in quo tu quievisti totis novem mensibus, et salvo virginittatis meæ sigillo, egressus es flos pulcherrimus, nec jam in desertum ejiciemur, « sicut tabernacula Cedar, » imo in civitate nostra domos habebimus, et habebimus divitias multas et præclaras, scilicet Ecclesias. Nam talium domorum nostrarum ligna cedrina, et laquearia sunt cypressina. Nam sicut cedrus imputribile lignum atque odoriferum, et cypressus lignum cedro pene proximum, virtutis eximie sunt, templorum quoque trabibus apta, impenetrabili soliditate nunquam oneri cedunt, sed ea, qua in principio fuerint, firmitate perseverant, ita domestici nostri apostoli atque apostolici viri, doctores Ecclesiarum atque prælati, perpetuæ virtutis atque firmitudinis indeficientes erunt, et domus quoque manufactæ nostræ stabunt, quandiu durabit sæculum, titulum habentes. Locus terribilis, aula Dei, porta cæli. Hic fructus, et adhuc locupletior, te florem decidentem sequetur. Quid ad hæc dilectus ?

CAP. II. — « Ego flos campi et lilium convallium. » Ut tu dicis, o amica mea, pulcher ego sum et decorus, nam ego « flos campi et lilium convallium, » id est decus generis humani, et honor parentum humilium, patrum spiritu pauperum, scilicet Abrahamæ, Isaac **383** et Jacob, David quoque et cæterorum ; qui etsi meritis montes, mente convalles fuerunt, etsi divites censu, pauperes spiritu exstiterunt. Illorum ergo decus vel pulchritudo sum, vere flos, vere lilium, quia « speciosus forma præ filiis hominum (*Psal. xlii.*) » quam videlicet formam taliter, ut ego, nullus

habet filiorum hominum. Liliū quippe lactei floris est herba, cujus dum candor sit in foliis, auritamen species intus efulget. Ita « flos campi » sive « liliū » ego sum, flos lacteus, id est, puer mundissimus. Flos, inquam, et castitatis liliū, cujus dum caro sive humanitas exterius satis munda sit, Divinitatis tamen species intus incomparabilis est. Quid aliud dilectus diceret? Nunquid, me dicente, « tu pulcher es, dilecte mi, et decorus, » ipse aversaretur, et ita deberet esse humilis et mitis corde, ut veritatem suimet conaretur abigere? Hoc impossibile est. Imo si nos negaverimus eum, ait quidam vestrum scilicet amicorum, ille fidelis permanet, se negare ipsum non potest. Et illic ubi antequam homo fieret, dixit: « Videte quod ego sim solus, et non sit alius Deus præter me (Deut. xxxii), » et hic ubi homo factus dixit: « Ego flos campi et liliū convallium, » et ubicunque sive inimicis Judæis, sive vobis, o amici apostoli ejus vel discipuli, quippiam locutus est juxta hunc sensum, profecto pium est, considerare hoc ipsum, quia ille fidelis permanet, negare seipsum non potest, præsertim causa poscente tam magna, causa salutis hominum, propter quos venerat, quos in eum credere oportebat, ut diceret ipse quis esset aut unde venisset. Est autem testis fidelis non soli sibimetipsi, verum etiam et aliis, ut testificetur et dicat de singulis, cujus sint meriti vel nominis. Ait ergo et mihi, quam et supra semel et iterum pulchram esse declamavit: « Sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter filias. » Hoc restabat quoniam ille mihi dixerat, « ecce tu pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra, » et ego illi, « ecce tu pulcher es, dilecte mi, et decorus. » Hoc, inquam, restabat dicere, quod revera pulcher ipse, et quod ego ad similitudinem ejus pulchra sim. Cum ergo dixisset, « ego flos campi et liliū convallium, » protinus et mihi fidele perhibens testimonium, « sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter filias: » Ubi jam, quando liliū istud, « liliū convallium inter spinas? » Nimirum in Judæa, quando toleravit tot et tantas impiorum blasphemias, sustinuit probra, alapas, flagella, coronatus insuper corona spinea. Sic quondam pater Abraham levans oculos, vidit post tergum arietem inter vepres, hærentem cornibus, quem assumens obtulit holocaustum pro filio (Genes. xxii). Arietis ille, animal innocuum, præfigurabat istud innoxii candoris liliū; vepres illæ, blasphemias et maledicta Judæorum, post tergum Abrahæ, quia nondum venerat, sed venturus erat iste « flos campi, » sive istud « liliū convallium » suo tempore. Igitur illic inter detractiones sive accusationes Judaicas « liliū inter spinas, sic et amica mea, » inquit, inter filias. » Filias, inquam, non Jerusalem, sed absolute filias, id est, hæreses vanas et vagas. Filia namque, cum absolute dicitur, fere nusquam significationem bonam habent, ut illic: « Filia discurrebant super murum, sed exasperaverunt eum, et jurgatae sunt, inviderunt illi habentes jacula (Genes. xlix). » Et alibi: « Multæ filiae

A congregaverunt divitias, tu supergressa es universas (Prov. ult.). Itaque et spinæ et filia, blasphemias sunt Judæorum, sectæ sunt hæreticorum. Quæcunque hujusmodi spinæ laceraverunt me, ipsæ et amicam meam laceraverunt, quæcunque hujusmodi filia tibi inviderunt, et mihi detraxerunt. Ubi ego spinis compungebar, imo et clavis configebar, tu præsens patiebaris mente convulnerata, et ubi tua virginitati a filiabus derogatur, mihi quoque invidiose detrahitur. Verum sicut ego spinas pertali quidem, sed exsuperavi, ita et de te veraciter prædicabitur, quia cunctas hæreses interemisti. Ad hæc inquam: « Sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus meus inter filios. » Malus lignum fructiferum, ligna sylvarum sine fructu sunt. Sic dilectus meus boni operis facit fructum, filii vero otiosi et inutiles sunt (Matth. xxiii). Dicunt enim, et non faciunt. Solummodo in hoc importune gloriantur, quia filii sunt. « Semen Abrahæ, » aiunt, « sumus, pater noster Abraham est, unum patrem habemus Deum (Joan. viii). » Isti sunt filii et quasi sodales dilecti mei. Itaque suo quidem arbitrio filii sunt Dei, filii Abrahæ; sed revera « ligna sylvarum, » imo ex patre diabolo sunt, et tanquam « ligna sylvarum, » quia non solum non faciunt fructum bonum, verum etiam fructum faciunt malum, suntque cubilia leonum, habitacula draconum, omniumque latibula ferarum, id est, spirituum malignorum, profecto excidentur et in ignem mittentur. Dilectus autem meus qualem, quam bonum inter eos fecit fructum? Uique fructum vitæ æternæ, quia non utcunque bona arbor ipse, sed lignum vitæ est. Hoc ego experta sum. Quomodo? « Sub umbra illius quem desiderabam, sedi, et fructus ejus dulcis gutturi meo. » Ex quo mihi angelus locutus est, « Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi (Luc. 1), » ego sub umbra illius sedi. Non steti ad horam sub umbra, ut interdum paterer carnis æstum, interdum haberem refrigerium; sed continuo sedi, quia semper pacem habui, jugiter « sub umbra illius, quievi. Et fructus ejus dulcis gutturi meo, » id est, cordi meo. Quis vestrum nescit, quod sit fructus ejus dulcis? Expulit enim a nobis amaritudinem mortis, et vitæ æternæ dulcedinem indidit. Malus fructus, imo malus morsus, quo Adam per Evam vitam perdidit, et mortem invenit: bonus fructus, quo genus humanum per Mariam mortem perdidit, et vitam invenit. Hic est fructus ejus. Ad quid enim venit, ad quid succrevit inter ligna sylvarum, nisi ut faceret hujusmodi fructum, quo evacuaret primæ prævaricationis reatum, ligni vetiti morsum? Ubi tempus venit hujusmodi fructus edendi, « accipiens panem et vinum, et benedicens: Accipite, inquit, et comedite, hoc est corpus meum. Accipite et bibite, hic est sanguis meus (Matth. xxvi). » Non vidistis ibi carnis et sanguinis speciem, profecto nec Eva videbat promissam sibi a serpente Dei similitudinem. Non vidistis nisi panem et vinum, profecto nec Eva vidit nisi pomum visu vel aspectu pul-

chara. **383** *Etiam illi credidit quod non videbat, credidit, inquam, serpenti, dicens: « Nequaquam moriemini, sed eritis sicut dñi, » magis quam Deo dicenti: « Mortē moriemini, in quocunque die ex eo comederitis. » Plus, inquam, serpenti quam Deo credidit. Justa ergo lege, ut expietur ille reatus male credulitatis, exigitur fides, ut credatis id quod non videtis. Credatis, inquam, Deo dicenti: « Hoc est corpus, et hic est sanguis, » magis quam serpenti, qui per hæreticos dicit: Non est caro, non est sanguis, et « eritis sicut filii Dei. » Hæc ubi fecit et dixit, paratam in conspectu viventium mensam relinquens competentem illis, confestim ad mortuos, sive dormientes ipse obdormiscens et mortuus profectus, anima descendente ad animas, et corpore ad corpora in eundem terræ ventrem, quo fuerant recepta, atque ita de semetipso cibavit atque potavit eos (*Psal. lxxx*), atque exinde sub umbra illius sedent in perpetuum, « et fructus ejus dulcis gutturi eorum. » Mihi potissimum umbra suavis, quam cum amore spiritus trahit ad illum et natura carnis, cum esset **384** in vita præsentis, non solum modo supradicto sub umbra illius sedere, verum etiam faciem ejus desiderabam semper videre, semperque mecum præsentem habere. Sed quid actum est? « Introduxit me rex in cellam vinariam, et ordinavit in me charitatem. » Ventum est ad nuptias, ubi et aquas in vinum convertit. Hoc initium signorum continuo facturum, dixit mihi: « Quid mihi et tibi est, mulier? Nondum venit hora mea (*Joan. ii*). » Dixeram enim ego illi: « Vinum non habent. » Et quidem verum erat, quia vinum non habebant, non solum sicut littera sonat defecisse vinum, sed quia defecerat in omnibus nuptiis hujus sæculi per peccatum primi hominis vinum verum, scilicet incorruptio animarum et immortalitas corporum. De hujusmodi vino major illi cura erat, sed « nondum, ait, venit hora mea, » hora scilicet propinandi hoc vinum, reparandi per mortem et resurrectionem meam incorruptionem animarum, immortalitatem corporum. Tanto mihi negotio impendente, « quid mihi et tibi est, mulier? » Opus Dei tuis affectibus præponendum est. Non tuam, imò non meam, sed Patris mei voluntatem fieri oportet. His et aliis hujusmodi verbis « introduxit me in cellam vinariam, et ordinavit in me charitatem, id est, intelligere me fecit, se ad hoc venisse, ut humani generis aquaticam infirmitatem in suum vinum, id est, in suam immortalitatem converteret fortitudinem, et quod affectibus meis divinam voluntatem præferre deberem. Hoc est enim ordinatam habere charitatem, optare quidem, ut non moriatur talis dilectus, sed amplius desiderare totius humani generis salutem.*

A Inordinata et adhuc ordinanda erat charitas Patris, qui amicum illum mortuum, « abijt, inquam, Domine, non est tibi istud? » (*Matth. xvi*.) Dixerat enim quod tradendus esset in manus hominum et occidendus. Jamdudum docuerat me charitatis ordinem, ut dolorem quidem, et justis doloris gladium in mente vel anima portarem, non tamen averti propositum Dei cuperem, proventurum ipsi ad gloriam et honorem, et humano generi ad perpetuam salutem. Quid igitur? « Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Læva ejus sub capite meo et dextera illius amplexabitur me. Ecce abiit, ecce recessit. » Comprehensus ab impiis et occisus, abiit in sepulcrum, descendit ad infernum, resurrexit, et parumper visus recessit in cælum. Scitis autem, **B** quicumque amici estis, quicumque illum diligitis: Scitis quia quisque vestrum dicit: « Cupio dissolvi, et esse cum Christo (*Phil. i*). » Quanto magis ego quæ illum genui, cum illo esse cupio? Revera non quomodocunque cupio, sed et « amore langueo. » Igitur « fulcite me floribus, stipate me malis. » Hæc mihi sit consolatio. Amore languens pro absentia dilecti, unde possum consolari, nisi ex eo, ut credatis, et credentes vitam habeatis in nomine ejus, o populi universi? Credendo « fulcite me floribus, » bene operando et fructum vitæ æternæ percipiendo « stipate me malis. » Ita enim fiet, ut non lassescam fatigatione dilationis. In hoc « læva ejus sub capite meo, » quod interim dum differor, floribus vestris fuleior, malis vestris stipata sum, quia vester profectus, vestra salus, meum est gaudium; et nihilominus quidem « amore langueo, » sed in isto consolata sum. Hæc est « læva ejus sub capite meo, » videre me impleri ea quæ scripta sunt de eo, quæque ipse promisit de semetipso, videre hoc donum quod effudit, scilicet Spiritum sanctum, quem die Pentecostes misit (*Act. ii*), videre Evangelium prædicari ubique sequentibus signis, multiplicari credentes in nomine ejus, reflorescere mundum Ecclesiis ejus, et fructificare cunctis virtutibus, curvari in nomine ejus « omne genu, cælestium, terrestrium et infernorum, » et omnem linguam « confiteri, quia ipse Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris (*Philip. ii*). » — « Læva, » inquam, hæc « est sub capite meo, » id est, consolatio magna quidem, sed minor expectatione vel desiderio meo. Quæ est illa exspectatio? quod est illud desiderium? « Et dextera ejus amplexabitur me, » id est, gloria Patris, in qua ipse est, totam circumdabit et implebit me, cum de præsentis sæculo eduxerit et assumpserit me. Illa videlicet dextera qualis est [*al.*, sit], Psalmista breviter intimat [*al.* insinuat], dicens: « Et delectationes in dextera tua usque in finem (*Psal. xv*). »

LIBER SECUNDUS.

385 « Cantabiles mihi erant, » ait Psalmistâ, « justificationes tuæ, Domine, in loco peregrinationis meæ (*Psal. cxviii*). » Quis est locus peregrinationis

nostræ, nisi præsens dejectio mortalitatis et passibilitatis nostræ, quam et alibi vallem lacrymarum appellat, in qua oportet pati multa scilicet esu-

riem, sitim, cæterasque misérias, et ad ultimum ipsam mortem. Si ergo jam in tali loco, in tali peregrinatione cantabatis justificationes tuas, quanto magis in civitate tua, Domine? Quæ vero majores justificationes tuæ sunt justificationibus, quas habemus vel intelligimus in vocibus istis, quæ dicuntur Cantica canticorum? Igitur totis viribus, cunctis extensis rationalis citharæ (scilicet corporis et animæ) fidibus istas justificationes tuas cœpta modulatione decantemus, te adjuvante, sancte Spiritus, quia nimirum cœleste Canticum hic assuescendum est, ut nobiscum scientia vel notitia ejus in illo sæculo juste perseveret. Secundæ perioches, id est recapitulationis initium, hoc est: « Adjuro vos, filiæ Hierusalem, per capreas cervosque camporum, ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, quoad usque ipsa velit. » Quid rogo, necesse fuit dilectam dormire? Nemini enim parum necessaria fuit ejus dormitio, cum tanta sit pro ea dilecti adjuratio. Quid ergo necesse fuit eam dormire, an certe quid fuit illi dormire? Hoc enim perspecto melius clarebit quam necessaria ejus dormitio fuit. Quid ergo illi dormire fuit? Profecto illud, quod evangelista vult insinuare, cum dicit: « Maria autem conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo (Luc. 11). » Iterumque repetens alio loco, dicit: « Et mater ejus conservabat omnia verba hæc in corde suo. » Hoc erat dormire, scilicet oris custodiam habere, et secretum sibi commissum, propter tempus quod malum erat, non propalare, ne perciperet Herodes de rege Judæorum, qui natus erat, ubinam esset. Itaque necessarium valde fuit dilectam dormire, et inter verbosas filias Hierusalem nolle vigilare. Neque enim deerant ejusmodi filia Hierusalem, quæ, quamvis benevolæ essent, non tamen scirent usquequaque opportunam habere taciturnitatem, sed idcirco non expediebat ut dilecta hæc de sanctæ contemplationis somno suscitata communem se illis faceret, et ad respondendum eis evigilaret, etsi alii quidpiam loquebantur, verbi gratia, pastores, quos aliqua dixerat certum est (*ead. cap. in fin.*). Ait enim evangelista: « Et omnes, qui audierunt, mirati sunt de his quæ dicta erant a pastoribus ad ipsos (Luc. 11); et si, inquam, vel tunc, vel deinceps propter multa mira, quæ facta sunt, alii loquebantur, ipsam tacere et non inquietari condeccebat, ne res nimis manifesta fleret, majoremque persecutionis ipsa laborem suslineret, quam fuit illa fuga qua in Ægyptum fugere oportuerat. Igitur, « adjuro vos, filiæ Hierusalem, ne suscitetis neque evigilare faciatis dilectam, quoad usque ipsa velit, » id est fortiter obstruat mentem dilectæ, ne ante tempus loquendi denarret vobis quid vel quomodo sibi factum sit, etiamsi vos multum instantes inquiratis. Per quid adjuro vos? Per capreas cervosque camporum. Vere magnum adjuramentum. Nam et ego juravi cervis et capreis, scilicet patribus vestris, regibus et patriarchis, maximeque Abraham et David, facere verbum istud, quod tunc feci, cum

A quo videlicet verbo dilecta dormit dormitatioe silentii competentis. Si nunc sciscitantibus vobis, et illa omnibus respondente, fama nimis crebresceret, et Herodes puerum inveniret atque occideret, Evangelio nondum condito, quomodo jusjurandum meum ratum permaneret, quod juravi ad Abraham patrem vestrum, in isto semine ejus benedicendas fore omnes gentes? Idcirco per illos patres vestros, vobis reverendos, adjuro vos. Unde patres illi capreæ sive cervi? Nimirum ex eo quod sicut capreæ ad instar avium ardua et excelsa tenent, in sublimi habitant, et in petris altissimis commorantur, sic illi maenitem non quæsierunt civitatem, sed meliorem appetierunt, hoc est cœlestem (*Heb. xi, 15*), in casulis habitantes, et confitentes quia peregrini et hospites sunt super terram, et sicut cervi, cum aliquid serpentini generis comederint, summa agilitate desiderant venire ad fontes aquarum; ita illi scientes se a primis parentibus per serpentem contraxisse originale peccatum, desiderabant uasci sibi jam dictæ benedictionis promissum fontem, in quo est remissio peccatorum. Inde est illud: « Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus (*Psal. xli*). » — « Vox dilecti mei: Ecce veniet saliens in montibus, transiliens colles. Similis est dilectus meus capreæ hinnuloque cervorum. » Dilecta quando vult, non suscitata, neque evigilare coacta, sed quando vult, et ubi vult, et quibus vult, Scripturarum mysteria pandit et loquitur, et dicit: « Vox dilecti mei, » subauditur, talis est, qualem dictura sum, et vocis ejus, id est Scripturæ, quia ad ipsum et ad me pertinet, sensus hic est, quem expositura sum. Vocem ipsam, verba ipsa dilectæ quæ loquitur mihi, jam dicerem, sed vos forte prius aliud audire vultis, cur tandiu dilatatum fuerit hoc negotium, et priusquam mecum conveniret, tot generationes præterierunt, videlicet ab Abraham usque ad David generationes quatuordecim, et a David usque ad transmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim, et a transmigratioe Babylonis usque ad ipsum generationes quatuordecim, » sicut evangelista diligenter distinguit (*Math. 11*). Cur adventum suum tandiu distulit? num tardus est aut segnis? In eo velocissimus in opere suo est secundum testimonium Scripturarum, cujus videlicet testimonii summa hæc est: « Ecce iste veniet saliens **386** in montibus, transiliens colles. Similis est dilectus meus capreæ hinnuloque cervorum. » Dicunt enim Scripturæ prophetica, velocitatem ejus attestantes: « Voca nomen ejus, Accelera spolia detrahare, festina prædari (*Isai. viii*). » Item: « Et ecce festinus velociter veniet, non est deficiens, neque laborans in eo (*Isai. v*), » et multa his similia. Unde ergo dilatio? Dicam: « En ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. » Diligenter animadvertite, ut sciatis rem. Non enim res parva est, quam dico « parietem nostrum, » propter quem tam morose venit iste, qui et ante-

quam veniret, festinus et celer vocatus est, et cum venisset, illud propter quod venerat, tam cito, tam velociter operatus est. Quid enim? Quam longum expendit tempus in faciendo, id quod de ipso scriptum est: « A summo cœlo egressio ejus, et occursum ejus usque ad summum ejus? » (*Psal. xviii.*) Spatio annorum plus quam triginta duorum tantam exultando cucurrit viam, « saliens » atque « transiliens, » tanquam caprea sive hinnulus cervorum, de cœlo in uterum meum, de utero meo in cruce[m], de cruce in sepulcrum, de sepulcro nostrum in cœlum. Propter quem ergo « parietem nostrum » tantum moratus est, qui tam velox in opere est? Nimirum propter parietem inimicitiarum, qui non de uno tantum originali peccato, verum etiam de multis actualibus peccatis congestus est. Eorum, videlicet actualium peccatorum, primum illud fuit, quod filii Jacob, filii Isaac, filii Abraham, ad quem primum repromissio facta fuerat, fratrem suum Joseph per iridiam in servum vendiderunt, et ille quatuordecim annis servivit (*Gen. xxxvii.*). Cum enim sedecim esset annorum, tunc venditus est, et quando educus de carcere, stetit in conspectu regis Pharaonis, triginta annorum erat (*Gen. xli.*). Itaque sicut quodam loco judex justus, id est Dominus dicit: « Juxta numerum dierum, quibus considerastis terram, annus pro die imputabitur, et quadraginta annis recipietis iniquitates vestras (*Num. xiv.*); » ita et illic iustum esse arbitremur judicium, ut diceret: Juxta numerum quatuordecim annorum, quibus servivit venditus Joseph, generatio pro anno imputabitur, et quatuordecim generationibus semen quod promisi patribus vestris, differetur, quod est Christus. Igitur ab Abraham, inquit, usque ad David generationes quatuordecim, subauditur, et Christus non venit, et eousque distulit eum iratus Dominus (*Psal. lxxxviii.*), unde et Moses loco supradicto congemit. Porro David, in quem generationes quatuordecim terminatae sunt, cum jam et ipse promissionem accepisset eandem cum juramento Domini, peccavit et ipse non minus quam priores illi. Uriam Ethæum percussit gladio, et uxorem ejus tulit, et interfecit eum gladio filiorum Ammon (*II Reg. xi.*). Itaque non minus super hoc irasci debuit Dominus, quam dudum fuerat iratus; et idcirco a David usque ad transmigrationem Babylonis, ait, generationes quatuordecim, subauditur, et Christus non venit. Porro in transmigracione Babylonis, quæ pœna fuit transmigratis illis, non minoris erat peccati vel criminis, quod reges Juda maximeque Manasses, sanguinem innoxium fuderant multum, donec impleverint Hierusalem usque ad os, absque peccatis suis, quibus peccare fecerunt Judam, ut facerent malum coram Domino (*IV Reg. xxi.*). Igitur et a transmigracione Babylonis usque ad Christum generationes quatuordecim, subauditur, et non nisi post tot generationes idem Christus venit. Post hujusmodi « parietem nostrum en ipse stat, » id est propter hæc et alia peccata generis nostri cui repromissus

A fuerat, ipse justas fecit moras. « Stat, » inquam, « respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos, » id est visitans nos per prophetas, memor nostri propter patres nostros. Nam fenestræ in hoc pariete fuerunt Moses et prophætæ, suo quique tempore intra multitudinem peccantium, in ipsa congerie peccatorum claruerunt, parietem non ita contiguum esse sinentes, quin dilectus haberet aditum, quo huc introrsus respiceret, et vocem audibilem daret, locutionem intelligibilem faceret. Porro cancelli, scilicet anterior pars ædificii fuerunt Abraham, Isaac et Jacob, primi patres generis nostri, per quos in eo prospexit quod propter eos misertus est nostri, recordatus est quod eis promiserit, quid juraverit, hoc est quod ipsa cecini: « Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ. Sicut locutus est ad patres nostros Abraham et semini ejus in sæcula (*Luc. i.*) Et dilectus meus loquitur mihi: Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, et veni. Jam enim hiems transit, imber abiit et recessit, flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis advenit, vox turturis audita est in terra nostra, ficus protulit grossos suos, vineæ florentes odorem dederunt. » Verba ista profecto desiderantis verba sunt. Quid autem est desiderium dilecti, vel quid amor ejus, nisi charitas, nisi Spiritus sanctus? Tali utique desiderio desiderare, cum amore recte dicitur amare, dicitur etiam lætari, ut illic: « Lætabitur Dominus in operibus suis (*Psal. ciii.*) » Quin etiam petere dicitur, nimirum eodem desiderio, juxta illud in Deuteronomio: « Et nunc Israel, » inquit Moses, « quid Dominus Deus tuus petit a te, nisi ut timeas Dominum Deum tuum, et ambules in viis ejus, et diligas eum? » (*Deut. x.*) Amplius autem non solum petentis, verum etiam valde optantis animo loquitur, cum item in Deuteronomio dicit: « Bene omnia sunt locuti. Quis det talem eos habere mentem, ut timeant me, et custodiant universa mandata mea in omni tempore, ut bene sit eis et filiis eorum in sempiternum (*Deut. v.*) » Et in Isaia dicit: « Utinam attendisses mandata mea, facta fuisset sicut flumen pax tua, et justitia tua sicut gurgites maris (*Isai. xlvi.*) » Hæc et his similia multa scripta sunt, testantia quietum dilecti desiderium, charitatem impassibilis, non passionem, sed delectationem qua semper optavit, semper concupivit id quod utile esset creaturæ suæ humano generi. Quod si unquam aliquid recte dicitur optasse vel desiderare, quanto magis istud, in quo est summa salutis, istam plenitudinem temporis, in quo feret ex muliere, feret sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperent? (*Galat. iv.*) Igitur hæc verba dilecti, loquentia mihi: « Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, et veni, » etc., sic accipite, quasi verba desiderantis, tanquam festinantis et optantis jam adesse materiam tantæ salutis, scilicet me, cujus caro illi materia foret assumendæ carnis. Tanquam præsentem loquebatur

mihi, meque jubebat surgere et properare, id est nasci et hospitium ventris mei sibi cito præparare. Et revera priusquam nascerer, illi præsens aderam, antequam fierem, bene illi cognita fueram. Si enim dicitis et vere dicitis, quia « elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus in charitate (Ephes. 1), » nonne et de me recte sentitis, et recte sentiendo dicitis, quia elegit me ante mundi constitutionem, ut essem sancta et immaculata in conspectu ejus in charitate? Et si sapiam [f. sapientia], ut ipsa testatur jam antequam fieret, « ludens erat coram eo in orbe terrarum, et deliciæ ejus cum filiis hominum (Prov. viii); » quanto magis ludens erat, et deliciabatur cum ista ancilla Domini, miraculo cunctorum filiorum vel filiarum hominum. « Surge, » inquit, « propera, amica mea, columba mea, formosa mea, » et in his omnibus Evæ opposita, Eva namque quasi inimica, « Eva quasi vipera, Eva quasi deformis et ignominiosa. »

387 Mihi inimica, viro suo vipera, sibimet confusa ignominia. Inimica per superbiam, qua intus tumuit, vipera per malitiam, quam ex serpente concipiens, foris tentata, facile cessit. Ignominiosa per prurium libidinis, qua statim scaturire cœpit, unde et nudam se cognoscens, folio pudenda contexit (Gen. iii). Tu autem « amica mea » per humilitatem, « columba mea » per charitatem, « formosa mea » per castitatem. Tu contra Deum non timuisti, imo mente humili Altissimo complacuisti et ecce amica es. Tu serpenti aurem non præbuiti, imo inimicitias inter te et serpentem ego posui, et ecce columba es. Tu nuditatem libidinis non incurristi, imo Spiritus sanctus obumbrabit tibi, et ecce formosa es. Veni ergo, Maria, veni; nam Eva ad lateras fugit. Veni et crede angelo evangelizanti, nam Eva credit serpenti susurranti. Veni et contere caput serpentis, nam Eva et capite illecta, et ventre oblectata, et cauda est obligata serpentis. Veni et dic: « Ecce ancilla Domini (Luc. 1), » nam Eva se abscondens pariter et defendens: « Serpens, » ait, « decepit me, et comedi (Gen. iii). » Hæc est vox dilecti mei, et hæc loquitur mihi: « Surge, propera et veni. » Surge per fidem, propera per spem, veni per charitatem. « Jam enim hiems transiit, imber abiit et recessit, flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis advenit. Vox turturis audita est in terra nostra, ficus protulit grossos suos, vineæ florentes odorem dederunt. » Ecce enim æquinoctium vernum jam præterit, et adest festività Paschalis, dum hæc loquor tibi, dum foris angelus annuntiat, et ego intus vocem sequor annuntiantis. Quo tempore sine dubio, secundum cursum solis et naturam aeris, « hiems jam transiit, imber abiit et recessit. » Ex ipsa ergo qualitate temporis auspicium cape magnæ felicitatis, quia per istud quod dicitur tibi, quod agitur tecum, transiit, id est certissime pertransibit, hiems peccati abiit et recessit, id est certissime abiit, et recedet imber iræ celestis, quæ videlicet hiems ex eo venit, quod Eva jam dicta fugiens abscondit se a facie Dei, et qui imber idcirco terram, id est omne genus humanum verberavit, quia peccavit. Hic est imber, hæc est ira celestis: « Multiplicabo ærumnas tuas, et conceptus tuos, etc., » usque: « Quia pulvis es, et in pulverem revertieris (Gen. iii). » Hic talis imber abiit et recessit, id est certissime abiit et recedet per me fructum ventris tui. Tunc apparuerunt, id est certissime apparebunt flores multi, flores sancti ac diversi, alii videlicet martyrio rubicundi sive purpurei, alii confessione sive ad imitationem nostri, virginitalis incorruptione candidi. Tunc et « tempus putationis advenit, » et mox aderit ut amputentur ea quæ superflua sunt legis, dicaturque floribus sive florentibus campis et arboribus nostris: « Visum est enim Spiritui sancto et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, et sanguine, et suffocatis, et fornicatione (Act. xv), » et ea quæ vobis non vultis fieri, aliis ne feceritis. « A quibus custodientes vos, bene ageris (ibid.). » Tunc et « vox turturis audita est, » id est certissime audietur « in terra nostra. » Vox, » inquam, « turturis, » nimirum parvulæ quidam, sed castissimæ avis, scilicet prædicatio Evangelii, cujus initium est pulchritudo nostra castitatis, et virginei conceptus tui, « audita est, » id est audietur; « in terra nostra, » in Ecclesia nostra, in universa terra. Tunc ad vocem hujusmodi turturis « ficus protulit, » id est certissime proferet « grossos suos, vineæ florentes dederunt, » id est certissime dabunt « odorem. » Ficus, inquam, id est synagoga, proferet et jactitabit opera vel justitias suas, sed cadentibus hujusmodi ficis, ipsa remanebit effæta, et ego veniens ad eam, et quærens fructum, non inveniam (Matth. xxi). « Vineæ » autem « florentes, » id est gentes credere incipientes, « dabunt odorem, » id est bonam opinionem, ita ut amici gratulentur, et dicant: « Primum gratias agimus Deo nostro per Jesum Christum pro omnibus, quia fides vestra annuntiatur in universo mundo: Surge, amica mea, speciosa mea, et veni columba mea, in foraminibus petræ, in caverna maceræ. Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, et facies tua decora. » Iterum « vox dilecti mei, » iterum loquitur mihi et ad surgendum invitat, eisdem nominibus me compellat, « Surge, » inquit, « amica mea, speciosa mea, et veni, columba mea. » Et protinus, ac si quærerem, quo ego surgam, ubi, vel in quo ero columba gemituosa, « in foraminibus, » inquit, « petræ, in caverna maceræ. » Scit enim situm vel habitum mentis meæ, quia clavi ejus, quos antequam fierent mente prophetica prævidebam, et in propheta legebam dicente. « Foderunt manus meas et pedes meos (Psal. cxi), » et lancea lateris ejus quam similiter prævidebam, in propheta legebam: « Videbunt enim, » ait Zacharias, « in quem transfixerunt (Zach. xii); » clavi, inquam, ejus et lancea jam essent animæ meæ vulnera, et in ipsis generem sicut columba. Dicebat

ergo: « Columba mea, in foraminibus petrae; in caverna maceriae, » id est, anima gemituosa propter fluxuram clavorum, qui sum petra, propter vulnus lateris mei, qui sum maceria. Nam ego unus idemque alias petra et alias maceria. Videlicet ubi adhuc mortalis et passibilis eram, ibi ego maceria; ubi autem jam resurrexi a mortuis, ibi vel ex tunc petra solidissima, sed non disparuerunt in petra jam impassibili cavernæ sive foramina, quæ facta fuerant in maceria adhuc passibili, imò apparent eadem in die iudicii. Age quod agis, contemplare quod contemplaris, atque hoc modo semper ostende mihi faciem tuam, et ostendendo corrige quod Eva peccavit et abscondit a me faciem suam. Ubi abscondit? in medio ligni paradisi, videlicet in eodem in quo peccavit. Nam « de ligno, quod est in medio paradisi, » ait, « præcepit nobis Dominus, ne comederemus, et ne tangeremus illud, ne forte moriamur. Comedit, et cum audisset vocem Domini Dei abscondit se, » ait Scriptura, « a facie Domini Dei in medio ligni paradisi (Genes. iii). » Ergo in quo peccavit, in eodem se abscondit, utpote quæ in peccato suo sibi complacuit, et peccatum suum defendit. Non ostendit mihi faciem suam, cum dicerem: « Ubi es? » Non sonuit vox ejus in auribus meis, vox confessionis, quæ sonare debuisset, saltem cum dicerem, « quare hoc fecisti? » sicut quando ei benedixi et viro ejus, dicens: « Crescite et multiplicamini, » non sonuit vox in auribus meis; nullum enim cantavit canticum gratiarum actionis pro tam magno beneficio, quo illam constituebam matrem tantæ generationis, possessuræ tantam hæreditatem regni Dei. Tu autem « ostende mihi, » sicut et ostendis « faciem tuam; sonet vox tua in auribus meis, » et audiam ego, audiant et amici, quorum unus vel primus aedivit, cum adhuc esset clausus in utero matris eæ, et exsultavit ad vocem tuam, quæ hoc modo sonuit in auribus meis: « Magnificat anima mea Dominum, et exsultavit spiritus meus in Deo salutari meo (Luc. i). » Ibi ad vocem meam, et vocem tuam audire atque exsultare cœpit. Unde et quodam loco dixit: « Qui habet sponsam, sponsus est. Amicus autem sponsi, qui stat et audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi (Joan. iii). » Ille ergo gaudium meum impletum est. Igitur quia et amici auscultant, et me delectat audire faciem fidei, et audire vocem confessionis atque gratiarum actionis, **388** ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, et facies tua decora. » In quo vox tua dulcis? In eo videlicet, quod columba mea es, et intenta in foraminibus jam dictis, ita sicut columba gemitum pro cantu habes. Cændo gemis, gemendo canis, et ipsa exsultatio qua exsultavit spiritus tuus in Deo salutari tuo, plena est gemitibus, plena lacrymis. In quo facies tua decora? In eo videlicet, quod magna est fides, magna humilitas. Iste est decor, quem concupivit Rex, quemadmodum Psalmista dicit: « Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam, et obliviscere populum tuum, et do-

num patris tui, et concupiscet rex decorem tuum (Psal. xlii). » Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoluntur vineas. Nam vinea nostra floruit. » Vulpes Herodes, vulpeculæ sive vulpes parvulæ illius temporis omnes, qui quærebant animam pueri. Unde et de quodam ex posteris ejusdem nominis, cum nuntiatum fuisset et Pharisæis dicentibus: « Exi et vade hinc, quia Herodes vult te occidere (Matth. ii). » Ite, inquit, dicite vulpi illi: « Ecce ejicio dæmonia, et sanitates perficio hodie et cras, et tertia die consumor (Luc. xiii). » Ergo vulpes Herodes, maxime quia non solum crudelis, verum etiam dolosus ille, qui dixit: « Ite et interrogate diligenter de puero, et cum inveneritis, renuntiate mihi, ut et ego veniens adorem eum (Matth. ii). » Fuisse tunc jam cum eo etiam alios ejusdem dolositatis, vel ex eo constat, quod angelus ad Joseph ita dixit: « Surge et accipe puerum et matrem ejus, et vade in terram Israel, defuncti sunt enim qui quærebant animam pueri (ibid.). » Igitur vulpes parvulas, quæ demoluntur vineas, capite nobis, inquit, id est occidantur cito, moriantur, et dispereant qui quærun animam pueri. Nonne videtis parvulas vulpes istas, quomodo « demoluntur vineas? » Herodes enim non cessat occidere fere omnes, qui erant regis stirpis, non cessat perscrutari, ut funditus deleat domum David, de qua regem Christum nasciturum fore audivit. Nonne videtis ad ultimum, quod teneros palmites fera ista momordit, quod infantes bestia crudelis occidit? in Bethlehem Judæ, civitate David? Capite, capite, « nam vinea nostra floruit. » Vineæ illa, quæ nostra est, vinea vel vitis, vinea propter quam cæteras demoluntur vineas, inter quas ista sic latuit, quemadmodum virga una gracilis in magna sylva latere solet ob parvitatem sui; vinea, inquam, nostra hæc floruit. Fructus ejus adhuc flos, et non botrus est, nondum maturuit, et idcirco damnosus nimis est hujusmodi vineam vel florem ejus succidi vel demoliri. Crescat prius et de flore proveniat fructus, condatur Evangelium, et cognoscatur de signis et virtutibus, venisse Sanctum sanctorum, atque hoc erit florem venisse in fructum et maturuisse botrum. Tunc, si fuerit succisus hujusmodi botrus, custodiatur, atque in vecte crucis portetur, ut experimento resurrectionis et dulcedinis ejus cognoscatur qualis terra, quale sit regnum ejus, ad quod non pertinent vulpeculæ istæ, « quæ vineas demoluntur. » Sicut olim duo viri de exploratoribus quos misit Moses ad explorandam terram promissionis, palmitem cum uvâ suâ deportaverunt in vecte cum cæteris frugibus terræ, dicentes: « Venimus in terram, ad quam misisti nos, quæ revera fluit lacte et melle, ut ex his frugibus cognosci potest (Num. xiii). » Illius rei gestæ mysterium observetur, et tandiu vinea nostra defendatur a vulpibus, donec flos ejus botrus fiat præmaturus, ex suo sapore cognoscendus, et terræ viventium experimentum mundo præbiturus. « Dilectus meus mihi, et ego illi, qui pascitur inter lilia, donec aspiet dies et inclinentur umbræ. » Ille est,

unde « beatam me dicent omnes generationes (*Luc.* 1), » quia « dilectus meus mihi, et ego illi. » Quomodo enim ille mihi, et ego illi, nisi sicut per prophetam dictum est : « Ecce virgo concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel; butyrum et mel comedet, ut sciat reprobare malum et eligere bonum? » (*Isaiæ vii.*) Ita enim ille mihi, et ego illi, nec opus est dicere verbis, quia mente melius potest percipi, imo nec verbis exprimi, nec mente potest comprehendi sive æstimari, quale vel quantum hoc sit. Recordemur hic etiam veteris historię, per quam colligi potest, quam sit terribile id quod sub verbis continetur tam jucundis, « qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies et inclinentur umbrę, » simulque quam serio de Emmanuel sit dictum : « Butyrum et mel comedet, ut sciat reprobare malum et eligere bonum. » Quę est illa vetus historia? « Clamor Sodomorum et Gomorrhę, » ait Dominus ad Abraham, « multiplicatus est, et peccatum eorum aggravatum est nimis. Descendam, et videbo utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint, an non est ita, ut sciam (*Genes. xviii*). Veneruntque duo angeli Sodomam, sedente Lot in foribus civitatis. Compulit illos oppido, ut diverterent ad eum. Ingressisque domum illius, fecit convivium, coxit azyma et comederunt; prius autem quam irent cubitum, viri civitatis vallaverunt domum illius, a puero usque ad senem omnis populus simul, vocaveruntque Lot et dixerunt ei : Ubi sunt viri, qui ad te introierunt nocte? Educ eos huc, ut cognoscamus eos (*ibid. xix*). » Et quidem duo angeli venerant, sed diligenter animadvertendum, quia sic deinde scriptum est : « Dixit quoque Lot ad eos : Quęro : domine mi, quia invenit servus tuus gratiam coram te, et magnificasti misericordiam tuam quam fecisti iæcum, ut salvares animam meam, etc. » Ergo et in tribus angelis, qui venerunt ad Abraham meridie, et in duobus qui venerunt Sodomam vespere, unus idemque agnoscendus est Deus, qui et per ipsos operabatur et in ipsis loquebatur : « Descendam, » inquit, « et videbo, utrum clamorem qui venit ad me, opere compleverint, an non est ita, ut sciam. » Igitur et de illo tempore jam præterito recte dicās, « butyrum et mel comedet, ut sciat reprobare malum et eligere bonum, » quoniam et apud Abraham et apud Lot habuit convivium, ut tanti illius mali caperet experimentum, et pascebatur apud illos tandiu, donec aspiraret dies et inclinentur umbrę, id est usque mane. Sic enim scriptum est : « Cumque esset mane, cogeabant eum angeli, dicentes : Surge, tolle uxorem tuam et duas filias quas habes, ne et tu pariter pereas in scelere civitatis. » O quam terribile impiis, et quam venerabile est piis id, quod secundum similitudinem illius rei gestę intelligitur in verbis istis! « Pascitur, inquit, inter lilia, donec aspiret dies et inclinentur umbrę. » Quęnam sunt lilia, nisi amicus dilecti Joseph, et ego dilecta, cui dicit : « Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. » Vere ambo lilia, videlicet pro virginalibus

A nuptiis et cohabitatione castissima. Inter hujusmodi lilia pascitur dilectus, « donec aspiret dies et inclinentur umbrę, comedit » Emmanuel « butyrum et mel, » id est qualemcunque victum necessarium corpori, « ut sciat reprobare malum et eligere bonum. » Dixit enim ipse olim : « Clamor Sodomorum et Gomorrhę venit ad me, descendam, et videbo, utrum opere compleverint, an non est ita, ut sciam. » Dicit et nunc, quia clamor sanguinis sanctorum prophetarum, quem effuderunt Judęi, « venit ad me, descendam ut videam utrum tales sint, an non est ita, ut sciam. » Facturus quippe sum universale judicium, cujus exemplum fuit illud Sodomorum **389** incendium sulfureum, juxta illud : « et civitates Sodomorum et Gomorrhęorum in cinerem

B redigens, eversione damnavit, exemplum eorum qui impie acturizunt ponens (*II Petr. ii*). » Quod si illud in Sodomis non feci judicium, nisi prius experimento scirem, utrum ita esset an non, quanto magis antequam faciam illud universale judicium, debeo experiri, ut sciam reprobare malum et eligere bonum, sic incipiens : « Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cęlorum. (*Matth. iv*). » Cum istud in me accepero experimentum, cum impleverint mensuram patrum suorum, occidendo me Dominum prophetarum, sicut prophetas occiderunt patres eorum (*Matth. xxiii*), tunc incipiet judicium fieri a cęcitate ipsorum secundum similitudinem Sodomorum. Sic enim dictum, et sic factum est. « Et ecce miserunt manum viri, et introduxerunt

C ad se Lot, clausuruntque ostium, et eos qui foris erant, percusserunt cęcitate, a minimo usque ad ultimum, ita ut ostium invenire non possent (*Gen. xix*). » Ita cęcitas continget in Israel in his, qui non tam Israelitę, quam Sodomitę sunt, juxta illud *Isaię* : « Audite verbum Domini, principes Sodomorum, auribus percipite legem Dei mei, populus Gomorrhę (*Isa. xli*). » Cumque aspiraverit dies, subauditur resurrectionis meę, et inclinatę fuerint umbrę peccatorum et ignorantię, in iis videlicet qui pœnitentiam egerint, tunc subvertam illos, sicut mane illo subverti Sodomam et Gomorrhęam, non quod reliquię non remanebunt, juxta illud propheticum. « Subverti vos sicut subvertit Deus Sodomam et Gomorrhęam et facti estis quasi torris raptus de incendio (*Amos iv*). » Item : « Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissetis, et quasi Gomorrhęa similes essemus (*Isa. i*). » Hęc dilectus mihi. Et quid ego illi? » Revertere, similis esto, dilecte mi, capree aut hinnulo cervorum super montes Bethel. » Quid erat hoc dicere, nisi orare pro salute reliquiarum gentis meę? Nunquid enim ego erga gentem meam minorem compassionem haberem vel charitatem amicorum, scilicet prophetarum et apostolorum? Exempli gratia : « Quare, inquit *Isaias*, errare nos fecisti, Domine, de viis tuis, indurasti cor nostrum, ne timeremus te? Convertere propter servos tuos tribus hæreditatis tuę (*Isa. lxxiii*). » Apostolus at-

tem : « Veritatem, inquit, dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto, quoniam tristitia est mihi magna et continuus dolor cordi meo (Rom. vi), etc. » Igitur et me non dubitetis postulasse pro salute reliquiarum gentis meae, cujus videlicet postulationis summa hæc est : « Revertere, similis esto, dilecte mi, capreae aut hinnulo cervorum super montes Bethel, id est, propter patres domus Dei, hoc enim interpretatur Bethel. Cæcitas quidem continget in Israel, ita ut te invenire non possint, qui dicis : « Ego sum ostium (Joan. x), » secundum supradictam similitudinem Sodomitarum, quos percussisti cæcitate, ita ut non possent invenire ostium, sed revertere super montes Bethel, id est, sicut Isaias dicit : « Convertere propter servos tuos (Isa. lxxiii), recordare misericordiae tuae, sicut locutus es ad patres nostros (Luc. i), ut saltem, quum plenitudo gentium subintraverit, tunc omnis Israel salvus fiat (Rom. xi). » Aliter : « Revertere, similis esto, dilecte mi, capreae, aut hinnulo cervorum super montes Bethel. » Qui pasceris inter lilia, donec aspiret dies, et inclinentur umbræ, qui, ut scias reprobare malum et eligere bonum, butyrum et mel comedis, et hoc inter lilia castitatis, quæ sunt optima, pater et ego virgo mater, cum aspiraverit dies et inclinata fuerint umbræ, revertere, id est, diluculo resurge, « valde mane, orto jam sole (Marc. xvii), » plena luce, reparationis nostræ inclinatis atque destructis umbris mortalitatis nostræ. Cito revertere, noli moras facere, quia anima mea desiderat te. Scio quidem quia cito reversurus es, juxta illud propheticum : « Vivificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, et vivemus in conspectu ejus (Ose. vi) ; » et juxta quod ipse dixisti : « Sicut fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus, ita erit filius hominis in corde terræ tribus diebus et tribus noctibus (Matth. xii). » Tridui quidem tempus breve est, sed dilectæ et columbæ tuæ desideranti et gementi vulnerata mente, non satis, dilecte mi, festinatum est. Abbrevia hoc ipsum triduum, et similis esto in revertendo « capreae aut hinnulo cervorum, » id est, velocissimus esto ad peragendum cursum tuum. In corde terræ, id est, in sepulcro tuo non totum expendas triduum. Sufficit ad complendam veritatem Scripturarum, si partem exiguam primi diei, id est tres horas novissimas, et partem aliquam diei tertii, scilicet sex horas, quod est dimidium noctis, cum die secundo, id est, cum Sabbato jacens in sepulcro, transegeris. Nam tres integri dies, horæ septuaginta duæ sunt. Hoc esset nimis longum. Sufficiunt horæ triginta tres, qui numerus ex duobus ternariis, deceno et singulari compositus est. Beatam Trinitatem, cui primus homo peccavit, in te et per te, et de teipso, dilecte mi, caro mea et sanguis meus, Deus meus et Dominus meus, placari oportet, sed hoc fiat cælestine et multum festinanter, sicut caprea sive hinnulus cervorum in montibus celerrimus est,

PATROL. CLXVIII.

secundum nomen tuum, quo per prophetam Jussus es vocari, « Accelera spolia detrahare, Festina prædari (Isa. viii). » Vix igitur exspectatis triginta tribus horis, revertere super montes Bethel, id est, resurge et appare principibus domus Dei, scilicet apostolis tuis et mihi, cujus maxime, sicut et illorum, imo et multo plus quam illorum, tu es grande desiderium, juxta illud patriarhæ Jacob dictum ad Joseph filium decorum : « Benedictiones patris tui confortatae sunt benedictionibus patrum ejus, donec veniret desiderium collium æternorum (Gen. xlix). » Quam veraciter ille te appellaverit « desiderium, » ego maxime in visceribus meis experia sum, et hoc amicis est intimandum.

CAP. III. — « In lectulo meo per noctes quæsvi quem diligit anima mea. Quæsvi illum, et non inveni. Surgam et circuibo civitatem per vicos et plateas, quæram quem diligit anima mea. Quæsvi illum et non inveni. Invenere me vigiles, qui custodiunt civitatem. Num quem dilexit anima mea vidistis? Paululum cum pertransissem eos, inveni quem dilexit anima mea. Tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ. » Hoc sentitis, o amici, in vobismetipsis, quicumque habetis sanctum dilectionis Spiritum, quicumque diligitis Dominum Deum ex toto corde, ex tota mente, et ex tota anima. Hoc, inquam, sentitis vos, amici, et filias Hierusalem, quia magnum in ista dilectione est desiderium. Quanto vicinior iste dilectus habetur, tanto vehementius desideratur. Qui habent, habere desiderant, qui vident, videre desiderant. Nam angeli vident, et tamen, Scriptura teste, desiderant in eum prospicere. Ego autem, non utcumque habui aut vidi eum, sed in utero gestavi, et genui eum, et ei mater lac præbui, et diligenter contemplata sum. Quid putatis, quot noctes duxi pervigiles videndo et audiendo eum? Non enim sufficiebat dies ad tantum desiderium, sed totis noctibus in lectulo meo, in cubiculo meo pervigil fovebam et adorabam parvulum, audiebam et adorabam jam adulum, cum intra dulcia colloquia per oculos suos, oculos corporis transfunderet mihi suæ divinitatis aspectum, ita tamen contemperans, ut tolerare possem, quem tremunt angeli, et virtutes cælorum, juxta illud quod auditis eum dicentem in hoc ipso libro Cantorum : « Averte oculos tuos a me, quia ipsi me avolare fecerunt (Cant. vi). » Ita in lectulo meo habui eum, sed deinde contigit mihi, ut ibi non invenirem eum. Dixit enim : « Quid mihi et tibi est, mulier? » (Joan. ii.) Jam ex quo baptizatus est a Joanne, fieri cœperat, in lectulo sive cubiculo meo in illo habitationis meæ secreto, ut non invenirem eum. Nam statim « ductus est in desertum a spiritu (Matth. x, xix), et deinde regressus, Evangelium eis præposuit affectibus, ita ut diceret : « Quid mihi et tibi est mulier? » Sed et alios docuit, ut similiter facerent, ut scilicet patrem et matrem propter Evangelium relinquere (Luc. ix). Itaque

desiderio quærebam et non inveniēbam eum, ut solitaria possiderem solitarium. Dixi ergo: « Surgam et circuibō civitatem per vicos et plateas, quæram quem diligit anima mea. » Dixi et feci sic, cum enim circuiret per civitates et castella, prædicans Evangelium regni Dei, ego sequebar et quærebam eum. « Quæsiivi illum, et non inveni. » Ille enim tanto intentus negotio, me matrem suam agnoscere quodammodo dissimulavit. Denique et quadam die, cum, « loquente eo ad turbas, dixisset ei quidam: Ecce mater tua et fratres tui foris stant quærentes te, ipse respondens dicenti sibi, ait: Quæ est mater mea, et qui sunt fratres mei? Et extendens manum in discipulos suos, dixit: Ecce mater mea et fratres mei. Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse meus et frater et soror et mater est (Matth. xii; Joan. xix; Luc. viii; Marc. iii). » Hoc modo me matrem suam agnoscere dissimulavit. Hoc est quod dico, « quæsiivi illum et non inveni. » Post hæc iuxta crucem ejus steti. Sed nunquid hoc mihi fuit invenisse dilectum? Imo fuit mihi invenisse gladium, qui et pertransivit animam meam. Sepultus est, clausum et signatum fuit monumentum. Et ego quali mente quærebam eum? Quali desiderio desiderabam eum, sciens eum esse a mortuis resurrecturum? Inde « non inveni illum. Invenērunt me vigiles, qui custodiunt civitatem. » Qui vigiles, vel quam custodientes civitatem? Discipuli ejus, quia ad hoc erant dispositi, ut custodirent, imo ut ædificarent civitatem veram Hierusalem, de qua, vel ad quam ipse dilectus, per Isaiam dixit: « Super muros tuos, Hierusalem, constitui custodes, tota die et tota nocte non tacebunt laudare nomen Domini (Isa. xxvi). » Isti vigiles jam tunc vigilabant, quia lugentes et flentes somnum non capiebant. Isti vigiles me invenerunt, et mulieres, quæ tota nocte vigilantes venerunt ad monumentum, quæ et emerant aromata, ut venientes ungerent eum (Matth. xxviii; Marc. xvi), invenerunt me, bonum certatim afferendo nuntium, quod resurrexisset, et quod vidissent eum. Et ego, inquam: « Num, quem dilexit anima mea, vidistis? » Vidimus, aiunt, vidimus Dominum: « Surrexit vere, et apparuit Simoni (Luc. xxiv). » Visus est et duobus euntibus Emaus, et deinde stetit in medio nostrum et dixit: « Pax vobis, » et ostendit nobis inanus et latus (Joan. xx), et obtulimus ei partem piscis assi et favum mellis, et manducabat coram nobis, et dixit: « Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad

vos, cum adhuc essem vobiscum (Luc. xxiv), etc. » His atque aliis modis vidimus eum ipsa tertia die qua resurrexit. Hæc mihi dixerunt vigiles illi. Ego autem sic illum invenire cupiebam, ut jam nemo despiceret me dicentem, inveni illum, vidi illum, et ita factum est. Nam paululum cum pertransissem eos, inveni « quem diligit anima mea » et non quocunque, sed in cælum vidi ascendentem, et apostolos ejus, misso de cælis Spiritu sancto, vidi prædicantes gloriam Domini (Act. i). Hæc mihi fuit inventio ejus, quem diligit anima mea, et ex illa inventione tenui eum, ut introducerem in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ, scilicet Synagogæ. Hoc ex parte jam factum est, quia multi Judæorum crediderunt in eum: alii quidem obclusis cordibus me et ipsum repulerunt (Act. ii, iii), sed non dimittam donec illuc introducam eum. « Si enim, ait Scriptura, fuerit populus filiorum Israel quasi arena maris, reliquæ convertentur ex eis (Isa. x). » Dilecta et dilectior dilectissima, cæterarum exemplum est animarum, ut similiter et ipse pro modulo suo dilectum quærant, et invenire cupiant. Dilectum namque in lectulo quærimus, quando in præsentis vitæ aliquantula requie Redemptoris nostri desiderio suspiramus. Per noctem quærimus quia, etsi jam mens in illa vigilat, tamen adhuc oculus caligat. Sed qui dilectum suum non invenit, restat, ut surgat, civitatem circumeat, id est, sanctam Ecclesiam electorum mente et inquisitione percurrat, per vicos et plateas quærat, id est, per angusta et lata gradiens, et aspiciat ut si qua invenire in eis valeat, ejus vestigia exquirat, quia sunt nonnulli etiam vitæ sæcularis, qui imitandum aliquid habent de actione virtutis. Quærentes autem nos vigiles inveniunt, qui custodiunt civitatem, qui sancti Patres, qui Ecclesiæ statum custodiunt, bonis nostris studiis occurrunt, ut suo verbo vel scripto nos doceant. Quos cum paululum pertransimus, invenimus quomodo diligimus, quia Redemptor noster, etsi humilitate homo inter homines, divinitate tamen supra homines fuit. Cum ergo transeunt vigiles, dilectus invenitur, quia, cum prophetas et apostolos infra ipsum esse conspiciamus, illum qui natura Deus est, esse supra homines consideramus. Prius ergo invenientiū quæritur, ut post inventum strictius teneatur. Sancta omnium desideria, ut prædiximus, dilatione crescunt, si autem dilatione deficiunt, desideria non fuerunt.

LIBER TERTIUS.

391 Tertia recapitulatio sonorum valde habet principium, scilicet tantam in admiratione exclamationem, ut auditorem etiam dormitantem excitare et reddere possit attentum. Præmissa namque admiratione, « adjuro vos, filiæ Hierusalem, per capreas cervosque camporum, ne suscitetis, neque evigilare

faciatis dilectam donec ipsa velit, » de qua supra tractatum est, continuo sic exclamat divina vox: « Quæ est ista, quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ et thuris et universi pulveris pignætariorum? » Cujus rei, quæso, est hæc admiratio? Nimirum admiratio est hujus

dilecti singularis hujus sanctissimæ Virginis. Et quid admiramur? Vel quid nobis admirandum insinuat Spiritus sanctus per verba hujuscemodi: « Ascendit per desertum sicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ et thuris et universi pulveris pigmentarii? O felicera mentis habitum, qui tam magnum habet præconium. Humilitas tua est, o ancilla Domini, beata Maria, quam tali admiratione Spiritus sanctus collaudat. Odor tuus, odor humilitatis tuæ præcipuus ascendit ad eum, ut vere sacrificium contribulati spiritus. Quid enim est fumus et quid pulvis, nisi spiritus lacrymosus et conscientia valde humilis? Et sua quidem æstimatione vera humilitas est fumus innoxius, quasi cremii sive torris obsti, et pulvis terræ sine aqua et siccantis, juxta illud: « Quia defecerunt sicut fumus dies mei, et ossa mea sicut cremium aruerunt (Psal. ci), » et sicut Abraham dixit, loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis et cinis (Genes. xviii), sed non ita æstimatione Dei. Aliter et melius ille te discernit. Tu dicis, pulvis sum terræ, qualem ventus dispergit, aura tollit, et ille dicit, non, sed pulvis pigmentarius, sive pulvis pigmentarii, pulvis myrrhæ et thuris, qualem pigmentarius Spiritus sanctus conficit ex optimo thore, quod est suavitas mentis, et ex myrrha probatissima, quod est mortificatio sive incorruptio carnis. Tu dicis, fumus ego sum teter coram divinis oculis, qualis de camino sive de fumario deficiens ascendit, ascendens deficit, et ille dicit, non, sed fumus ex aromatibus myrrhæ et thuris, qualem decet ascendere de aureo thuribulo ante altare aureum, usque ad oculos et olfactum Domini (Apoc. viii). Talis fumus, imo talis « fumi virgula, » tu, o B. Maria, suavem odorem spirasti Altissimo, celestibus disciplinis erudita atque extenuata. Talis ascendisti per desertum, id est, animam habens valde solitariam. Si enim vera cujusque animæ humilitas etiam inter turbas potest esse solitaria, ita videlicet, ut in nullo alio præterquam in Deo spem habeat, quemadmodum Esther, cum esset regina, veraciter tum dicebat: « Domine mi, qui rex noster es solus, adjuva me solitariam, et cujus præter te nullus auxiliator est alius (Esth. xiv), » quanto magis tu vera aut solitaria, et quasi in deserto eras, quæ virum non cognoscebas, nec cognoscere cupiebas, et ab illo, cui desponsata fueras, pene fuisti deserta, non quia sanctus angelus, qui te solitariam invenerat, solitariam salutaverat, te commendat, et filium tuum, qui quasi pupillus in hoc sæculo nasciturus erat (Matth. i). Digna ergo exclamatio, digna admiratio. « Quæ est ista, quæ talis ascendit per desertum » sive de deserto? Vere mirabilis, et illi multum dissimilis, quæ descendit per paradysum, cecidit de paradiso: non gracilis per humilitatem, sed nimis grossa et rigida per mentis tumorem. Propterea vultis scire, quam magna fuerit cura Altissimo de ista, quæ de superbiis non curat? « En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel: uniuscujusque ensis super femur

suum propter timores nocturnos. » Quis enim est lectus vere et veri pacifici regis Salomonis, qui inter nos et Domium pacem composuit, nisi ille in quo divina natura humanam sibi naturam conjunxit? Et quis ille est, nisi uterus tuus, dilecta dilecti, uterus virginalis? Ibi namque divinitas Verbi Dei, Verbum Deus sese conclusit, et humanam naturam de tua carne formatam sibi in unitate personæ inseparabiliter conjunxit, et ecce sponsus, id est, carnem nostram, cum anima rationali habens Deus, sponsus, inquam, Deus et homo Christus, sicut canimus in psalmo, et « ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo (Psal. xviii). » Quomodo talem tanti Salomonis « lectulum sexaginta fortes ambiunt. » Vel qui illi « sexaginta fortes sunt? » Magnum et mirum mysterium, auditque et scitu dignum; sed prius est aliquid quærendum. Cur sancti patres gladios habuerunt, aut cur gladiis licito usi sunt? Hodie vel hoc tempore, ex quo Evangelium effulsit, ex quo ille sponsus de thalamo suo processit, sanctis ad perfectionem tendentibus non conceditur usus gladii. « Converte gladium tuum in locum suum (Matth. xxvi), » ait idem sponsus Petro, qui fortiter ac fideliter pro illo zelabatur, et quod uni dixit, omnibus dixit, ut post tempus belli, tempus pacis nunc esse sciamus (Marc. xiii). Quare istud? Quam ob causam tunc fuit tempus belli, et nunc est tempus pacis? Videlicet quia radicem sive arborem bonam, quod erat genus Abrahamæ, ad quem primum beati seminis repromissio facta fuerat (Genes. xii, xxii), diabolus per barbaricos gentium vel regum impiorum gladios excidere atque extirpare volebat, unde sacræ historiae plenæ sunt. Idcirco tempus belli tunc erat, idcirco materialibus gladiis tunc opus erat, ut defensaretur genus Abrahamæ, ut defensaretur radix Jesse, defensaretur, inquam, atque protegeretur genus et radix David, donec tu, beata Virgo, nascereris, lectulus, ut jam dictum est, veri Salomonis. O igitur verum et bonum consilium, quod lectum Salomonis « sexaginta fortes » ex fortissimis Israel ambierunt. Et, qui fortes vel fortissimi illi sunt vel fuerunt? Numeremus illos omnes, qui pro defensione spei vel expectationis Abrahamæ gladiis laudabiliter usi sunt cum prophetis, quorum libri exstant, quique contra gladios materiales regum impiorum, gladium spirituales, gladium Verbi Dei, non solum loquendo, verumetiam scribendo evaginaverunt, et sexaginta fortes sunt (Ephes. vi). Primus Abraham fortissimus, gladio accinctus, sicut probatum est in illis, de quibus prædam reduxit, et Lot filium fratris sui liberavit de quatuor regibus (Genes. xiv). Secundus Isaac paterno gladio sacratus, et deinde potentia plus quam regia clarus, ita ut diceret ei rex Abimelech, « Recede a nobis, quia potentior nostri factus es valde (Genes. xxvi). » Tertius Jacob, et ipse fortis in gladio, sicut testatur ipse Joseph, loquens filio suo: « Do tibi partem extra fratres tuos, quam acquisivi in gladio et arcu meo. » Quartus idem Jo-

seph, potentia regis potens, quasi rex vel regis pater (Genes. xli). Quintus Moyses, sextus Aaron, septimus Phinees, octavus Josue, nonus Caleph filius Jephone; deinde duodecim judices, qui judicaverunt et liberaverunt Israel, et sunt viginti et unus (*Judic. iii*). Vicesimus secundus Samuel (*I Reg. vii*), vicesimus tertius David (*I Par. xxiii*), vicesimus quartus Elias, vicesimus quintus Eliseus, vicesimus sextus Joiada pontifex clarissimus et Domini benedictus, vicesimus septimus Zacharias, filius ejus, qui cultum Baal, quem Elias et Eliseus exterminaverunt de Samaria per manum Jehu, Jezabel interfecta, deleverunt de Juda et Hierusalem, occisa Athalia filia ejus impiissima, vicesimus octavus rex Ezechias, vicesimus nonus rex Josias, tricesimus propheta nobilissimus Isaias, post istos duodecim prophetae, quorum libri exstant, qui et « minores » dicuntur, et sunt quadraginta duo. Quadragesimus tertius Hieremias, quadragesimus quartus Ezechiel, quadragesimus quintus Daniel, et cum eo tres socii ejus Ananias, Azarias, et Misael, et sunt quadraginta octo (*Dan. iii*). Quadragesimus nonus Esdras, quinquagesimus Neemias, quinquagesimus primus Zorobabel, quinquagesimus secundus Ihesus, sacerdos magnus filius Josedech in reversione captivitatis et reedificatione civitatis vel templi. Quinquagesimus tertius cum regina Esther Mardocheus, qui ambo jure pro uno reputantur, quia regalis dignitas sive sublimitas Esther fuit, Mardochei gladius. Quinquagesimus quartus Matathias, quinquagesimus quintus Judas Machabeus. Post illum Jonathas et Simon duces alter post alterum successerunt, et deinde Judas et Joannes, qui et Hircanus filii Simonis novissimi contra pardum, id est, regem Græcorum præliati sunt, et sunt quinquaginta novem. Quibus adde hunc ipsum per quem Spiritus sanctus hæc locutus est, regem Salomonem (*II Par. xxiii*), et sunt sexaginta. Nam Josaphat rex fuerat quidem de fortibus, sed non de fortissimis Israel, quia impio præbuit auxilium, et his qui oderunt Dominum amicitia junctus est per Athaliam filiam Jezabel uxorem filii Joram, quæ cultum Baal introduxit in Hierusalem, et omnem impietatem, propter quam necessarii fuerunt gladii fortissimorum Israel (*III Reg. xxi*). Omnes tenentes gladios, et ad bella doctissimi. Vere tenentes et jure tenentes gladios tam sacerdotes, quam reges, tam patriarchæ, quam duces, tam prophetæ, quam judices si rationem temporis supradictam rite consideres. Nondum enim processerat « sponsus de thalamo suo, » et adhuc laborabat diabolus per satellites et comministros suos, reges Ægyptios, reges quoque Israeliticos scissos a domo David, reges Assyrios sive Babylonios, reges Persicos sive Medos, reges Græcos sive Macedonicos; laborabat, inquam, et laboraverat atque contenderat diabolus serpens antiquus, obsistere volens Dei proposito, ne impleteretur promissio, ne collocaretur hic lectus sive thalamus, ut esset unde nasceretur hæc beata et dilecta Virgo

A de cujus utero procedere oportebat dilectum, tanquam sponsum de thalamo suo. Isti erant timores nocturni, quos dicit hoc modo, « uniuscujusque ensis super femur suum propter timores nocturnos. » Hinc vere ad bella doctissimi, quia cur bellarent causam præ oculis habebant hujusmodi. Et revera pro causæ hujus consideratione percutiendo et occidendo impios, juvat et delectat sive Eliam sive quemlibet alium prophetam aut sacerdotem audire dicentem : Maledictum qui retrahit gladium suum a sanguine, quia videlicet ille erat sine zelo justitiæ. Mirum spectaculum, quia cum hæc diceret ille realis sive temporalis rex Salomon, habebat et ipse sexaginta fortes ambientes lectum suum, id est, pacatissimum et quietissimum regnum suum. Nam de patre suo David sibi relictos habebat fortes triginta et septem, quorum primus Eleazar, filius patris David Ahoi, novissimus scribitur Uria Ethæus. Et quidem mystica littera sic se habet : Eleazar inter tres fortes et Abisai frater Joab, filius Sarviz, princeps erat de tribus, et hæc fecit Bazaia filius Joiadæ, et ipse nominatus inter tres robustos qui erant inter triginta nobiliores, tanquam ad mysterium intendens eorum, qui propter fidem Trinitatis agonizaturi erant, quasi distinctis ordinibus secundum triginta et tres, qui uterque numerus ternarius est, alter singularis, alter decenus, sed in summa omnes triginta septem sunt. Quibus adde principes undecim, quos habebat rex Salomon, regnans super omnem Israel, et duodecim præfectos qui præbebant annonam Regi et domui ejus, quos omnes, videlicet et principes et præfectos suis ex nominibus Scriptura commemorat, et sunt sexaginta, excepto quod Banaias filius Joiadæ, vir fortissimus et magnorum operum, hoc pacto bis nominatur. Illi sexaginta fortes ex fortissimis Israel, tam virtute animi quam corporis fortitudine, tunc temporaliter ambierunt lectum, id est, tutati sunt quietissimum regnum Salomonis temporalis, et sicut in cæteris laudabilibus atque memorabilibus, quæ gessit idem Salomon, ita et isto numero fortium magnum sacramentum perpulchrum rex sapientissimus prospexit mysterium, de quo jam pro posse dictum est. Et tunc quidem gladii, sicut jam dictum est, necessarii fuerunt, nunc autem sola necessaria sunt testimonia Scripturarum, et ipsæ inter eosdem gladios divinitus provisæ sunt, ut tunc conderentur, quæ nunc in suo tempore legerentur, quas legentes atque credentes vitam in ipsis haberemus (*Joan. v*). Unde protinus sequitur : « ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani. Columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum. Media charitate constravit propter filias Hierusalem. » Ferculum namque regis Salomonis, Scripturæ sunt veritatis omnes una mensa Dominicuncta regentis, et omnibus providentis, quem admodum Psalmista dicit : « Dominus regit me et nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocauit (*Psal. xxi*). » Quid enim est, in loco pascuæ

ibi me collocavit, nisi fecit me studere in Scripturis? Ibi regit me, scilicet ne quid prave intelligam, et nihil mihi deerit, videlicet quod ad intelligendum mihi necessarium sit. Altissimum est hujusmodi ferculum et habet ascensum. Qualem **393** ascensum? Purpureum. Quid est ascensus purpureus? Deus et homo Christus, pro salute hominum passus et sanguine suo purpuratus. Istud credere, ascendere est. Qui sic ascendit, illum ad refectionem vitæ, quæ est in Scripturis divinis admittit. Nam qui sic non ascendit, qui non credit, nunquam Scripturas intelligit. Idecirco Judæi non intelligunt, et cæci sunt, quia non ascendunt per hunc ascensum purpureum; non credunt Christum de Maria Virgine natum, et eum qui a patribus ipsorum crucifixus est, Deum esse ac Dominum, regem Salomonem verum, regem æternum. Exempli gratia: «Deus judicium tuum regi da, et justitiam tuam filio regis (Psal. LXXI),» etc. Quomodo hæc et horum similia intelligit, qui alium Salomonem, alium regem sive filium regis non recipit, nisi illum hominem, qui suo tempore regnavit, et mortuus est, sicut cæteri homines? Nimis arduum est illi ferculum hoc regis, nec attingere potest quidquam de vitalibus cibis, quos ibi sapientia præparavit. Unde rex Salomon hoc ferculum fecit? De lignis Libani, id est de hominibus sanctis, hominibus fidei imputribilibus, quorum quamdam similitudinem habent ligna Libani, id est cedri, per id quod sunt naturæ imputribilis. Quomodo fecit? Eo videlicet modo, quo ad illos factum est Verbum Domini. Ipse enim rex Salomon erat Verbum Domini, et per Spiritum sanctum corda illorum implevit, et linguas disertas fecit, et de cælestibus scirent eloqui, qui non ab hominibus, neque per homines fuerant docti, atque ita locuti sunt et scripserunt, quæ pascua vitæ in quibus homo vivit, quemadmodum ipse dicit: «Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei (Deut. VIII; Matth. IV).» Ibi est argentum, ibi est aurum, nam «columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium aureum.» Quod est illud argentum, et quod illud aurum? Argentum illud est exterius eloquium valde nitidum; aurum vero interior majestas sensuum. Aurum, inquam, imo desiderabiliora sunt super aurum et lapidem pretiosum multum (Psal. XVIII), quæ intrinsecus latent; nitidiora vero super argentum, quæ extrinsecus patent. «Eloquia Domini,» inquit Psalmista, «eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum septuplum (Psal. II).» Quod dicit casta, quod dicit argentum, ad hanc similitudinem dicit, quia sicut casta mulier a labe corruptionis est immunis, et sicut argentum bene excoctum a cunctis sordibus redditur vacuum; sic verbis sive eloquiis Domini nihil falsitatis, nihil superfluitatis potest esse admistum. Cunctam hominum sapientiam, cunctam rhetorum sæculi hujus eloquentiam exsuperat hoc regis Salomonis ferculum, scilicet omne canonicarum corpus Scripturarum, unde hic animæ vivere inci-

piunt et in æternum vivunt, «Media charitate constravit propter filias Hierusalem.» Quomodo constravit, ipse dicat rex Salomon. Audivimus, quia dicit ipse: «In his duobus mandatis universa lex pendet et prophetæ (Matth. XXII).» Dixerat enim interrogatus a Phariseis, quod esset mandatum magnum in lege: «Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua. Hoc est maximum et primum mandatum. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum, sicut teipsum.» Statimque intulit: «In his duobus mandatis universa lex pendet et prophetæ (ibid.).» Vere dixit, et antiquam veritatem dixit. Quid enim aliud ab antiquo Dominus petit: «Et nunc Israel, inquit Moses, quid Dominus Deus tuus petit a te, nisi ut timeas et diligas eum in toto corde tuo, et in tota anima tua?» (Deut. X.) Ergo media ferculi rex Salomon «charitate constravit,» id est in medio Scripturarum principatum charitatis posuit, quia revera, de quo pendent cætera omnia, illud recte medium ac principale dicitur et est. Ut quid media taliter «charitate constravit?» Propter filias Hierusalem. Quas propter filias Hierusalem? Quæ sunt illæ filie Hierusalem? Animæ fideles, amantes quidem Hierusalem veluti matrem, sed virilem, id est perfectam, nec dum habentes in operibus justitiæ virtutem, scilicet in hoc, omnia relinquere propter regem Salomonem, ut suum quoque pro illo valeant erogare sanguinem, aut in virgineo proposito sacram et beatam sponsam et sponsæ, dilecti et dilectæ, de quibus hic sermo est, jugem celebrare festivitatem. Quomodo vel in quo filiabus hujusmodi proficit, quod media ferculi rex Salomon «charitate constravit?» Nimirum in eo, quod facere possunt, et suum faciunt illud quod est aliorum, quod est virorum sive fortium. Verbi gratia, non sunt carne virgines, sed bonum virginitatis in te, o beata Maria, diligendo, suum faciunt. Non alia præter te genuit regem Salomonem, regem tam magnum, tam magnificentem, sed illæ, diligendo in te hoc tam grande privilegium, regis ejusdem matres fiunt. Item, non sunt martyres, neque sufficient inter fortes præliari, et pro amore regis Salomonis fundere sanguinem suum, sed martyres diligunt, et diligendo illos, gloriam eorum suam faciunt. Amplius dicam: non sunt dii, sed diligendo Deum, dii vel filii Dei sunt, sicut scriptum est: «Ego dixi, dii cæstis, et filii Excelsi omnes (Psal. LXXXI).» Proinde quid sequitur? «Egredimini et videte, filie Sion, regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater sua in die desponsationis illius, et in die lætitiæ cordis ejus.» O igitur, filie Sion, sive filie Hierusalem, quoniam ferculum ejusmodi fecit sibi rex Salomon, et quoniam propter vos «media charitate constravit,» venite ad nuptias; venite et aspiciate, egredimini et videte hunc regem, hunc «Salomonem» pacificum, et pacis principem, «in diademate» regali, in charitate nuptiali, qualis, quantus, quam gloriosus sit. Nolite hoc solum considerare, qualis sit in carne mea, qualis natus in diversorio, qualis collocatus

in præsepio. Egredimini ex istis angustiis, et videte illum (in diademate) suo, (quo coronavit eum mater sua,) scilicet antiqua patriarcharum et prophetarum Ecclesia, cujus fidei promissus est, cujus de carne progenitus est. Antequam nasceretur, fecit ei mater sua illud pretiosum diadema, quo coronari deberet, et unde cognoscendus foret magnus et spectabilis rex. Quod est illud diadema? Nimirum clarissima prophetice veritatis auctoritas, cujus quot sunt præconia, tot gemmarum, tot pretiosorum lapidum, est hujus Salomonis diadema, in die desponsionis illius, quo de utero meo, (tanquam sponsus) processit (de thalamo suo,) et in die lætitiæ cordis ejus, quo spinea coronatus corona laborem consummavit, et subsequenti lætificatus resurrectionis triumpho. Et in die lætitiæ illius, et (in die desponsionis) illius, et in illo diademate videndus et ex illo est diademate, quantus sit agnoscendus. Exempli gratia: (Parvulus natus est nobis: Filius datus est nobis (Isai. ix),) et cætera, usque amodè, et usque in sempiternum. Et alibi: (Catulus leonis Juda, ad prædam, illi mi, ascendisti. Quiescens accubuisti ut leo, et quasi leæna. Quis suscitabit eum? Non auferetur sceptrum de Juda, et dux de femoribus ejus (Genes. xlix).) etc. Ex hujusmodi sententiis et dictis prophetis, ex hujusmodi auro et lapidibus, quam multis, quam pretiosis, fabricatum vel compositum est diadema regis veri Salomonis. Nolite ergo eum solummodo in præsepio considerare, sed egredimini mente ex isto, in quo natus est, diversorio, et ex 394 illo, in quo judicatus est, Pilati prætorio sive auditorio, et videte eum in præsepio simul et in diademate, in cruce simul et in ea, qua coronavit eum Deus Pater gloria et honore. Et quis fructus visionis ejus? Ille nimirum, qui in propheta promittitur, regem in decore suo videbunt oculi ejus. Qui enim hic, ubi ambulamus per fidem et nondum per speciem, viderit, et videre voluerit per speculum in ænigmate (I Cor. ii) regem Salomonem, in tali diademate, videbit eundem in decore suo regem, videbit eum facie ad faciem, quando, veniente eo quod perfectum est, evacuatum fuerit, quod ex parte est. Sequitur:

CAP. IV. — (Quam pulchra es, amica mea, quam pulchra es: oculi tui columbarum absque eo quod intrinsecus latet. Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad. Dentes tui, sicut greges tonsarum quæ ascenderunt de lavacro. Omnes gemellis fetibus et sterilis non est inter eas. Sicut vita coccinea labia tua, eloquium tuum dulce. Sicut fragmen mali Punici, ita genæ tuæ, absque eo quod intrinsecus latet. Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis. Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Duo ubera tua, sicut duo hinnuli capræ gemelli, qui pascuntur in liliis, donec aspiret dies, et inclinentur umbræ.) O pulchritudo admirabilis, quam sic admiratur et collaudat pulcherrimus auctor ipse pulchritudinis septem præconiis. Consideravit oculos,

capillos, dentes, labia, geuas, collum et uera, et pro singulis dilectus singula decantavit dignæ collaudationis capitula. Audiant hæc pueri, et sic se habeant ad cantationem hujusmodi, sicut filii nuptiarum læti et jucundi, longe dissimiles illis, quibus ipse quodam loco dicit: (Cantavimus vobis, et non saltastis (Matth. xi),) id est monstravimus vobis ea, quibus delectatur Deus, et ad illa vosmet ipsos aptare neglexistis. Quid enim septem istis modulis decautatur? Quid in te, o dilectissima dilectarum, Virgo virginum, laudatur a dilecto laudabili, quem laudat omnis chorus angelorum? Laudatur simplicitas, munditia, innocentia, doctrina, verecundia, humilitas, mentis et carnis integritas, sive incorrupta virginitas. In oculis simplicitas, in capillis cogitationum tuarum munditia, in dentibus innocentia, in labiis doctrina, in genis verecundia, in collo humilitas, in uberibus tuis admiranda et spectabilis est cum secunditate virginitas. Simplicitas tua, prudentia tua est; munditia tua, supernorum desiderium est; innocentia tua, religiositas est; humilitas tua, vera contra diabolum fortitudo est; virginitas tua, matrum sive matronarum decus est. Hi sunt dulces moduli musicæ cœlestis, quos libenter audivimus et intelligimus in verbis istis jam diligentius pertractandis. Primum hoc est pulchritudinis tuæ prædicamentum.

(Oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet.) Oculi columbarum et oculi cervorum, hoc differunt, quo dulcedo simpliciter diligentium, et multiplex amaritudo invidensium. Simplicitas columbarum septem habet insignia virtutum naturalium. Hæc namque avicula, primum sine felle est, deinde nihil vivum comedit, pullos alienos nutrit, grana semper candidiora colligit, in petris nidificat, gemitum pro cantu habet, libenter juxta fluentia residet, ut venientem accipitrem ex umbra præcognitum effugiat perniter. Tu maxime, o misericordis mater, sine felle es: nihil enim unquam habuisti invidiæ, nihil odii, quod familiare est rapacibus corvis. Nihil vivum columba comedit, et tu longe ab illis es, de quibus scriptum est, qui devorant plebem meam sicut escam panis (Psal. xliii, lii). Pullos alienos columba nutrit et nos qui eramus alieni secundum carnem a genere tuo, ecce vivimus tuis meritis. Grana candidiora columba colligit, et tu conferens in corde tuo testimonia de Scripturis, creditum tibi conservabas secretum Dei (Luc. ii). Columba in petris nidificat, et tu in solitudie fidei permanens, evasisti serpentis antiqui venena. Columba gemitum pro cantu habet, et tibi genere dulce fuit, eo quod præ cunctis mortalibus mente vulnerata esses. Columba juxta fluentia residet, tibi autem vel tuo pectori omne fluentum Scripturarum, quam contiguum est! Nunquam adventus spiritalis accipitris tibi esse improvisus, aut te consequi, imo nec tibi appropinquare potuit. Igitur oculi tui columbarum, et hæc vera pulchritudo est, absque eo quod intrinsecus latet, quod solus in te Deus videt,

nobis autem quia inexpertum, idcirco ineffabile imo et incogitabile est. Si enim quispiam dixit, et teste Deo vel conscio, non mentiens, dixit raptum se fuisse in paradysum, sive ad tertium cœlum, ita ut nesciat, sive in corpore, sive extra corpus raptus fuerit et audisse arcana verba, quæ non licet homini loqui (*II Cor. xii*), quanto magis tu, regina cœlorum, persæpe cœlestibus interfuisti, quippe quam et circumsteterunt obstetricum vice, gloriam Deo concinentes angeli: et inter hæc didicisti vel assecuta es aliquid, quod latet et latere nos debet? « Capilli tui, sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad. » Qui « greges caprarum, » vel quando « greges caprarum » apparuerunt « de monte Galaad? » Utique greges rationales, « greges caprarum » rationalium tunc apparuerunt, quando cœperunt homines ejusmodi esse, de qualibus Apostolus dicit: « Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, » et cœtera usque, « et in cavernis terræ (*Hebr. ii*). » Quando cœperunt esse homines ejusmodi, vel unde apparuerunt homines hujusmodi conversationis? Nimirum quando Jezabel interficiebat prophetas Domini, tunc apparuerunt « de monte Galaad, » id est de civitate ejusdem nominis Galaad. Sic enim scriptum est: « Et dixit Helias Thesbites, de habitatoribus Galaad ad Achab: Vivit Dominus Deus Israel, in cujus conspectu sto, si erit annis his ros et pluvia, nisi juxta oris mei verba. Et factum est verbum Domini ad eum, dicens: Recede hinc, et vade contra orientem, et abscondere (*II Reg. xvii*), » etc. Hæc dixit, et hæc fecit ille primus auctor, et institutor eorum, qui dicti sunt filii prophetarum, quos fuisse monachos in Veteri Testamento, consentit auctoritas Patrum venerabilium. Et recte dicitur apparuisse, quia jam dictus institutor illorum Elias, sic repente illic introducit, ut antea nusquam Scriptura meminerit, quis vel unde fuerit progenitus. Qui « capilli tui, » vel unde capilli tui, similes gregibus illis? Nimirum cogitatus tui subtilissimi in eo fuerunt, ut fugeres ad desertum gentium, propter sanguinem quem Synagoga multum effudit, sicut illi in solitudines fugerunt, propter sanguinem quem Jezabel primum fudit, secundum nomen suum, quod interpretatur « fluxus sanguinis, » interficiens prophetas Domini. In hoc « similes » illis gregibus « capilli tui, » id est sicut illi, imo plus quam illi, omnes cogitatus tui, omnis meditatio tua, solitudinem et requiem in omnibus quæsit, procul a tempestatibus Judaicis, quia suam justitiam statuere volentes, justitiæ Dei subjecti non sunt, Synagoga peccatrix, et per omnia Jezabeli similis, quam Elias, quod interpretatur « Dominus Deus, » et post eum filii prophetarum (*Rom. x*), non sine causa fugerunt, juxta illud: « Et dixi, quis dabit mihi pennas, sicut columbæ, et volabo, et requiescam (*Psal. lrv*). Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine, et expectabam eum, qui salvum me fecit a pusillanimitate **395** spiritus et tempestate (*Psal. lrv*). » Et tu columba illis similis, et quis illorum tibi colum-

A bæ similis, hæc similitudo in capillis, non solum propter illa quæ jam dicta sunt, verumetiam quia tu quoque longum in cogitationibus tuis, præscia futuræ passionis filii tui, pertulisti martyrium, sicut illi diu egentes, angustiati, afflicti, omnes testimonio fidei probati inventi sunt (*Hebr. xi*). « Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro. Omnes gemellis fetibus, et sterilis non est inter eas. » Quam pulcher ordo? Primum oculi, et post oculos capilli, post capillos dentes lavantur innocui. Respice, amici, ad sinistram; considerate Evam, mulierem odiosam, huic dilectæ oppositam, et oculis, et capillis, et dentibus et labiis, et genis, et collo, et uberibus infaustis. Oculi ejus non sicut columbarum, imo sicut oculi corvorum rapacium. Scriptum est enim: « Vidit igitur mulier lignum, quod bonum esset ad vescendum, et pulchrum oculis, aspectuque delectabile, et tulit de fructibus ejus et comedit (*Genes. iii*). » Habet autem ambitionem hujusmodi, comedite « et eritis sicut dii (*ibid.*). » Ergo capilli ejus, id est ambitio ejus, non sicut supradictarum greges caprarum, qualium est cœleste desiderium, sed sicut ille princeps super omnes filios superbiæ, qui dixit in corde suo, ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo (*Job xli*). Dentes vero ejus quales fuerunt? Nimirum sicut dentes leonum qui momorderunt, et mordendo vetitum, venturæ posteritatis suæ animas interfecerunt. Si enim de filiis ejus veraciter dictum vel scriptum est: « Filii hominum dentes eorum arma et sagittæ (*Psal. lvi*); » et illud: « Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum, molas leonum confringet Dominus (*Psal. lvi*), » quanto magis de illa, quæ tali consilio momordit, cujus morsus tam malus proventus exstitit, recte quis dicat, quia dentes ejus arma ferrea fuerunt, dentes ejus molæ sive molares fuerunt. At « tui dentes » o amica mea, « sicut grex tonsarum, quæ ascenderunt, » id est certissimo ascendunt « de lavacro. » Cum enim posuero, sive de memetipso de latere meo lavacrum regenerationis, lavacrum sanguinis et aquæ profudero (*Joan. xix*), sanctique Spiritus invocationem dederò, tunc lavabuntur oves, pro quibus animam meam pono et mundabuntur eodem lavacro, nec emundatione simplici contentæ, vellera sua deponent, vellera rerum, vellera facultatum suarum, ut nihil habeant proprium, sed sint illis omnia communia. Hujusmodi tonsæ omnes sunt gemellis fetibus, et sterilis non est inter eas. In quo gemellis fetibus? In eo videlicet, quod et præceptum impleverunt vel custodierunt, et consilium suo addiderunt. Quod est præceptum, aut quod consilium? Utique præceptum est, non rapere aliena, consilium, relinquere etiam sua (*Matth. v*). Consilium istud tum præcepto sibi-met composuerunt, et hoc est bonum geminum, hæc est fecunditas fetuum gemellorum. Sic sunt, o amica mea, dentes tui, id est talium innocentiam tibi proponis, cum ejusdem innocentiae magistra sis, multo excellentior qualibet ovium sive arietum talium,

quorum utique non est dentibus male uti, scilicet invicem mordere, vel detrudere, et ab invicem consumi. Et quidem grex ille, quicumque talis est, sibi magistrum scit, tu autem cunctis humilior, de omnibus pene altiora sentis, et videris tibi capras et oves meas imitari, quas longe præcedis. « Sicut vitta coccinea labia tua, et eloquium tuum dulce. » In quo sicut vitta coccinea labia tua? Nimirum in eo, quod sermo tuus a veritate non discordat, imo cum veritate multum concordat. Principium veritatis hoc est, ut non defendat se contra Deum, imo accuset ante Deum quispiam filiorum vel filiarum Evæ, quæ dissolvit amicitiam inter se et Deum proterva defensione. Si vitam hujusmodi habuisset, si vinculo perfectionis, quod est dilectio, sese Creatori astrinxisset, paries inimicitiarum in medio non surrexisset (*Ephes. 11*). In labiis tuis « confessio et pulchritudo » est, in labiis tuis « sanctitas et magnificentia » est (*Psal. xcvi*). Illa deo fuit muta, tu autem magnificentiam Dominum mente ardentissima, voce suavissima, et hæc est vitta coccinea, quia charitas est ignea, qua bene cum eo ligata, sic Deo adhæcisti, ut unus cum eo spiritus sis (*I Cor. vi*). Hinc « eloquium tuum dulce, » quia videlicet ex abundantia cordis os loquitur, et dulcedinem, quæ abundat interius, sapit sermo, qui redundat exterius. Ecce Rhaab meretrix dulcis eloquii tui vittam coccineam, sive funiculum coccineum, in fenestra sua ligavit, signum suæ fidei, quod nuntios Josue sive Jesu suscepit atque salvaverit (*Jos. 11*), dum Ecclesia quondam peccatrix, et idololatriæ meretricio sordida, dulce eloquium tuum, quo magnificavit anima tua Dominum (*Luc. 1*), pignus suæ salutis jugiter personat, et omnem doctrinam evangelicam, in qua ipsos apostolos tua sine dubio labia confirmaverunt, integra semper fide prædicat (*I Cor. 1*). Et de omni quidem anima, quæcunque diversa sentientes ad unitatem suam prædicatione constringit, ut id ipsum dicant omnes, et hoc agit « in charitate et fide non ficta » (*I Thim. 1*), « verum est dicere, quia « labia ejus sicut vitta coccinea, » sed in ista gratia cæteris omnibus es incomparabilis, post me dilectum tuum, cui specialiter Spiritus in psalmo dicit : « Diffusa est gratia in labiis tuis » (*Psal. xlv*). — « Sicut fragmen mali Punici, ita genæ tuæ, absque eo quod intrinsecus latet. » Malum Punicum dicitur, eo quod ex Punica regione sit genus ejus translatum. Idem et malum granatum, eo quod intra corticis rotunditatem granorum contineat multitudinem. Negant medici mali hujus cibo corpora nutriri, sed eo sic utendum opinantur, ut medicari potius, non altere videatur. « Ita, inquit, genæ tuæ sicut fragmen mali Punici, » id est, verecunda es, sicut decet virginem, longe dissimilem filiabus illis, quarum cuilibet dicendum fuit : « Frons mulieris meretricis facta est tibi, et erubescere noluit » (*Hier. 111*). » Fragmen mali Punici et rubet, et amplius quam integrum malum redolet. Sic tu et singulariter verecunda es, et multis per bonam opinionem in bono exemplo pro-

ficies. Quid autem est dicere, « absque eo quod intrinsecus latet, » nisi ac si diceret : Et illud, quod intus in conscientia latet, amplius laudabile est? O vere laudabilis verecundia, ubi et intus conscientia munda, et foris facies verecunda est. Nam ubi est aliquid, quo mens erubescat, non adeo laudabile est, si conspectam faciem rubor perfundat. Igitur tua verecundia quid est, nisi religiositas summa? Et hæc virtus, sine dubio, malo Punico debuit assimilari, quia gratiosa est intuentium oculis, et interdum suo silentio non minus ædificat, quam sermo prædicationis. Unde in tunica pontificis deorsum ad pedes ejusdem tunicæ : « Facies, inquit Dominus ad Moysen, per circuitum, quasi mala Punica ex hyacintho, purpura et cocco bis tincto, mistis in medio tintinnabulis, ita ut tintinnabulum sit aureum et malum Punicum rursusque tintinnabulum aureum et aliud malum Punicum, et vestietur ea Aaron in officio ministerii, ut audiatur sonus, quando ingreditur et egreditur Sanctuarium, et in conspectu Domini, et non moriatur » (*Exod. xxviii*). » Malum quippe Punicum in medio tintinnabulorum, religiosum atque operosum est silentium, maxime sexus feminei, in societate fidei vel doctrinæ prædicatorum, qualis tu præcipue fuisti, Virgo virginum, in adjutorio, vel etiam regimine prædicantium apostolorum, cujus etsi verba non **396** leguntur, vel audiuntur, ubi prædicaverunt, opera tamen vel merita non ignorantur, non minora, imo majora tintinnabulorum prædicantium. Illud quoque factitium malum Punicum rubicundum erat, utpote non ex solo hyacintho, qui color aërius vitam significat celestem, verum etiam et ex purpura et cocco bis tincto factum. Et « ita genæ tuæ, » o dilecta verecunda, et magistra competentis verecundiæ sive religionis necessariæ, cujus verecundia tanto est laudabilior, quanto conscientia gloriosior, tutior atque securior. « Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis. » Quid erat turris David? Putasne illa turris manufacta, de qua legitur, Cepitque David Sion, hæc est civitas David? Imo turris David non manufacta fuit, cui tuum, o dilecta, collum debebat assimilari, et hæc est humilitas David. Atque hic sensus placet magis. « Filia Sion, ait Dominus Deus apud Isaiam, elevatae sunt et ambulaverunt extento collo, et nutibus oculorum ibant et plaudebant » (*Isa. 111*). » Hæc fuit superbia illarum. Propterea expugnari potuerunt. Tuum autem collum nequam extentum fuit, sed est sicut turris David, id est sicut humilitas David, per quam ille coram Deo fortis, et contra homines stetit inexpugnabilis. Ipse enim quasi tenerimus ligni vermiculus, qui et cum esset rex unctus, dixit ad Saul, cum eum ille persequeretur : « Quem persequeris, rex Israel, quem persequeris? Canem mortuum, et pulicem unum » (*I Reg. xxiv*). » Turris ista ædificata est cum propugnaculis, et mille clypei pendunt ex ea, omnis armatura fortium, id est hanc ejus tantam humilitatem ceteræ virtutes consecutæ sunt, maximeque

fortitudo et sapientia, sicut scriptum est : David sedens in cathedra, sapientissimus ipse est, quasi tenerimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu uno. O qualis hæc turris, qualia propugnacula ! Ex ea mille clypei pendent, omnis armatura fortium, qui propter humilitatem accepit, ut caneret et scriberet verba fortitudinis, verba sapientiae et veritatis tam multa, ut millenarius numerus vult intelligi, tam fortia, ut omnibus exinde armatis fortibus nihil falsitatis obsistere possit. Ita collum tuum, imo et ultra quam turris illa, collum tuum, id est humilitas tua, quæ sedet vel patet in collo tuo non extento, ædificata est cum propugnaculis, et mille clypei pendent ex ea omnis armatura fortium. Nihil enim deest illic omnium, quæ continentur in Scripturis veritatis, et neque invisibilis diabolus, neque visibilis homo hæreticus econtra potuit unquam vel poterit. Adde illud, quod maximum est, quia Verbi cujus mysteria consecuta est, ut caneret humilitas patris tui David, Verbi, inquam, ejusdem substantiam concepit, et incarnatam peperit humilitas tua, o filia David. « Duo ubera tua, sicut duo hinnuli capreae gemelli, qui pascuntur in liliis, donec aspiet dies et inclinentur umbræ. » O ubera vere gratissima atque pulcherrima, duo ubera manu Altissimi formata. Hæc sunt virginitas et fecunditas, quarum pulchritudo in tuis, dilecta, uberibus cadit, uberibus femineis, quæ me lactaverunt, maxime spectanda est. Spectate, amici, ubera hæc, imo in uberibus istis duo hæc, virginitatem atque fecunditatem. Nonne sunt hæc sicut duo hinnuli capreae gemelli ? Nunquam visum est simile huic in montibus, sive collibus nostris ; sed neque videbitur in sæculis superventuris, ut uni capreae fiant duo tales hinnuli gemelli, ut uni feminae contingat, quatenus eisdem uberibus et filium lactet, et virgo sit. Aspice hoc et admiramini, videte et congratulamini, quia caprea hæc tales hinnulos ita geminos edidit, quia femina hæc, dum quasi caprea per montes exiit, dum cælestibus vel supernis animo intendit, gemella hæc plenæ gratiæ dona feliciter apprehendit, ut et mater et virgo sit. Quid faciemus gemellis istis ? Pascuntur, et pascunt in liliis, donec aspiet dies, inclinentur umbræ, id est secreto custodiantur, in silentio habeantur, nec publice prædicentur, quod ita sint gemelli, donec resurgam a mortuis, quod est aspirare diem, et inclinari umbras mortalitatis. Omnino secreta sunt in liliis hæc, id est in illis sive penes illos, quibus inest et candor et suavis odor castitatis, qualium prima fuit, cujus in utero infans ad odorem nostrum exultavit longe a filiabus illis, quarum sunt quasi septem dæmonia, septem istis prædicamentis tuæ pulchritudinis, quæ nunc edixi, contraria, scilicet altitudo oculorum, compositio capillorum, voracitas dentium, incontinentia laborum, irreverentia genarum, colli erectio nimia, subactionis atque contractionis frequens inuria. Tempus erit, quando hæc tua, quæ nunc secreta sunt, oporteat prædicari ad gloriam Dei. Pri-

mus [prius?] hoc fiet : « Vadam ad montem myrrhæ et ad collem thuris. » Quomodo vadam ? Ascendam Hierosolimam, et consummabuntur omnia, quæ scripta sunt de me : « Tradar enim gentibus ad illudendum et flagellandum, et postquam flagellaverint, crucifigent et occident me (Matth. xvi, 20). » Hoc erit ire ad montem myrrhæ, scilicet mortificari vel occidi, sicut a patribus istorum mortificati sunt prophetae. Tertia die resurgam a mortuis, et deinde ascendam in cælum, et sedebo ad dextram Patris, juxta illud : « Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis (Psal. cix). » Hoc erit ire ad collem thuris. Exinde namque cognoscetur et prædicabitur, quia sum Deus, juxta illud, « Et vocabitur nomen ejus Admirabilis, Consiliarius, Deus (Isa. ix). » Hoc prædicabitur, et sequentibus signis confirmabitur, atque ita fiet, ut mihi thus offeratur tanquam Deo vero, destructis simulacris gentium et aris dæmonum, quibus hactenus ab ignorantibus et errantibus incensum offertur et sacrificium. Quid deinde ? « Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te. Veni de Libano, sponsa mea, veni de Libano, veni. Coronaberis de capite Amanæ, de vertice Sanir et Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum. » Cum pertransiero montem myrrhæ, et pervenero ad collem thuris, id est cum resurrexero a mortuis, atque coronatus gloria et honore resurrectionis et immortalitatis, sedensque ad dextram Patris adorari, et thure, id est omni divina religione honorari cœpero Deus unus cum Patre et Spiritu sancto, tunc demum et « tu coronaberis, » tunc demum hæc loquar ad te : « Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te. » Quomodo hæc loquar ad te ? Nimirum magna et manifesta Evangelii prædicatione. Et nunc quidem pulchra es, sed nondum apparuit quod tota pulchra sis, et quod macula non sit in te, quod scilicet virgo conceperis vel genueris, et virgineis uberibus lactaveris me. Hoc prædicabitur gentibus quod a Deo macula non sit in te. Tunc demum loquar tibi, « Veni de Libano, sponsa mea, veni de Libano, veni, coronaberis. » Unde coronaberis ? De capite Amanæ, quod interpretatur *nocturna avis*, de vertice Sanir, quod interpretatur *dens vigiliarum*, et Hermon, quod interpretatur *anathema*. Venies de Libano, quod interpretatur *candidatio*, id est, migrabis de corpore isto, corpore candido, corpore virgineo, et coronaberis de omnibus his, id est de corpore vel membris illius, qui nominibus istis recte denotatur, de regnis mundi hujus. Regna namque mundi hujus, quædam capita vel quidam vertices recte dicuntur nocturnæ avis, et dentis **397** vigiliarum, et vere anathematizati diaboli, a Deo separati, qui cum sit princeps tenebrarum, et tanquam leo rugiens circumeat, quærens quem devoret (*I Petr. v*), recte et nocturna avis et dens dicitur vigiliarum. Ipsa eadem regna et cubilia leonum, et montes dico pardorum, quia videlicet reges regnorum, reges Babyloniorum et Persarum atque Medorum, reges et consules sive imperatores Romanorum, quid nisi leones et pardi dicendi sunt, qui

tot bellis, tot cædibus orbem terrarum laceraverunt? A De talium leonum cubilibus taliumque pardorum montibus tu, amica mea, coronaberis. Quomodo? Videlicet credent in me, fructum ventris tui, et eorum credentium salus corona tua erit. Ità coronaberis, ut et in cælis regina sanctorum, et in terris regina sis regnorum. Ubicumque enim prædicatum fuerit illud de dilecto dictum, « minuísti eum paulo minus ab angelis, gloria et honore coronasti eum, et constituisti eum super opera manuum tuarum (Psal. viii), » prædicabitur et de te, quod sis, o dilecta, et mater hujus coronati, ac proinde regina cælorum, totum jure possidens filii regnum, atque hoc intuitu reges atque imperatores coronis suis te coronabunt, palatia sua nomini meo sacrabunt, honori tuo dedicabunt, ut desinant esse quod fuerant, montes pardorum cubilia leonum. « Vulnerasti cor meum, soror mea, sponsa. Vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, et in uno crine colli tui. » Etenim quis unquam ita habuit, ut tu habes, soror mea, sponsa, unum oculorum? De quadam muliere sacra et veridica narrat Scriptura, quia, cum esset sterilis, et ob hoc amaro animo oravit Dominum flens largiter, et multiplicavit preces coram Domino, et post hæc ita subjunctum est: « Et abiit mulier in domum suam, vultusque illius non sunt amplius in diversa mutati (I Reg. i). » Quid erat illa uniformitas vultuum, non se amplius in diversa mutantium? Nimirum identitas cogitationum, et valde intenta earumdem perseverantia precum, quas profecto quis discernat, vos scitis, o amici, qui dicitis: « Vivus est enim sermo Dei et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti, et pertingens usque ad divisionem animæ et spiritus, compagum quoque ac medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis, et non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus (Hebr. iv). » Hoc est unum oculorum, hæc uniformitas vultuum, oculorum spiritualium vultum interiorum indefessa charitate justam precem perseveranter, uti coeptum est, dirigere ad Dominum ac semper cogitare idipsum. Et quis in hac re talis, ut tu, o dilecta singularis, quam solam præ cunctis amantibus totam occupavit totamque possidet amor dilecti. In hoc uno, soror mea, sponsa, per fidem soror mea, per Spiritum sanctum, amorem verum, sponsa mea, in hoc uno oculorum tuorum vulnerasti cor meum, unde et viscera mea super te continere se non poterunt. Nec vero solummodo « in hoc uno oculorum tuorum vulnerasti cor meum, » sed et « in uno crine colli tui, » id est in nimia humilitate cordis tui, quem videlicet crinem semper unum vidi, quam humilitatem semper uniformem et indeficientem esse conspexi. Quid uno crine gracilius, et quid humilitate subtilius? Quid crine flexibilius, et quid humilitate contractius? Crinis unus vix comparet, humilitas tua vix consentit, quod computari possis inter homines. Iste est crinis colli, humilis cogitatus mulieris, caput non habentis; caput inquam, id est virum, neque habentis neque habere volentis.

Nam « caput mulieris vir (Ephes. v). » Tu capita isto te indignam judicasti, tu viro et omni sæculo te indignam existimasti. Hoc scientes dicunt et vere dicunt amici, quia votum egregium Deo prima voristi, votum virginitatis. Attamen sponsi nomen admisisti, desponsari viro non renuisti, et inter hæc unum oculorum tuorum et illum crinem jam dictum colli tui, magis ac magis in me fixisti, fide fortis, spe stabilis, charitate immobilis. Si enim Abraham et Sara fideles sperare potuerunt (Gen. xii); quod conjugium eorum non deberem negligere, quin custodirem illud in domo Pharaonis incontaminatum, et idcirco Saram tolli in domum illam, nec Abraham renuit, nec ipsa Sara refugit; quanto magis tu, fidelissima, me fidelem fore sperasti, quod virginitatem tuam custodire possem aut non negligerem illibatam in domo sponsi, præsertim fidelis et justæ, et idcirco desponsionis solemnitatem non refugisti? Itaque semper et ubique unum sive unitatem habens oculorum, id est vultuum in diversa non mutatum, « vulnerasti cor meum, » unum illum crinem tuum, scilicet spiritum humilem et contribulatum in me jecisti, veluti spiculum præacutum, et « vulnerasti cor meum. » Alii quondam fortes et validi me tenuerunt, et dicentem: « Dimittite me (Gen. xxiv), » non dimiserunt, et luctando fortiter contra Deum fortes fuerunt, tu autem et « vulnerasti cor meum. » Et illi quidem luctando atque vincendo, æternam sibi benedictionem et necessariam peccatori populo suo indulgentiam obtinuerunt, tu autem quid invenisti, quid accepisti vulnerando cor meum? « Quam pulchræ sunt mammæ tuæ, soror mea, sponsa. Pulchriora sunt ubera tua vino, et odor unguentorum tuorum super omnia aromata. » Amici auscultant hæc, et intelligunt me hoc dicere, hoc admirari, quia mater et virgo es, et hunc esse fructum unius oculorum tuorum, et unius crinis colli tui, quod cum te reputares indignam viro, facta es digna Deo; cum te indignam judicares facere semen in Israel, facta es digna facere salutem in Israel; cum indignam te reputares lactare filium hominem, digna habita es mammis pulchris, uberibus pulcherrimis, mammis virgineis, uberibus intactis, lactare Filium Deum et hominem. Hæc auscultantes, toties de mammis et uberibus tuis, et de cæteris instrumentis tuæ pulchritudinis, de oculis, de capillis, de dentibus et labiis, tot voces dilecti gratulantis non fastidiunt, quoniam amici sunt, imo « gaudio gaudent propter vocem sponsi lætantis (Joan. ii), » juxta illud: « Lætabitur Dominus in operibus suis (Psal. ciii). » Voces istæ, voces lætitiæ nostræ sunt, lætitiæ Patris et Filii et Spiritus sancti in istis operibus nostris, in mammis sive uberibus tuis, semel duo ubera tua, sicut duo hirculi capræ gemelli, quod jam supradictum est; et nunc iterum: « Quam pulchræ sunt mammæ tuæ, soror mea, sponsa! » ac tertio: Pulchriora sunt opera Trinitatis, hæc gratiora valdeque pulchriora primis operibus illius, dicentis: « Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram (Gen. i), » pla-

amantis de terra Adam et fabricantis de costa ejus Evam. Nunquid enim non valde pulchrius est, sicut nunc de utero mulieris absque viro virum facere, quam tunc de costa viri mulierem fecisse? Illic namque de viro mulier facta est, quæ perdat; hic de muliere vir factus est, qui perditam salvet, propter quod et factus est. Pulchritudo ejus operis jucundius spectatur in mammis sive uberibus tuis, quando jam peracta est species tantæ pulchritudinis, quando jam natus lactator mammis tuis, mammis feminis, uberibus virgineis. Qualis tandem est ista comparatio, « pulchriora sunt ubera tua vino? » Aut quid magnum est dicere, « pulchriora sunt ubera tua vino? » Nam in vino luxuria est. « Nolite, » ait qui Jam amicorum ad nostras adolescentulas scribens, « nolite inebriari vino, in quo est luxuria (Ephes. v). » Quid ergo magnum **398** est dicere, quod ubera tua pulchriora sunt, eo quod non est pulchrum? Vinum namque sive hoc præsens vini significatum non est pulchrum, cum sit luxuria, sive carnis voluptas, sive cujus ebrietate præeunte nulla unquam ubera præter ubera tua filium lactaverunt. Est igitur illud, quod apud hominum scholas dicitur tapinosis, id est humilitas, statum rei magnæ dictis indurans. Magna quippe res est virginitas sive integritas uberum, me filium lactantium; nec satis laudatur hæc tam pulchra res, dum re maritali sive conjugali pulchrior esse prædicatur, scilicet lactatione filiorum, quorum initium vinum est, id est luxuria, quæ in vino est. Idem secundum tropum, qui apud homines metonymia dicitur, per id quod continet, ostendens id quod continetur. Poteram scire, quia sola ubera tua me lactantia pulchra sunt, cæterarum cuncta ubera feminarum, ex quo id acceperunt ut filios suos lactare possent, etiamsi quid pulchritudinis prius habuerunt, pulchra esse desierunt, ita ut re ipsa quisque lactantium veraciter dicat: « Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea (Psal. l), » scilicet in iniquitatibus Adæ, in peccatis Evæ. Nam ex illis iniquitatibus, ex illis peccatis cum cæteris malis istud quoque vinum venit, scilicet luxuriæ nimietas, per quam conceptus mulieris a Deo super numerum multiplicentur, ut in comparatione reproborum electi pauci æstimentur. Quæ autem sunt unguenta tua? Dico enim, et odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Quæ ergo sunt unguenta tua, soror mea, sponsa? Eleemosynæ tuæ, quas expendisti in me. Audiunt et audituri sunt amici de quadam muliere effundente oleum super caput et super pedes dilecti tui recumbentis, et dicunt, quia « domus impleta est ex odore unguenti (Joan. xii), » et intelligunt in illa muliere Ecclesiam

nostram, quæ quoties impendit eleemosynam pauperibus nostris, toties unguenta sua pedibus meis superfundit, et aromata distribuit. Hæc enim sunt aromata vera, unguenta pretiosa, esurienti cuilibet ex inimicis meis cibum dare, sitiienti potum præbere, hospitem sive peregrinantem colligere, nudum vestire, infirmum visitare, et si in carcere est, ad eum venire (Matth. xxv). « Super omnia hæc aromata est odor unguentorum tuorum, » id est suavitas eleemosynarum tuarum, quia non ut cæteri in membris meis, sed in memetipso tu mihi munificentissima exististi. Et quidem jure materno et naturali affectu tu mihi cuncta debuisti, verumtamen fidem et humilitatem sive charitatem tuam plusquam maternam respicienti mihi, cuncta pro optimis unguentis, cuncta pro suavissimis fuere eleemosynis, ita ut nulla eleemosynarum aromata, quæcunque mihi in meis expenduntur minimis, unguentis illis valeant aliquatenus comparari. « Favus distillans labia tua, sponsa; mel et lac sub lingua tua, et odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris. » Parum erat quod dixi supra, « et eloquium tuum dulce, » quia nimis parum est, dulcedinem esse in eloquio, nisi dulce sit etiam cor. Tu dulcis in ore, dulcis et in corde. Hoc est quod nunc dico, « favus distillans labia tua, » subjungens, « mel et lac sub lingua tua, » id est in anima tua. Ibi tibimetipsi dulciter sapit fавus eloquii tui, fавus distillans a labiis tuis, labiis gratiosis. Favus tuus ego sum, mel tuum et lac tuum ego sum, quia Deus tuus et filius tuus ego sum. Hoc tua sentit anima, hoc tua sonant labia. Aliud loqui non potes, quam id quod in pectore habes: « Ex abundantia cordis » labia tua loquuntur (Luc. vi). Et si aliis pro tempore tacuisti, mihi tacere non potuisti. Ex quo me natum vidisti, mecum dedicata es favo dulcis eloquii, simulque osculo oris mei, osculo oris tui, et satisfactum est etiam sic fidei tuæ, spei et dilectioni tuæ, fidei per dilectionem dicentis: « Osculetur me osculo oris sui (Cant. i). » Quid de pannis dicam, quibus me involvistiet in præsepio reclinasti? Nimirum id quod verum est, quia « odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris. » Omnium namque vestimentorum, scilicet bonorum operum tuorum, quæ in me materna et plusquam charitate operata es, panni illi primitiæ fuerunt. Et quia cuncta, quæ tunc in me vel tunc propter me operata es, de magno et valido charitatis igne cum suavitate humilitatis venerunt, recte dixerim ego, recte consenserunt amici, quia « odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris. » Sic enim in omnibus famulata es mihi, mater et virgo fidelis, tanquam Deo, cui soli debetur odor thuris in sacrificio suo, quamvis essem ego parvulus tuus, parvulus homo.

399 LIBER QUARTUS.

Quid agimus, « anima, quare tristis es, et quare conturbas me? (Psal. xli). » Ecce in medio nuptiarum

sumus, nuptiarum hominis regis, quas fecit filio suo; quem de virgine incarnari voluit. Et dicis

mihî illud terrificum, illud valde pavendum. « Intra-
vit autem rex, ut videret discumbentes, et vidit ibi
hominem non vestitum veste nuptiali, et ait illi :
Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem
nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex mini-
stris : Ligatis manibus ejus et pedibus, mittite eum
in tenebras exteriores (*Matth. xxii*). » Quorsum
tendis? Cur mihi hæc ingeris? Timesne quod ve-
stem non habeas nuptialem? Et quidem si de chari-
tate agitur, quod ipsa sit vestis nuptialis, tu ad istas
nuptias, ad istarum nuptiarum laudes decantandas
sine charitate non intrasti. Ipsa mater nuptiarum,
conscia sibi sit et testis quod sine hujusmodi veste
non accesseris, cui quondam tecum, ut videbatur,
colloquenti, dum sermonem cum illa conferens de
sacris mysteriis, de gloria sanctæ et individue Tri-
nitatis, et dicenti, Quomodo tu audes loqui de hujus-
modi? erant hinc hæc ejus percunctatio facie se-
rena et vultu hilari, ita respondisti : Ego beatam
Trinitatem diligo, et inde certissime scio, quod de
illa loquens nunquam extra veritatem aberrabo. Ne
igitur tristeris, anima mea, neque conturbes me,
« sed spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi
(*Psal. xli*), » non aberrando, quod esset pene in te-
nebras exteriores mitti, et sequentem vocem sponsi
cum gaudio audi : « Hortus conclusus, soror mea,
sponsa, es, » Dei Genitrix « hortus conclusus, fons
signatus. Emissiones tuæ paradisi malorum Puni-
corum cum pomorum fructibus. Cyprus cum nardo,
nardus et crocus, fistula et cinnamomum, cum uni-
versis lignis Libani, myrrha et aloë cum omnibus
unguentis. Fons hortorum, puteus aquarum viven-
tium, quæ fluunt impetu de Libano. » Ecce novus
paradisus, novæ plantationes, quas plantavit unus
idemque antiqui paradisi plantator Dominus Deus.
« Plantaverat autem Dominus Deus, ait Scriptura,
paradisum voluptatis a principio, in quo posuit ho-
minem quem formaverat. Produxitque Dominus
Deus de humo omne lignum pulchrum visu, et ad
vescendum suave; lignum etiam vitæ in medio para-
disi, lignumque scientiæ boni et mali. Et fluvius
egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum para-
disum, qui inde dividitur in quatuor capita (*Gen. ii*). »
Ille est paradisus antiquus, paradisus terrenus; iste
est paradisus novus, paradisus cœlestis. Utriusque
plantator est unus idemque Dominus Deus. In illo
« posuit hominem quem formaverat; » in isto for-
mavit hominem, qui apud ipsum in principio erat.
« De » ista « humo produxit omne lignum pulchrum
visu, et ad vescendum suave. Lignum etiam vitæ in
medio paradisi. » Istam humum, istam terram suam
benedixit, et ex ea cunctarum germina gratiarum, et
cunctarum exemplaria virtutum produxit. Ipsum
quoque lignum vitæ Christum, Deum et hominem
Dominum paradisi cœlestis. « De » illo « voluptatis
loco egrediebatur fluvius ad irrigandum paradisum,
qui inde dividitur in quatuor capita. » De isto para-
diso ille fluvius, sive illud flumen egressum est, de
quo Psalmista dicit : « Fluminis impetus lætificat

A civitatem Dei (*Psal. xlv*), » qui inde dividitur in
quatuor Evangelia. Nec paradisi ille hominem cu-
stodire potuit, nec paradisum illum homo custodire
voluit. Quoniam ergo non profuit illis parentibus
primis, nec nobis in illis introductio illa in illum ta-
lem paradisum, terrenum paradisum, non observato
præcepto quod acceperunt; iterum plantatur alius
paradisus, quem ingredientibus lignum vitæ æternæ
comedamus et non moriamur, et istæ sunt emissio-
nes dilectæ, super quibus præsentis loco gratulatur
dilectus, et ita loquitur : « Hortus conclusus, soror
mea, sponsa, es, » Dei Genitrix, « hortus conclusus,
fons signatus. Emissiones tuæ, paradisus malorum
Punicorum, cum pomorum fructibus. » Dicturus,
« emissiones tuæ paradisi, » præmisit, « hortus
conclusus, soror mea, sponsa; » et iterum, « hortus
conclusus, » ac deinde « fons signatus. » Porro emis-
sionum horti hujus illud fuit principium, quod sicut
illi nuntiavit angelus, concepit et peperit filium
(*Luc. i*). Quid igitur verbis istis, nisi et concipientis
virginitas et parientis prædicatur integritas? Proinde
dicamus et nos feliciter cum dilecto, dicamus omnes
corde credulo et ore consono : « Hortus conclusus
es, o Dei Genitrix, « hortus conclusus, fons signa-
tus. » Unde « hortus? » Nam inde nominatur hortus,
quod semper ibi aliquid oriatur; quia cum terra
semel in anno aliquid creet, hortus nunquam sine
fructu est. Unde ergo hortus es tu, o dilecta dilecti,
nisi quia ante te natum est aliquid, quod nunquam
desinit, et fructus tuus nunquam marcescit, aut de-
ficit. Maxime autem hoc mirum est, imo verum at-
que jucundum, quia de horto prædicatur quod sit
conclusus. Quomodo enim hortus, si conclusus?
Nunquam simile huic auditum est de omni nostro-
rum multitudine hortorum, nec potuit dici vel esse
hortus non habens aditum per quem saltem unus
intraret vel exiret hortulanus. Hic hortus unus vel
solus est et clausus vel conclusus; hic uterus unus
est secundus et incorruptus. O igitur soror et sponsa
mea, quomodo gaudent amici, quia talis es hortus,
talis fons? Corpore « hortus conclusus, » mente vel
anima « fons signatus. » Et quare bis diceris « hor-
tus conclusus? » Videlicet propter conceptum **400**
et propter partum, quia in utroque mirabile est, et
fidelium mentibus amabile miraculum, quod neque
corrupta est conceptu, neque violata partu in utro-
que, et amici et omnes adolescentulæ nostræ gratu-
lantur, et utrumque libenter confitentur. Unde autem
« fons signatus? » Et quo vel quali signaculo signa-
tus? Nimirum ex eo, quod Spiritus sanctus super-
venit in te, et virtus Altissimi obumbravit tibi
(*Luc. i*). Ipse Spiritus sanctus signaculum est hujus
fontis nostri, signaculum pectoris tui. Et hoc gemi-
num nostræ custodiæ munimentum, geminum nostro-
rum amicorum gaudium, quia et uterus tuus nulli
viro, nulli carnali commercio accessibilis, et meus
tua nulli vitio, nulli spirituali nequitia fuit unquam
penetrabilis. Mirum, quod cum ita sis « hortus con-
clusus, » ita « fons signatus, » nihilominus, imo et

eo amplius, emittis omnia bona quibus mundus impleatur, et emissiones tuæ paradisi malorum Puniorum cum pomorum fructibus, paradisi Scripturarum vel doctrinæ cum bonis et sanctis operibus. « Emissiones tuæ » vel paradisi tuus, « cyprus cum nardo, nardus et crocus, fistula et cinnamomum cum universis lignis Libani, myrrha et aloe cum omnibus primis unguentis. » Herbarum aromaticarum iste numerus, scilicet numerus septenarius, amicis nostris bene est cognitus, quod universitatem significet, maximeque ex Spiritu sancto sit sacratus, Spiritu septiformi qui hoc ipsum operatur, quiescendo super me florem primitivum horti hujus. Operatur, inquam, hoc ipsum, quod hortus conclusus es, quod emissiones tuæ paradisi talis et tam pulcher, sicut ex istis aromatatum septem speciebz animadverti potest, inter quas principalis est nardus, unde et bis prædicari vel numerari meretur, cum dico, « cyprus cum nardo, nardus et crocus. » Nam ipsa est humilitas tua, quæ valde oblectavit Altissimum, oblectavit me regem dilectum tuum, sicut ipsa dicis, quia « dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum (Cant. 1). » Quidquid gratiarum, quidquid virtutum, quidquid operationum cœlestium mundus accepit, emissiones tuæ sunt, ut ubi erant prius spina et vepres, vepres et carduus, lappa et tribulus, urtica et paliurus universitas nequitiarum, ibi sit « cyprus cum nardo, nardus et crocus, fistula et cinnamomum, myrrha, et aloe, » universitas gratiarum, juxta numeri hujus, numeri septenarii sacramentum, « cum universis lignis Libani, cum omnibus primis unguentis. » Quid ibi universa ligna Libani? Et prima unguenta quid sunt vel faciunt illic? Nimirum ligna Libani sunt quidam amici nostri, amici illi, qui sunt nuptiarum nostrarum filii sive domestici, nihilominus sunt potentia sæculi grandes et excelsi, atque facultatibus dilatati, ita ut ex eleemosynis eorum sustententur parvuli nostri, parvuli spiritualis propositi, quemadmodum in ramis lignorum Libani nidificat passerex exigui. Unde est illud in psalmo præscriptum: « Saturabuntur ligna campi, et cedri Libani, quas plantavit, illic passerex nidificabunt (Psal. ciii). » Tales niduli passerum nostrorum et cunctæ eleemosynæ, quas faciunt vel facturi sunt potentes ac divites amici vel filii nuptiarum nostrarum, prima unguenta sunt, unguenta miri odoris, sicut significatur ex me dilecto tuo, ubi mulier peccatrix pretiosum unguentum emit, et effudit super caput vel pedes meos recumbentis, « et domus repletur ex odore unguenti (Joan. 11). » Pulchra valde varietas sive diversitas harum emissionum tuarum, hujus paradisi nostri, ubi et altitudo lignorum Libani et humilitas omnis aromati germinalis, qualecunq; decet intelligi, per jam dicta virgulta numeri septenarii spectaculum commune præbebit, spirantibus in medio primis unguentis, id est cunctis operibus pietatis, maximeque eleemosynis, quibus suppleri poterit, quidquid minus spiritualis vitæ habuerint tales, ut

A jam dictum est, nuptiarum nostrarum domesticæ, quamvis sæculi curis impliciti, nostri tamen per fidem amici. Sic quondam in tabernaculo Domini saga cilicina byssum et purpuram amica extensione tegebant (Exod. xxvi); sic semper, qui spiritualibus minus abundant, carnalia sua spiritualibus communicant, ut jure spiritualium illorum participes fiant. Hæ sunt « emissiones tuæ, soror mea sponsa, emissiones horti conclusi, emissiones fontis signati, paradisi Dei Patris. Hæreditas mea dilecti tui, filii Dei, filii tui, opus Spiritus sancti, Ecclesia una de multis emissionibus tuis, quam per orbem terrarum diffusa, semper in te respiciet, et ad nos clamabit de nobis-ipsis, vocem extollens mulier de turba fidelis, dicens mihi: « Beatus venter, qui te portavit, et ubera quæ suxisti (Luc. xi). » Tu « fons hortarum, puteus aquarum viventium; » fons, inquam, hortarum, id est mater Ecclesiarum; puteus aquarum viventium, id est secretarium omnium Scripturarum sanctarum. Quæ, videlicet aquæ viventes, fluunt impetu de Libano, id est sanctæ omnes Scripturæ, quæ solæ dicuntur et sunt canonicæ, manaverunt de populo antiquo, populo Judaico. Nobilitas quippe illius populi, per Libanum solet mystice designari, de quo populo ego et tu, soror mea sponsa, secundum carnem sumus progeniti, cujus terræ terminus ex uno latere est mons hujus nominis. Cunctæ viventes aquæ de isto Libano fluunt, cuncta eloquia Dei, huic populo nostro non quomodocunq; sed cum impetu concurrerunt. Oportebat enim hujusmodi aquas cum impetu fluere, oportebat eloquia Domini fortiter currere, quia multi nimis erant qui conabantur obsistere, multi nimis adhuc sunt qui obnituntur et audent contradicere. Idcirco amici nostri, per quos administrata sunt eloquia Dei, oportuit ut essent non solum auctoritate divina præditi, verum etiam potestate mundana præcelsi. Qui fere primus vocibus manifestis cantaturus erat mysteria regni nostri, et virtutes sæculi venturi, oportuit cum regem fieri, regem David potentem et secundum nomen suum bellatorem manu fortem, ut pueros sive pueriles populi animos, qui nescirent sponte curam habere de futuris et invisibilibus, nimis D inhiando præsentibus istis visibilibus auctoritate frangeret regis potestatis, admisto terroribus blandimento, scilicet suavitate musici modulaminis. Similiter cæteri amicorum nostrorum per quos eloquia Dei manaverunt, fere omnes fortitudine et terrore armati fuerunt, et omnes gladiis usi sunt; gladiis, inquam, materialibus necessario armata hujusmodi aquæ viventes, revera cum impetu per eos cucurrerunt. Primus vel mitissimus eorum Moses, cum de nostra plenitudine accipiens, viventes aquas fundere, id est legem sanctam et mysticam scribere inciperet, gladium arripuit atque arripi jussit, et uno die viginti tria millia hominum fabricatorum mendacii (Exod. xxxii), impetu primo aquæ viventis, id est acceptæ legis, interfecit. Et illi quidem postquam

temporaliter administraverunt suo quique tempore decesserunt; sed perseverat impetus aquarum viventium in ore et manibus etiam illorum qui non scripserunt, quorum notissimus Helias existit, qui uno die quadraginta viros magno impetu interfecit (*III Reg. xviii*). « Aquarum » igitur « viventium puteus, » id est sanctarum Scripturarum sacramenta, « soror mea sponsa, » tu es, et hinc est quod dico, quia « emissiones tuæ paradisi maiorum Punicorum cum pomorum fructibus. » Sicut enim in initio fons ascendebat et terra, irrigans universam **401** superficiem terræ, sicut, inquam, « fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradysum, qui inde dividitur in quatuor capita (*Gen. ii*); » sic ex te, o amica, o terra benedicta, fons ille ascendit, qui apud Deum erat, et vera lux erat, sicut scriptum est: « Quoniam apud te est fons vitæ, et in lumine tuo videbimus lumen (*Psal. lvi*). » Fons, inquam, ille ascendit ex te, non principium sive initium habens ex te, sed de corde Patris per occultas vias cum omnibus aquis viventibus, id est cum omnibus Scripturis veritatis veniens in te, et æternum sapientiæ fontem sive puteum faciens in te, atque hoc modo ascendit ex te. Ad quid ascendit? Utique ad irrigandam superficiem terræ, ad instruendam sive excolendam Ecclesiam per universum orbem terræ. Ad hoc egreditur fluvius de loco voluptatis, scilicet « ad irrigandum paradysum, » ad hoc, inquam, ex te, o voluptas, sive locus voluptatis Dei, initium accipiet sanctum Evangelium ut per universum mundum spiritualem irriget paradysum, et dividetur « in quatuor capita, » id est in quatuor necessariæ salutis sacramenta, quæ videlicet sunt hæc, incarnatio, passio, resurrectio atque ascensio mea. Hæc enim necessario prædicabuntur, et necessario scientur, quia sine istorum confessione non fit noster paradysus, sine istorum fide non salvatur mundus. Dividentur, inquam, viventes aquæ in ista quatuor capita, id est principalia sacramenta, quia videlicet omnes Scripturæ in ista quatuor subtiliter intendunt, appellando hæc, faciem hominis, faciem vituli, faciem leonis et faciem aquilæ volantis. Tunc cognoscent amici, quid etiam ante Scripturas voluerit Scriptura legis, dicendo: « Catulus leonis Juda, ad prædā, fili mi, ascendisti (*Gen. xlix*); » quid voluerit, ordinando talem ritum vituli sacrificandi (*Levit. iv*); quid voluerit, dicendo Mosi: « Prophetam suscitabo eis de fratribus suis similem tui (*Deut. xviii*); » quid voluerit, canendo: « Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, et super eos volitans, expandit alas suas, et assumpsit eos atque portavit in humeris suis (*Deut. xxxii*). » Et de duabus quidem faciebus, de facie hominis et facie vituli omnes in me consentiunt, scilicet quod humanatus sim, et mortalis mortem sustinuerim; sed de facie leonis, et de facie aquilæ volantis non omnes similiter consentiunt, videlicet quod et resurrexim, et in cælum ascenderim. Sic et de duobus capitibus fluvii, de loco voluptatis egredientis, et in

A quatuor capita divisi, scilicet de fluvio Gyon, qui apud Ægyptios Nilus vocatur, et de fluvio Phyon, qui et Ganges dicitur, negari non potest quin exeat de illo paradiso terrestri; de duobus vero cæteris scriptores mundani Scripturam nostram redarguere conantur, dicendo quod non ita sit, ut ipsa dicit, eo quod illi, scilicet Tigris et Euphrates in Armenia manare videantur, uno fonte exorti, non intelligentes neque animadvertentes quia Scriptura non dixit, quod fluvius ille paradisi in ipso paradiso incipiat in quatuor capita dividi, « sed fluvius, » inquit, « egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradysum, qui inde dividitur in quatuor capita, » id est in omnes fluviales atque dulces et potabiles aquas, quarum capita sunt ista flumina principalia. Aquæ etenim suapte natura falsæ erant et amaræ, ascendendo autem per illam quasi terræ mammam, scilicet paradisiacam terram, versæ sunt in dulcedinem, ut irrigarent universam terræ superficiem, ipsæque dulces atque potabiles captivo, quod futurum erat, generi humano, terram extra paradysum facerent habitabilem, scilicet herbarum, lignorum, seminumque feracem, et inter aquas cæteras, quæ ex illa mamma dulciorem acceperunt, illa flumina, Gyon et Phyon, Tygris et Euphrates, præcipua sunt. Similiter aquæ Scripturarum ex te, soror mea sponsa, dulcescunt ex utero tuo, sive per uterum tuum viventes factæ sunt. Alias autem valde amaræ, imo et mortuæ et mortificantes sunt. « Littera enim occidit (*II Cor. iii*), » ait quidam amicorum nostrorum. C Etenim quid aliud est, quidquid Moses loquitur, quidquid de prophetis legitur apud filios matris nostræ qui pugnant contra te, nisi littera sine spiritu, sine anima corpus? Idcirco bibentes aquas mortuas moriuntur; legentes et sequentes solam occidentem litteram occiduntur. Quomodo tandem fiet istud, quomodo plantabitur, sive dilatabitur talis emissionum tuarum paradysus? « Surge, aquilo; et veni, auster; perfla hortum meum, et fluent aromata illius. » Surgente aquilone et flante austro, fiet istud. Quis ille est aquilo? Ille nimirum, qui dixit: « Sedelo in monte testamenti, in lateribus aquilonis (*Isai. xiv*); » ille, de quo dictum est per prophetam: « Ab aquilone pandetur malum super omnem terram (*Jer. i*), » ipse est « serpens antiquus, qui vocatur diabolus et Satanas (*Apoc. xii*). » Unde iste talis aquilo surget? Quomodo surget de occultis insidiis, ubi jacebat olim et serpebat lubricus anguis, quando primam mulierem decepit, quemadmodum illa dixit: « Serpens decepit me, et comedi (*Gen. iii*). » Non ibi surrexit ut impugnaret, sed serpendo sibilavit ut deciperet. Vires quippe non habebat prius quam consensum voluntarium præberet ei mulier, quam Deus innocentem fecerat. Inter te et illum, soror mea sponsa, Deus inimicitias posuit; et idcirco de te omnino desperavit, imo de fraude sua, de dolo sive artibus suis adversum te nihil habet spei ut decipere possit. Dico ergo illi: « Surge, aquilo (*Apoc. xi*). » Quid jaces in terra? Quid insidias

calceano nostro? Nihil proficis insidiando. Potius surge, viribus utere, et toto malignitatis impetu debacchare. Egisti olim ut serpens, age nunc ut draco magnus, draco rufus habens capita septem. Non quasi imperans dico, sed permittentis animo loquor. Tu enim jamdudum surgere cœpisti, nec aliud est nisi ac si dicam: Age quod agis, surge qui surgis, debacchare qui debaccharis. Quando enim surgere cœpisti? Nimirum antequam fieret hæc altera mulier, contra quam decipiendo nihil poteris. Ubi verbum promissionis quæ nunc impletur, audisti, quod ad Abraham dictum est: « In semine tuo benedicentur omnes gentes (*Gen. xii*), » statim surrexisti, quia prædictas inter te et mulierem, inter semen tuum et semen illius, inimicitias adesse persensisti. Surrexisti, caput erexisti, caput primum regnorum Ægyptiorum. Dixisti enim loquens in Pharaone: « Quidquid masculini sexus natum fuerit, occidite et in flumen projicite: quidquid feminei, reseruate (*Exod. i*), » et cætera his similia, usque dum diceret, persequens abeuntes: « Evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea (*Exod. xv*). » Ita qui serpens deceptor fueras, draco persecutor factus es, draco magnus, draco rufus, id est sanguineus. Post illud primum caput tuum, secundum caput erexisti occidendo per manus Jezabel et stirpis ejus, præcones mysterii hujus, prænuntios hujus sacramenti, prophetas Domini (*III Reg. xviii*). Deinde tertium caput in Nabuchodonosor rege Babylonis (*II Reg. xxv*); deinde quartum in regno Persarum et Medorum per Aman, qui genus nostrum delere voluit, ne esset unde possem ego nasci (*Esther iii*). Deinde quintum in regno Græcorum per Antiochum Epiphanem caput erexisti, et ita jam quinque vicibus, o aquilo, surrexisti (*I Mach. i*). Sextum caput nunc est, scilicet regnum Romanorum. Septimum nondum venit, videlicet regnum Antichristi. « Surge, » igitur, « aquilo, » id est, age quod agis: non enim præcipio ut agas malum, quod nunquam egeris, sed permitto surgere, quia vis. Excute hoc sextum caput tuum, effice ut tradatur hoc semen mulieris in manus Romanorum. **402** Ita « surge, aquilo; et veni, auster; » veni, sancte Spiritus, cui diabolus aquilo contrarius est, « perfla hortum meum et fluent aromata illius, » fietque quod ante dixi, « emissiones læ paradisi, » quod nunquam ita factum est. Nunquam enim, o auster, ita contra aquilonem venisti, ut perflando hortum meum, novum faceres fluere paradisi, id est novam propagari Ecclesiam de multitudine gentium.

Cap. V. — « Veniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum. » Ut dilectus meus mihi loquitur, ita est. Ego « hortus, » ego « fons hortorum, » ego « fons signatus, » ego « gratia ejus, puteus aquarum viventium, et emissiones » meæ « paradisi malorum Punicorum. » Veniat ergo ipse in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum. Non quomodo Eva invitavit virum suum, ego invito dilectum meum. Illa invita-

A vit virum suum ad comedendum pomum non suum, pomum alienum, pomum interdictum; ego invito dilectum meum ad hortum suum, ad comedendum fructum pomorum, non alienorum, sed fructum pomorum suorum, quemadmodum dicit: « Meus cilivus est, ut faciam voluntatem Patris (*Joan. iv*), » salus et vita est generis humani, quod ipse plasmavit, quod benedixit, quod perditum reparavit. Et quid tam proprie suum inter omnes fructus pomorum suorum quam ego, quæ sum prima de primitiis pomorum, imo etiam fons hortorum. Veniat igitur in hunc hortum suum, et me transferendo in illud tertium cœlum, in illum tertium paradisi quo abiit, quo me vidente ascendit (*II Cor. xii*); comedat fructum pomorum suorum, perficiat, usque in finem perducat gratiam eorum quæ in me celebrata sunt operum suorum. Ex quo in cœlum abiisti, crebro reverteris in illum quem dicis paradisi emissionum mearum, et comedis de pomis Punicis, quæ optima sunt inter primitias earumdem emissionum mearum. Tot enim jam comedis fragmina malorum Punicorum, quot beatas animas martyrum confessorumque tuorum hiuc assumis, et transfers in illud vitæ sempiternæ secretum. Quando ita venies in hunc hortum tuum, ad istum quem dicis fontem hortorum? Quando ita venies ad me, ut ubi tu es, illic ego tecum sim? « Veni in hortum meum, soror mea sponsa, messui myrrham meam cum aromatibus meis. Comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo. Comedite, amici; et bibite et inebriamini, charissimi. » Omnia quæ generi humano ad salutem sive restorationem ipsius erant necessaria, ego te silente perfeci; soror mea sponsa, nunc me quiescente, tibi debetur aliqua ejusdem operis portio tua. Quid tantum ad requiem tuam festinas? Ego nascendo, moriendo, resurgendo, et in cœlum ascendendo, salutem mundo operatus sum, nunc cum amicis et testibus meis te superesse oportet, et omnium quæ facta sunt, idoneum perhibere testimonium, cum necessaria operatione signorum atque virtutum. Diligenter auscultent amici, et enarrent oranibus nuptiarum nostrarum filiis quatuor ista quæ facta sunt, quia « veni in hortum meum, » quia « messui myrrham meam cum aromatibus meis, » et quia « comedi favum cum melle meo, » et quia « bibi vinum meum cum lacte meo. » Descendendo quippe in uterum tuum et assumendo carnem, ut verus homo nascerer, qui verus Deus eram, veni « in hortum meum; » moriendo atque ad infernum descendendo, reversurus cum omnibus sanctis et electis meis qui me expectabant ab origine mundi, « messui myrrham meam cum aromatibus meis; » resurgendo, « comedi favum cum melle meo; » ascendendo in cœlum, « bibi vinum meum cum lacte meo » Descendendo, inquam, in uterum tuum homo factus ego, « veni in hortum meum. » Quid enim non meum? Ego quippe, ego ipse sum Verbum, « per » quod « omnia facta sunt, et sine, » quo, « factum est nihil (*Joan. i*). » Et ille paradisi, de quo Scri-

ptura dicit: « Plantaverat autem Dominus Deus paradisi voluptatis a principio (*Gen. xxi*), » per me plantatus est; et tu hortus alius, « hortus conclusus, » per me factus es; et universus emissionum tuarum paradisi, per me plantatus sive plantandus est, propterea dixi « hortum meum. » At non sic ille primus homo, de quo sic scriptum est: « Tulit ergo Dominus hominem et posuit eum in paradiso voluptatis, ut operaretur et custodiret illum (*ibid.*), » non, inquam, sic ille dicere potuit: « Veni in hortum meum. » Non enim paradisi ipse fecerat sive plantaverat, sed nec in paradiso ipse formatus fuerat. Ego et hortum feci, et in horto natus sum, et, ut aliis verbis utar, ego et civitatem condidi, et in civitate natus sum, sicut scriptum est: « Homo natus est in ea, et ipse fundavit eam Altissimus (*Psal. lxxxvi*). » Non suus paradisi erat, atque eo magis operari et commissum custodire illum condecebat. Quod quia non fecit, necessarium erat ut venirem ego in hortum meum, et ultra debitum operando ac serviendo, corrigerem illius peccatum qui nec operatus est debitum. Quomodo correxi? « Messui myrrham meam cum aromatibus meis, » id est expandi manus meas in cruce, hoc fructu, ut salvarentur omnes mei quos ille, metendo mortem animæ suæ, perdidit. Dictum quippe fuerat illi: « De ligno autem scientiæ boni et mali ne comedas, in quacunque enim die ex eo comederis, morte morieris (*Gen. ii*). » Non obedivit, imo inobediens manus incontinentes ad vitium extendit. Hoc illi metere fuit: seminaverat enim impiam cogitationem tumens intus, et cogitans esse sicut Deus. Hoc illi, inquam, metere fuit, non myrrham, sed gehennam; non mortem corporis, quæ interdum pretiosa est, sicut dicit psalmus: « Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus (*Psal. xliii*), » sed mortem animæ, quæ mors mala est, sicut item dicit Psalmista: « Mors peccatorum pessima (*Psal. xxxiii*). » Mortem illam messuit, morte illa statim mortuus fuit, ubi pomum de arbore rupit et momordit, juxta veritatem dicentis: « In quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris (*Gen. ii*). » — « Ego autem « messui myrrham meam, » scilicet corporis solam mortem, mortem pretiosam. Seminaveram autem justitiam, seminaveram humilitatem et obedientiam spontaneam, cum essem ego non ut ille, tantum homo, sed et Deus et homo. Considerabam illud unde Patre minor essem, scilicet natura carnis, sicut scriptum est: « Minuisti eum paulo minus ab angelis (*Psal. viii*), » et secundum illam naturam ita justitiæ ordinem tenui, ut omnibus subditus essem et obediens Patri, tanquam minor majori, homo Deo, creatura Creatori, secundum legem Mosi. Exempli gratia: « Ter in anno apparebit, » inquit, « omne masculinum tuum coram Domino Deo tuo (*Exod. xxxiv*), » scilicet in solemnitate Azy-morum, in solemnitate primitivorum mensis, et in solemnitate exitus anni, quæ est solemnitas Tabernaculorum. Hæc enim pars justitiæ sive obedientiæ maxime mihi seminarium myrrhæ fuit; quia exinde

A inimicis meis opportunitas venit me interficendi, dum sciens eos tractare mortem meam, nihilominus propter præceptum legis ascendi Hierosolimam. Ita factum est ut meterem « myrrham meam cum aromatibus meis, » id est ut per obedientiam pervenirem « usque ad mortem, mortem autem crucis (*Philip. ii*), » cum qua et per quam omnia traxi ad me (*Joan. xii*), et acquisivi omnes electos meos a constitutione mundi (*Ephes. i*). Quid deinde? « Comedi favum cum melle meo, » id est surrexi a mortuis, recepi carnem meam, non ultra mortuam semperque victuram eam Verbo sibi unito, **403** Verbo Deo, quod sum et eram ego. Miranda oppositio, mirabilis correctio! Ille primus homo requisitus sive redargutus de peccato suo, quoniam semetipsum defendit, non solum mortem animæ, quam incurrerat, non evasit, verum etiam mortem corporis insuper acquisivit, dicente Deo: « Quia pulvis es, et in pulverem reverteris (*Gen. iii*). » Ego autem, quoniam tradidi pro peccato, non meo, sed alieno, memetipsum, obediens Patri, non solum vitam animæ non amisi, quasi propter maledictum legis, dicentis: « Quia maledictus a Deo est, qui pendet in ligno (*Deut. xxi*), » verum etiam vitam carnis cito recuperavi, et ecce sum homo in utroque, scilicet in corpore et in anima vivus, contra quod ille fuit in utroque mortuus. Itaque et mel meum cum favo meo, et « favum meum cum melle meo comedi, » quia mel meum favum suum recognovit, et favus meus melle meo respiravit, ita ut nulla unquam myrrha interfluere possit, id est vitæ et Verbi, quod ego sum sempiterna dulcedo, carnem meam rursus decoravit, et caro in divinitatis gloriam transivit, ita ut ipsa jam mori vel mors ei dominari ultra non possit. Hoc sacramentum nesciebant adhuc amici nostri, quando redivivus apparens eis, dixi: « Habetis hic aliquid quod manducetur? » (*Luc. xxiv*.) Et tunc obtulerunt mihi partem piscis assi et favum mellis. Comedi coram eis non prius favum mellis, et deinde partem piscis assi, sed prius partem piscis assi, et deinde favum mellis, et sumens reliquias, dedi eis, hoc signo edocens, quod et ipsi exemplo meo prius passionibus atque pressuris desiccandi, ac deinde favo consurgendi mecum forent satiandi. Similiter et inimici mei nesciebant sacramentum dicti hujus, quod dixi, et nunc dico: « Messui myrrham meam cum aromatibus meis, » et nihilominus dabant mihi bibere vinum myrrhatum (*Marc. xv*), vinum cum felle mistum (*Matth. xvii*). Post illum resurrectionis favum ista est gloriæ et honoris consummatio, quia « bibi vinum meum cum lacte meo, » id est lactificatus sum ascensionis gaudio, completa Scriptura, quæ dicit: « Lactificabis eum in gaudio cum vultu tuo (*Psal. xx*). » Nam ego sum ille rex, de quo dicebat: « Domine, in virtute tua lætabitur rex, et super salutare tuum exultabit vehementer (*ibid.*) » Illa lætitia, illa vehementer exultatio, ista est quam nunc dico: « Bibi vinum meum cum lacte meo. » Ascendi enim in « ubi » (*Psal. xlvii*),

et inde non solum lætatur cor, verum etiam exsultat caro; et ideo dixi: « Bibi vinum meum cum lacte meo. » Hoc vinum meum, oblivionem mihi fecit laborum præteritorum, juxta illud: « Da siceram merentibus, o Lamuel, et vinum his qui amaro sunt animo. Bibant et obliviscantur egestatis, et doloris non recordentur amplius (*Prov. xxxi*). » Bibi, et bibendum dedi his, qui amaro mecum fuerunt animo, vinum cum lacte meo. Biberunt et oblitii sunt egestatis atque doloris: egestatis, quæ prius egentes fuerant, utpote « homines sine litteris et idiotæ (*Act. iv*); » doloris, quo propter passionem meam doluerant, sicut prædixeram eis jam hora passionis imminente; « sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum (*Joan. xvi*). » Item: « Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, et gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo tollet a vobis (*ibid.*). » Hoc sacramentum nescientes, qui videbant et audiebant eos, scilicet quod bibissem ego et gustandum præbuissem illis vinum meum cum lacte meo, dicebant, nescientes quid loquerentur, « quia musto pleni sunt isti (*Act. ii*). » Denique Spiritum sanctum dederam illis, Spiritum Paracletum, qui unus idemque est, et vinum meum, et lac meum: vinum meum, quia gaudium de præsentibus bonis; lac meum, quia consolatio de præteritis malis; vinum meum, quia dilectio Dei; lac meum, quia dilectio proximi. Et dicebam eis: « Comedite, amici; et bibite, et inebriamini, charissimi. » Quid comedetis, et quid bibetis? Nimirum reliquias, quas ego sumens dedi vobis, reliquias favi mei et mellis mei, reliquias vini mei et lactis mei, non sine reliquiis myrrhæ meæ vel piceis assi mei. Non quomodo serpens mulierem Evam, et mulier virum suum invitavit ad comedendum, ego invito vos ad comedendum et bibendum; imo contra illud quod illi comederunt, ego necessarie comestitionis atque bibitionis appono vobis antidotum. Serpens non dabat illis de suo, sed suadebat rapere de alieno. Ego do vobis de proprio, de fave et melle meo, de vino meo et lacte meo, imo et de corpore meo, de sanguine meo, simul et de spiritu meo. Spiritus hic veritatem loquitur vobis contra mendacium, quod serpens loquebatur illis. Quid enim locutus est illis: « Scit enim Deus, quia quoquoque die comederitis de ligno illo, aperientur oculi vestri, et eritis sicut dii, et ideo prohibuit ne comederetis (*Gen. iii*). » Hoc dicens ille spiritus blasphemiz, magnam Deum asseruit contra hominem habere invidiam. Iste autem Spiritus veritatis, quid dicit vobis? Scit enim Dei Filius, quia « si manseritis in illo, et ipse in vobis (*Joan. xv*), » eritis sicut filii Dei, eritis dii, eritis « omnes filii Excelsi (*Psal. lxxxii*), » quia aperientur oculi vestri, aperientur vobis sensus, ut Scripturas intelligatis, et ideo dixi vobis: « Accipite et comedite, hoc est corpus meum. Accipite et bibite, hic est sanguis meus (*Matth. xxvi*). » Hoc dicens iste spiritus gratiæ, magnam circa nos insinuat Dei benevolentiam. « Co-

medite. » igitur. « amici, et bibite, et inebriamini, charissimi. » Hoc unum de similibus loquor vobis, de similibus serpentis. Non enim sine causa dixi: « Et sicut Moses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in ipso, non pereat, sed habeat vitam æternam (*Joan. iii*). » Non, inquam, sine causa dixi, quia videlicet ecce loquor vobis unum de similibus serpentis. Quid est illud, unum de similibus? « Comedite, » inquit ille, « et eritis sicut dii, comedite et bibite, » ego dico, et eritis vos gratia, quod sum ego natura, scilicet filii Dei. Neque illi, videlicet primi homines, in fructu ligni vetiti videbant hoc quod audiebant, scilicet divinitatis effectum, neque vos videtis in pane et vino corporalibus oculis, sic esse, ut dico corpus et sanguinem meum. Illi videbant solummodo arboris pomum, vos videtis solummodo panem et vinum. Plus ille serpens quam videretur credi sibi-met voluit, et creditum est illi, plus et ego mihi ut credatis exigo quam videre possitis corporis oculis, et credendum est mihi, ut quo ordine mors introivit, eodem foras mittatur, et vitæ sublata male credulus, bene credentibus recuperetur. Quo enim ordine vita sublata est et mors introivit? Eo videlicet, ut morte animæ præcedente, mors carnis subsequeretur. Nam quo die comederunt primi homines vitum, eodem morte animæ, morte peccati mortui sunt, et deinde morte carnis, suo quoque die vel tempore in pulverem reversi sunt. Ibi vos quoque amici, et secundum animam mortui, et secundum carnem mortales facti estis. « In Adam » quippe « omnes moriuntur (*I Cor. xv*), » et hoc scienter unusquisque vestrum constitetur. Nunc autem quid spiritus dicit? « Elevare, elevare, consurge Hierusalem, quæ bibisti de manu Domini calicem iræ ejus, et usque ad fundum calicem soporis bibisti, et potasti usque ad fæces. Duo sunt quæ occurrerunt tibi, vastitas, et contritio, et fames et gladius. Filii tui projecti sunt, dormierunt in capite omnium platearum, sicut bestia illaqueata, pleni indignatione Domini, increpatione Dei tui (*Isa. li*). » Quam dicit indignationem Domini, ipsa **404** est mors animæ, et quam dicit increpationem Dei tui, ipsa est mors corporis, et ipsa est calix, quem bibisti, inquit, de manu Domini, subauditur, increpantis atque dicentis, « in sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec vertaris in terram, de qua sumptus es, quia pulvis es, et in pulverem reverteris (*Gen. iii*). » Nam calicem mortis animæ bibisti, non de manu Domini Dei tui, sed de manu serpentis antiqui inimici tui. Mortis corporeæ calicem ideo bibisti de manu Domini, quia sublata vita animæ, vita corporis si perpetua fuisset, nimis esset inutilis. Hæc duo occurrerunt tibi, inquit. Ac deinde subjungit: « Ideo audi hæc, paupercula, et ebria non a vino. Ecce tuli de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meæ. Non adjicies, ut bibas illum ultra (*Isa. xli*). » Hoc agitur nunc, o charissimi, dum dico vobis: « Comedite, amici; et bibite, et

inebriamini. Amici, inquam, et charissimi. Jam enim non dico vos servos, sed amicos meos, quia omnia quaecumque audivi a Patre meo, nota feci vobis (*Joan. xv*). Idcirco non dico, chari; sed dico, charissimi, quia charitas erga vos maxima mihi est, qua major esse non potest. « Majorem enim hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis (*ibid.*). » Hoc ego facio. Nam, ecce dum morior, dum ad mortem trador, jamque venditus in morte agonizor, corpus quoque meum comedendum et sanguinem meum bibendum vobis appono, ut sicut jam dixi, quo ordine mors introivit, eodem foras mittatur de animabus et corporibus vestris. Primo quippe foras mittitur mors animarum, dum comeditis et bibitis sacramentum mortis vel passionis meae, quia sicut quodam loco dixi: « Qui manducat me, ipse vivet propter me (*Joan. vi*). » Post hoc foras mittitur mors corporum, scilicet quando omnes resurgetis, quod et vos me primo resurgente fideliter creditis, sicut idem ego dixi de illo, « qui manducans me, vivit propter me, et ego resuscitabo eum in novissimo die (*ibid.*). » Dicit aliquis: Sancti itaque patres vestri quomodo vivunt, qui non comederunt neque hiberunt hoc vitae sacramentum, nisi tantum in figura et in generatione una, quando et manna in deserto comederunt (*Exod. xvi*; *I Cor. x*), et aquam de conseguente eos Petra hiberunt? Ad haec, inquam, sicut viventibus vobis pro modo vestro, ita et defunctis illis pro modo ipsorum, sapientia Dei providit, eundemque usus paravit. Siquidem dissipati sunt illi, quoniam animarum quidem apud inferos sunt in requie spiriti, corpora vero requiescunt in sepulchris, dissipator et ego panis vivus, qui de caelo descendi (*Joan. vi*), et anima quidem ad animas illorum, corpus vero descendit ad corpora ipsorum, scilicet in ejus terrae ventrem, quo illa recepta sunt. Mox animarum illorum reviviscunt in vita plena atque perfecta, cujus in spe alienus vixerunt; in novissima autem die vobiscum resurgens resurrectione corporum. Atque ita fiet quod dicit aliquis vestrum, quodque firmiter tenet fides omnium vestrum, quia et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo, omnes vivificantur (*I Cor. xv*). Hoc tantae salutis sacramentum ab initio non feci vobis, hunc cibum potumque vitae aeternae lacteus non porrexi vobis, cum ambularetis mecum ad praedicandum Evangelium regni Dei. Non enim tempus erat, neque ordo poscebat ut vobis cibum aut potum daretur novae salutis, priusquam mundaremini, priusquam deleteretur macula vestra, macula reatus antiqui, quam contraxerunt comedendo vetitum, vobisque omnibus nascituris intulerunt jam dicti homines, primi parentes vestri. Mundari autem aliter neque vos potuistis, neque poterunt veteres amici nostri, sancti antiqui ab origina mundi, nisi per effusionem sanguinis mei, et lavacrum regenerationis (*Tit. iii*), scilicet sanguinis et aquae de latere meo decurrentis. Non igitur ante vobis facere aut dicere debui, et accipite et comedite,

amici; accipite et bibite, charissimi; non, inquam, ante, sed in ipso articulo passionis meae vel mortis, qua emundati estis, unde et dico vobis, quia et vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis (*Joan. xv*). Nam quia credidistis, et quia permansistis mecum in tentationibus meis, idcirco ex quo ego coepi agonizari vos coepistis emundari; ac proinde sicut jam mundus, sicut emundatis a peccato originali, quod primus homo per ebrium contraxit, hunc cibum et hunc potum feci vobis apponendum ceteris amicis et illis nostris post vos nascituris, hoc ordine ut ipsi prius laverentur aqua baptismatis, quae post sanctificationem Verbi cum signaculo crucis sive exorcismo passionis meae vel mortis, non erit alia, sed eadem quam cum sanguine meo de latere meo jam mortuus profundam, percussus lancea militis, et tunc demum particeps fiat cibi hujus ac potus eo modo quo tradidi vobis. « Inebriamini igitur, et charissimi; inebriamini, inquam, ita ut egestatis vestrae obliviscamini, et doloris amplius non recordemini. Nam et corpus quidem mortuum, id est, certissime meritorium est et propter peccatum, spiritus vero viri propter justificationem (*Rom. viii*). » Et ipsam mortem et omnes modos sive species mortis atque penarum, quidquid doloris et quidquid gaudii, quidquid timoris et quidquid spei mundus habere, sive inferre potest aut potuit, obliviscimini charissimi praebrietate vini vestri, praebundantia Spiritus sancti, praedulcedina nuptiarum nostrarum, nuptiarum praesentium quibus interesse meruistis, quarum levitatem videre prius meruerunt beati oculi vestri. Vos enim esote convivae nuptiarum praecipui, quia prius omnium aquam, vinum laetum gustare meruistis. Siquidem jam hoc ipsum quod non habetis tristitiam sive dolorem saeculi, quod contempnitatis gaudium mundi, quod timorem hominum non timetis, quod non in homine speratis, quae videlicet quatuor passiones aquae mortuae, imo et aquarum mortuarum quaedam capita sunt, sed solamine secundum Deum contristamini (*I Cor. vii*), solum modo in Spiritu sancto gaudetis, solum Deum timetis, et in solo Deo speratis, jam, inquam, hoc ipsum est praegustare factum ex aqua vitae, et ebrietatis initium, veniet autem satietas, perfectio ebrietatis, post hoc, juxta illud in psalmo: « Inebriabitur ab ubertate domus tuae, et transibit voluptas tuae potabis eos (*Psal. xxxv*). » Ecce haec sicut sors mea sponsa, quae feci, quaeque dixi amicis et charissimis meis, veniens et in hortum meum, motens, ut jam dixi, et myrrinam meam cum aromatis meis, et comedens et favum meum cum melle meo, et bibens et vinum meum cum lacte meo. Ceterum quod optas et dicis post haec omnia: « Veniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum, hoc desiderans, ut te, quam dixi hortum conclusum, cujus emissiones sunt vel esse incipiunt per mundum universum paradisi malorum puniceorum; te, inquam, hortum

conclusum, fontemque hortorum, mox accipiam ad meipsum, « ut ubi ego sum, illic et tu sis mecum (Joan. xiv), » hoc nimirum ratio differre postulat, videlicet in primis, ne vacet huic mundo dicere quod nunquam mulierem viderit, de qua novum hoc audit et Evangelii nostri prædicatione, « quia misit Deus Filium suum, factum ex muliere, factum sub lege (Galat. iv). » Pulcherrimum atque ordinatissimum est quod dum adversarii nostri libros bajulantes secum, dicentes sive scriptum habentes: « Ecce virgo concipiet, et pariet filium, et vocabitur filius nomen ejus Emmanuel (Isai. vii), » et amici nostri prædicant in ista plenitudine temporis hoc esse perfectum, « sequentibus signis » ad confirmationem dictorum (Marc. xvi), tu quoque ades mediis librorum præcedentium atque prædicatorum signorumque subsequantium; tu, inquam, virtutum operatrix, ac totius sanctæ magistra religionis, qualem nunquam oculus vidit, qualis ab initio, quando facta es, non fuit, nec est, nec erit in cogitationibus, in verbis oculis, in factis suis, in omni odore sanctitatis, in omni flore et fructu honoris ethonestatis (Ecclesi. xxxv). Ecce venturi sunt homines spiritus contrarii, spiritus contra semetipsam divisi, et contra conclusionem horti mei, contra virginitatem uteri mei (scilicet, [ui]), contra paradisiacas emissiones tuas, mala ac diversa, imo et contraria dicuntur, videlicet Corporationi, Valentianiani, Apollinaristæ, Pauliani, Iovinianistæ, et alii spiritu erroris seducti sive se-

A ducendi, per quos serpens antiquus sibilabit, ut dicant, alii me hominem fuisse tantum, et utroque sexu progenitum; alii me nihil corporis assumpsisse ex te, sed transisse per te quasi per fistulam, alii non me hominem verum, sed in phantasia apparuisse hominem phantasticum, alii non semper me fuisse, sed ex te sumpsisse initium, alii filios te ex Joseph suscepisse post me natum. Tandiu igitur differri te oportet et detineri in peregrinatione ista, donec interimas et istas et cæteras hæreses universas, narrando fideliter, quod prædicetur et scribatur veraciter; narrando, inquam, prout tempus et causa postulaverit, quod non me ex viro, sed ex superveniente Spiritu sancto conceperis, quod non ita per te, quasi per fistulam transierim, sed de ipsa carnis tuæ substantiam veram carnis substantiam susceperim, quod non phantasticum, sed verum et vere humanum corpus acceperim, et in cælum leaverim, quod non ex te initium sumpserim, sed ante te, imo et in principio ante omnia sæcula Deus Del Verbum ego existerim, et post me natum semper virgo sis, juxta quod Ezechieli prophætæ dictum fuit, quia « porta hæc » semper « clausa erit (Ezech. xlii). » Portas istas et omnes ejusmodi emissiones tuas, tempus tuum erit, ut cum anima tua faciam id quod summopere desiderans, dicis: Ut « veniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum. »

LIBER QUINTUS.

O beata Maria, vocem sponsi jam dudum audierat non solum amici, verum etiam adolescentulæ quam plurimæ pulchritudinem team laudantis et dicentis, quia « tota pulchra es, » et adhuc adjicientis (scilicet, dicentis), « absque eo quod intrinsecus habet. » Quid est illud quod « intrinsecus latet, » nisi optimus intentionis sive conscientiæ thesaurus? Hoc enim fere omnes nos latet dum legimus, quia tu religionis et fidei magistra cum beatis apostolis conversata es, cum hominibus, et fere inter turbas viva es. Cur non potius in absconditis te contemnisisti? Cur non confirmasti tibi secretum contemplationis? Cur nunquam aliquis mortalium visus est magis te assumptisse penam sicut columbæ, ut volaret et requiesceret, ut, alongaret fugiens, et maneret in solitudine? (Psalm. lxxv.) Hoc enim multi fecerunt, non solum Helias sive Helisæus (III Reg. xviii), verum etiam quamplures filii prophetarum. Quid legitur? Quam ob causam non et tu similiter, sive amplius eo modo pretiosam abscondisti hominibus pulchritudinis tuæ margaritam? Quærimus hoc et scitu dignum, et ecce jam invenimus et videmus, non quidem omnino sicut est, sed quasi per speculum (I Cor. xiii). Nam speculi vice ad causam istam

C considerandam habemus maxime hunc Scripturæ locum, hæc pulcherrimam dicta Canticorum, quæ sic incipiunt: « Ego dormio, et cor meum vigilat. Vox dilecti mei pulsantis: Aperi mibi, soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum est rore, et cincinnati mei guttis noctium. Exspoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos? Dilectus meus misit manum suam per foramen, et venter meus intremuit ad tactum ejus. Surrexi, ut aperirem dilecto meo. Manus meæ distillaverunt myrrham primam, et digiti mei pleni myrrha probatissima. Pessulum ostii mei aperui dilecto meo. At ille declinaverat atque transierat. Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Quæsi illam et non inveni: Vocavi, et non respondit mihi. Invenerunt me custodes, qui circumeunt civitatem: Percusserunt me et vulneraverunt me, tulerunt mihi pallium meum custodes myrrorum. Adjuro vos, filiæ Hierusalem, si inveneritis dilectum meum, ut annuntietis ei, quia amore langueo. » Ecce hic, o Maria beatissima, ecce hic nobis « quasi per speculum in ænigmate (I Cor. xiii) » subluceat vita tua, vita inclayta, quæ, ut dicere vel capere jam consuevimus, cunctas

illustrat Ecclesias, Totus fere hujus capituli sensus ad illud pertinet, quod in te latet; et supra nos est quemadmodum supra dicebat dilectus, « oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet, sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ absque eo quod intrinsecus latet (*Cant. iv.*) » Admoveamus igitur hoc speculum et diligenter oculis cordis exinde contemblemur, ut saltem aliqua ex parte cognoscamus sanctissimam conversationem tuam. « Ego dormio, et cor meum vigilat. » Quid hoc est aliud, nisi illud ipsum quod alibi dicit habitatrix pectoris tui sapientia Dei : « In omnibus requiem quæsi? (*Eccli. xxiv.*) » Et quid hæc sunt : « Ego dormio, » etc., « In omnibus requiem quæsi, » nisi optimam partem elegi (*Luc. x.*), relictis cunctis sollicitudinibus vel curis sæculi? Et quidem multæ filiæ sive multæ animæ taliter dormierunt, vel dormire cupierunt, sed tu dormitionis hujus totum obtines magisterium et vigiliarum cordis totum tenes principatum. Quid aliud nobis in Psalmo loquitur ibidem dilectus dicens : « Vacate et videte, quoniam ego sum Deus (*Psal. xlv.*) » Hoc namque idem est ac si diceret : Vos dormite, et cor vestrum vigilet. Intelligimus igitur quid dicas : « Ego dormio, et cor meum vigilat, » scilicet quia talem nobis ut sequamur vitam tuam esse insinuas, qualis in patre tuo Jacob, quasi per umbram significata est, qui et ipse quando dormivit, tunc cor ejus vigilavit sicut scriptum est : « Cumque venisset ad quemdam locum et vellet in eo requiescere, tulit de lapidibus qui jacebant, et supponens capiti suo dormivit in eodem loco. Viditque in somnis scalam stantem super terram, et cacumen ejus tangens cælum; angelos quoque Dei ascendentes et descendentes per eam, et Dominum innixum scalæ (*Gen. xxviii.*), » etc. Multarum quoque, sicut jam dictum est, animarum fuit et est, non solum secundum illam similitudinem otio sancto dormire, id est, a terrenis curis vacare, et in cælestibus per contemplationem corde vigilare, verum etiam eodem modo, quo et Jacob tunc dormivit secundum corpus dormire et secundum animam per somnium cælestia videre, juxta illud : « Senes vestri somnia somniabunt, et juvenes vestri visiones videbunt (*Joel. ii.*) » Sed, o tu cælum Dei, unica sedes Domini, in utroque vigilantia modo, cunctis mortalibus sive terrenis hominibus longe eminentior exististi, longe studiosior ad contemplandum eum, in quem desiderant angeli prospicere, atque aptior fuisti. Quid ergo tu cum hominibus, quamvis sanctis? Quid tu loqui vel conversari cum mortalibus, quamvis apostolis? Cur non potius tanquam turtur castissima, turtur solivaga, solitudinem expetisti remotior quam Joannes Baptista, secretior quam Helias, ut solite scirent, tibi que famularentur angeli sancti, non ad horam, sicut angelus Heliam semel et iterum pavit (*III Reg. xix.*), neque ad tempus, sicut eundem corvi paverunt ministri, sed jugiter, donec tuis completis diebus, ad transferen-

dam te in cælum æthereum non unus tantum curus igneus, sed totus cum rege suo Filio tuo veniret atque occurreret angelorum exercitus? Hæc nobis quasi percontantibus tu respondens, dicit : « Vox dilecti mei pulsantis, aperi mihi, soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum est rore, et cincinni mei guttis noctium. » Hoc est dicere : Dilectus meus foris est, quasi subdio est, tectum non habet, domum non habet : « Vulpes, inquit, foveas habent, et volucres cæli nidos, Filius autem hominis non habet, ubi caput suum reclinet (*Matth. viii.*) » Quid enim? Nunquid domum vel suam habet? Imo « reliqui, ait, domum meam, divisi hæreditatem meam, facta est mihi habitatio mea quasi spelunca hyæne (*Hier. xii.*) » Domum ergo jam non habes suam, et nondum adeptus aliam, id est, a Judæis repulsus, et gentibus nondum cognitus, quodammodo stans foris et pulsans, rogat intus suscipi, et hæc vox dilecti mei pulsantis : « Aperi mihi, soror mea, columba mea, amica mea, immaculata mea. » — « Soror mea, » per fidem, « amica mea, » per spem, « columba mea, » per charitatem, « immaculata, » per omnimodam mentis et corporis incorruptionem, quod in matre quæ concepit et peperit, valde laudabile est. » Aperi mihi, » id est os tuum, « loquere, » prout ad confirmandum pertinet Evangelium, et in hoc optatæ tibi quietis patere suspendium; ut gratum singulari pudicitia tuæ propter me rumpas silentium. Quam ob causam? videlicet, « quia caput meum plenum est rore, et cincinni mei guttis noctium. » — « Extraneus factus sum quippe fratribus meis, et peregrinus filii matris meæ (*Psal. lxxviii.*); » et sicut ejus qui foris est, et tectum non habet, « caput plenum est rore, et cincinni » sive supremi capilli pleni sunt « guttis noctium : » ita « opprobria exprobrantium ceciderunt super me (*ibid.*), » et ab ipsis sacræ sensibus pravis inficiuntur Scripturæ, quæ omnes ita mihi, scilicet Verbo Dei, sicut cincinni inhærent capiti. Sicut me extra portas suas, ut crucifigerent, ejecerunt, ita de cordibus suis longe fecerunt, odientes et me et Patrem meum, et sicut illa nocte sua faciem meam conspuerant, ita pertinaciter blasphemias in caput meum jactant, et cincinnos meos commaculant, similes ipsi rori cadenti, sive caducis guttis noctium, quia de gratia Dei ceciderunt, dum me Deum Dei Filium esse blasphemantes negant, et Scripturas, quæ testimonium perhibent de me, sensu contrario conturbant. Aperi igitur cum aliis testibus meis os tuum, et facito, ut in quibuscunque locum habeam, ubi reclinem caput meum. Ubi et quando ista vox dilecti pulsantis? Intus et interiori homine, ubi vobis quoque amicis dilectus idem solitus est loqui, sicut et de quodam vestrum Scriptura dicit : « Dixit autem Spiritus Philippo : Accede et adijunge te ad currum istum (*Act. viii.*) » Si enim dilectus habitat in vobis et intus loquitur vobis, non necesse habetis doceri quid de me ipsa dixerim, « vox dilecti mei pulsant-

tu.) Si quæritur quando, nimirum postquam ascendit in cælum, dum hic quoque sexus tenderet ad eam, sicut legitur in Actibus apostolorum: « Hi omnes erant perseverantes unanimes cum mulieribus, et Maria matre Jesu et fratribus ejus (Act. 1). » Sicut viri, ita et feminae jam communiter vivere incipiebant, non solum Judæorum, verum etiam Græcorum, cum dato Spiritu sancto, prædicaretur Evangelium. Hinc est illud: « In diebus autem illis crescente numero discipulorum, factus est murmur Græcorum adversus Hebræos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum (Act. vi). » Propter hujusmodi maxime fiebat « vox dilecti pulsantis » et dicentis: « Aperi mihi, soror mea, » videlicet ne vel infirmiori sexui deesset salutaris doctrina, ministeriumque et norma vitæ, vel morum disciplina. Ego autem, inquam: « Exspoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos? » Jamdudum quippe, dilecte mi, vitam perfecte solitariam concupivi, in qua sic vivitur, ac si quis tunica vel omni veste nudus, quiescat sibi in secreto lectuli lotis pedibus, et expers totius pulveris. Quomodo rursus implicabor curis, quæ non desunt prælatis in conversatione communi, quamvis vita communiter viventium propriumque nihil habentium religiosa sit vel esse possit? Hæc namque vita sine victu vel ministerio quotidiano non potest deduci, et nonnihil habet pulveris, imo et nimis sæpe pulverulenta est, et in primis murmuriosa, sicut initio jam audistis, o amici, « quia factus est murmur Græcorum adversus Hebræos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum. Nec mirum quod sexu isto, sexu fragili, confugiente ad nos de luto sæculi, subest aliquid pulveris hujusmodi, cum et in vestro, scilicet sexu virili, nonnulla reprehensibilia sint, et multa pristinae conversationis vestigia supersint. Ego autem dilecto meo pulsanti loquor, eique nota replico, quia singularis ego præ omnibus exui me tunica mea, mente et actu **407** vel habitu reliqui omnia et ita lavi pedes meos, conscientiam sive intentionem meam emundante Spiritu sancto, ut jam dicti pulveris nihil omnino residuum sit. Quomodo nunc « induar tunica, » ut cum mea reliquerim omnia, curem aliena, pro aliis sollicita, et earum quæ quotidie veniunt viduarum, vel quæ venturæ sunt virginum materfamilias effecta? « Quomodo inquinabo, quos lavi pedes meos, » id est, ad aliqua terrena inclinabo oculos vel cæteros, quos omnes tibi soli, dilecte mi, dedicavi, sensus vel cogitatus meos? Nam, etsi custodia tua semper mecum est, vera tamen humilitas semper sollicita est, et mea potissimum anima, quæ amore tuo singulariter plena est, pro pulvere æstimat, pro sordibus reputat, quidquid unquam præter te per aliquam necessitatem dicit vel cogitat, quamvislicitum sit, quamvis non otiosum, imo et aliquatenus utile videri possit. Hæc vel his similia dicenti et vigilantî, corde dormire volenti mihi quid

A obvenit? « Dilectus meus misit manum suam per foramen, et venter meus intremuit ad tactum ejus. » Quomodo, o dilecta, misit dilectus tuus manum suam per foramen? Quæ est illa manus? Quod est illud foramen? Quis ille tactus? Quis ille tremor? Quomodo « intremuit venter meus, » aut quid venter tuus? Mirantes ista quærimus, quia tallium inexpertus sumus. Dicit quidam veterum amicorum: « Et misit Dominus manum suam et tetigit os meum, et dixit ad me: Ecce dedi verba mea in ore tuo. Ecce constitui te hodie super gentes et regna (Jer. 1). » Item alius dicit: « Ego sedebam in domo mea, et senes Juda sedebant coram me, et cecidit super me ibi manus Domini Dei. Et emissa similitudo manus apprehendit me in clavicinno capitis mei (Ezech. 5). » Nostra ætate referebat quædam adolescentularum familiaribus suis, quibus propter compertam benevolentiam secreta sua committere non dubitabat, nocte quadam similitudinem manus a capite lectuli fuisse immisam super pectus suum pene vigilantis, imo nullatenus dormientis, non nihil tamen de excessu tenuiter patientis. Erat autem tactus suavissimus, quasi dexteræ manus. Et apprehendens illam suis utriusque manibus demulcebat signaculo crucis, paragrans intus et exterius, quibus delinimentis valde manus eadem delectari videbatur. Cumque post illas signaculi sancti delicias, quibus manum demulcebat, brachium quoque contingere, ipsamque personam, cujus manum tenebat, assequi conareretur, velociter veluti increpitans movit et excussit se manus illa, oleo suavior, penna volucris agrior, motuque suo dedit intelligi, quod ipse cujus erat manus, nollet se apprehendi. Memorabat etiam eadem adolescentula, scilicet anima nuptiis istis dedita, canticisque nuptialibus intenta, quoniam dilectus in visu noctis conspicuus, manum suam miro modo pectori ejus, quasi per foramen iniecit, et cor ejus intrinsecus apprehendit, tenuitque aliquandiu suavissime stringens, et gaudebat ineffabili gaudio cor illud intra manum illam subsiliens atque tripudians. Porro de tremore illo, tremore sancto et divino, tale experimentum sibi evenisse fidei narratione referebat. Aspiciebat per visum in quadam ecclesia Salvatoris imaginem, cruci confixam in loco sublimi, scilicet ubi de more consistebat, orantibus sive adorantibus proposita populis. Cumque in eam intenderet, vivens imago visa est, vultu quasi regio, radiantibus oculis, aspectuque prorsus reverendo, manumque suam dextram de patibulo adducere, signaculum crucis super aspicientem edere magnifica expressione dilectus ille dignatus est. Nam vana visio, imo magnæ virtutis sensum videnti intulit continuo. Denique sicut tremuit folium arboris, ubi ventus vehemens illud concusserit, ita cum repente in hoc visu evigilasset, tremore dulci, in lectulo aliquandiu tremuit, verumtamen, tremore blando nimiumque suavi. Et antequam evigilaret, in ipso visu jam dicti virtus

signaculi videntem sorsum rapuit, velocius atque facilius quam dici possit, manibus expansis ad manus illius confixas cruci, ita ut os quoque ori, totumque corpus admotum videretur ejus corpori, et ubi somno erupit, aliquandiu, sicut jam dictum est, tremore illo divino multum delectabiliter vigilans tremuit. Hæc pro experimento manus vel tactus atque tremoris divini paucis dicta sint. Verum cum de tua persona agitur, o dilecta dilecti singularis, qualia vel quanta sunt ista, ut ea, quæ circa te fecisse credenda est manus Domini, possint aliquatenus ex istorum similitudine colligi? Magna sunt ista, nostrosque longe cogitatus excedunt, te potius audiamus, cætera tam sancta tamque mystica narrantem, tam longe supra litteram spiritum vitæ in sensu habentem. Surrexi ut aperirem dilecto meo. Manus meæ stillaverunt myrrham optimam, et digiti mei pleni myrrha probatissima. Surrexi, inquam. Quomodo enim diutius dormire aut post obdormiscere potuissem? Quomodo tunica indui fastidiosum, aut pulverem pati in pedibus mihi esset pigrum, ubi post vocem dilecti mei pulsantis, manus quoque accessit, et tactu suo illum ineffabilem ventri meo timorem incussit? Surrexi igitur, ut aperirem dilecto meo, operam dedi, ut cum apostolis Christi, utique dilecti mei dictis et factis proficerem currenti Evangelio. Nam hoc est quod dico: Manus meæ stillaverunt myrrham optimam, et digiti mei pleni myrrha probatissima. Oportebat namque, ut maxime relictis credentium atque apostolicam vitam imitantium viduis, manifestum darem exemplum mortificationis vitiorum normamque in propatulo mox venturis, novumque eatenus inauditum exemplum eo suscepturis sanctæ virginittatis propositum. Hæc myrrha utique probatissima, id est pretiosissima est. Cæterum carnem mortificare, non propter Deum, neque propter ædificationem videntium, sed propter gloriam propriam capiendam ex ore laudantium, hoc quidem est manibus stillare myrrham, sed non probatam, imo nec ibi sunt digiti, qui dicantur myrrha pleni, quia non est in tali opere virtus discretionis, quæ per digitorum distinctionem solet intelligi. Pessulum ostii mei aperui dilecto meo. — Pessulum, inquam, ostii mei, id est, clausuram oris mei. Quid namque per pessulum, nisi silentii signatur firmamentum? Pessulum ergo ostii dilecto meo aperitur, cum indictum ori silentium propter Christum resolvitur, ut audientes ædificentur. Et quam pulcher, quam rationalis et disciplinatus ordo loquendi! Prius myrrha stillat de manibus et digiti myrrha probatissima pleni monstrantur, ac deinde pessulus ostii dilecto aperitur, id est, prius vita laudabilis in exemplum præparatur, et deinde doctrina fidem quærens audientium palam profertur. Hinc de ipso dilecto scriptum est, quia cœpit facere et docere (Act. 1). Non dictum est prius docere, et deinde facere, sed prius facere, et deinde docere. Et ille

A declinaverat atque transferat. — Ego, loquitur, pessulum ostii mei dilecto meo aperui et ille declinaverat atque transierat, id est, ego os meum aperui in doctrina, ut audientibus facerem notitiam dilecti, sed ille jam nobiscum non erat, jam celo receptus adhuc redire ulterius non habebat. Ergone, o dilecta, tu istud nesciebas? Nonne prius quam modo jam dicto pessulum ostii tui aperuisses, videras quod in celum ascendis, et sciebas quod ultra ad commanendum mortalibus rediturus non esset? Sciebam, ait, et bene sciebam. Sed quid? Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Quando vel ubi locutus est? Numquam, quando vel ubi ego pessulum ostii mei dilecto aperui, loquendo scilicet pro utilitate audientium ea quæ sunt dilecti, tunc et ubi dilectus est locutus. Non enim ego eram quæ loquebatur, sed ipse loquebatur in me (Matth. xi). Si enim quislibet vestrum amicorum dicit, et verè dicit: An experimentum queritis ejus, qui in me loquitur, Christi (II Cor. xiii), non dubium quin et in me dilectus idem locutus sit, quoties ei pessulum ostii mei aperui, quoties linguam movi, et Verbo Dei, quod ipse est, vocem meam accommodavi. Ut ergo dilectus locutus est, anima mea liquefacta est. Flebam quippe, et præ singultibus vehementer erumpentibus non poteram verba nisi concussa, vel voces nisi intercisas evolvere. Nunquid enim poteram absque fletu de illo verba facere? Verum fletus ipse consolatio mihi erat, delectatio quædam mihi erat, sicut et cuique vestrum lacrymæ dulces sunt, fluentes in ejusdem recordatione dilecti, juxta illud: Fuerunt mihi lacrymæ meæ patre die ac nocte (Psal. xli). Quanto magis mihi, dum diceretur mihi quotidie: Ubi est Deus tuus (ibid.), filius tuus? sive dum dicerem ego: Me dimisit in hoc exsilio Deus meus, filius meus, de me taliter incarnatus vel natus, propter me et me vidente, taliter agonizatus, talia passus? Quale mihi erat, commemorare sive narrare verba ejus, verba morientis, sive continuo morituri dilecti, maxime commendantis præceptum charitatis, mandatum dilectionis, ab illa œterna sacrosancta, quando tradebatur, usque ad hæc verba novissima: Mulier, ecce filius tuus; ad discipulum autem: Ecce mater tua? (Joan. xix.) Ibi ignis, ibi gladius, ignis amoris, gladius doloris, et anima mea victima erat holocausti. Hanc enim et ignis incendit, et gladius pertransivit. Unde sicut adeps sacrificii liquecisset ab igne, et sicut sicut sanguis de gladii vulnere, sic anima mea liquefacta est, non ibi semel tantum, ubi moriebatur ipse, verum etiam quoties me aperiente pessulum ostii mei, locutus est in me. Toties quippe sensi profundo corde, vulnerata mente istud, quod nunc dico, quia declinaverat atque transierat, ipsa commemoratione horum sensuum mihi renovante ut magis ac magis sentirem eum hic jam non esse, visibiliter non comparere. Quæsiivi illum, et non inveni, vocavi, et non respondit

mibi. Quæsi, scilicet jugiter meditando, vocavi, A semper orando, sed sic quærens non inveni, sic vocanti non respondit mihi. Dulce lumen, et delectabile est oculis videre solem, sed mihi dulce sentiebam, videre carnem meam in ipso viventem, delectabile habebam, quem genueram, videre facie ad faciem, ad dextram Patris super omnia fulgentem. Non sic statim inveni, non quam cito volui, super hoc respondit mihi: Invenierunt me custodes, qui circummeunt civitatem. Percusserunt me et vulneraverunt me, tulerunt mihi pallium meum et ceteros murorum. Qui sunt vel erant illi vigiles, illi custodes murorum, qui circummeunt civitatem? Nimirum amici et primi amicorum nostrorum, qui dicunt in libro suo, libro Actuum apostolorum: Non equum est nos derelinquere verbum Dei, et ministrare mensis. Considerate ergo, fratres, viros et verbis beati testimonii septem, plenus Spiritu sancto et sapientia, quos constituimus super hoc opus. Nos vero orationi, ministerio verbi instantes erimus (Act. vi). Isti erant vigiles, et hoc illis erat vigilaré, et civitatem circumire, et muros custodire, scilicet orationi et ministerio verbi jugiter instare, juxta illud propheticum: Super muros tuos, Hierusalem, constitui custodes, tota die et tota nocte non tacebunt laudare nomen Domini. Qui reminiscimini Domini, ne taceatis et ne detis silentium ei, donec stabiliat, et donec ponat Hierusalem laudem in terra (Isa. lxxxi), illam Hierusalem dixerunt, de qua et in Psalmo dictum est: Hierusalem, quæ edificatur ut civitas (Psal. cxxviii). Hæc ita vigiles illi faciebant, ut omni die in templo et circa domos non cessarent docentes et evangelizantes Jesum Christum. Isti invenerunt, quærebant enim me. Quomodo quærebant, et quomodo invenerunt me? Quærebant me ulique omnes plebs sollicitudine, et ille præcipue, cui a dilecto fueram commissa, dicente: Ecce mater tua (Joan. xix), et recepit me in sua. Quærebant isti multum sperantes de me, quod inesset mihi aliquid dignum sua inquisitione, quippe qui noverant quod in me vel de me fuisset factum, qualis mater qualem genuissem filium. Nonnihil in me superesse arbitrabantur thesauris Altissimi, quos superveniens in me Spiritus sanctus thesaurizat in conceptione tanti Filii. Verum quippe hoc erat, quia illius quidem de atero meo per nativitatem carnis, et tanquam sponsus de thalamo suo processit (Psal. xviii), sed nihilominus tota plenitudo gratiæ, quam acceperam, extunc et usque in sæculum in corde et in sensibus meis, perseveravit ac perseverabit. Quærebant igitur et invenerunt me plenam esse gemitibus inenarrabilibus (Rom. viii). Et hoc unde illis, ut sic invenirent me? Nimirum ex aliqua similitudine. Nam quod gemebam, similiter et ipsi gemebant, eandemque in gemitibus nostris habebamus causam, taliter ab ipso dilecto veraciter prænnuntiata. Filii, adhuc modicum vobiscum sum. Quæretis me, et sicut dixi vobis:

quo ego vadō, vos non potestis venire; et vobis dico modo (Joan. xiii). Hæc nobis erat communis causa gemituum atque stultium, quod quō ipse abierat nos non poteramus ire. Non quidem reliquerat nos orphanos, quia reliquerat cum sua promissione et sœpe promissionis spe secundum verba hæc: Et si abiero et præparaverō vobis locum, iterum venio et accipiam vos ad me in locum, ut ubi sum ego, et vos sitis (Joan. xiv); verumtamen interim, dum diserebamur, sic erat nobis, quemadmodum ipse alibi dixit: Nunquid possunt illi sponsi jejunaŕe, quando cum illis est sponsus? Venient autem dies quando aufertur sponŕus ab eis, et tunc jejunabunt (Matth. ix). Quod si illis sponsi erat jejunandum, quanto magis mihi matri ejusdem sponsi jejunandum erat et stendum? In hoc ipsi invenerunt me, nec enim quid mihi gererem, possent illos latere. Quid deinde? Percusserunt me et vulneraverunt me. Quomodo vel quibus armis percussérunt me? Conferendo et colloquendo, et gemitus sibi inuis ultroneos, imo et nimis violentos in meum jaculantes, et percussérunt me, quos videlicet gemitus et stultus sicut, et si vellent, retinere nec pōterant, et idcirco solutis habent lacrymas suas currere dimittebant, quantum ipsæ lacrymæ volebant. Tu tunc unusquisque positionem suam afferebat in meum, memores verborum Patris sui, illi mei, sponsi jam dicti, dilecti nostri, verborum novissimorum Patris ejusmodi, quæ moriens et quasi ultimam trahens spiritum dixit, memores quale testamentum scripserit eisdem filiis suis, quale hæreditatem dimississet eis, et de ipsorum hæreditate pacè et concordia inveniendi quædam ple sollicitus testator ipse fuisset, et quomodo et cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in fine dilexit eos (Joan. xiii). Hæc erant jacula ipsorum, et istis percussérunt me, et vulneraverunt me percussit ipsi et vulneravit a me vicissim sagittis acutis, quæ erant sagittæ loquentis in me dilecti, quemadmodum Psalmista dicit: **400** Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatis filiis (Psal. cxix), et atque ita mutuis percussioibus et percutebamur, vulnerabamur et vulnerabamur percussioibus suavissimis, vulneribus dulcissimis, qualla qui expertus non est profecto sanitatem cordis non habet. Inter ista tulerunt mihi pallium meum illi custodes murorum, ita videlicet ut totum quod erat in me secretum facerem, quantum opus erat, illis manifestum. Nam eatenus omnia quæ erant de illo dilecto verba conservaveram cõferens in corde meo (Luc. ii), et ita contegens quasi sub pallio; tunc autem deprõmpsi in apertum, videlicet necessaria multumque profutura prædicando vel etiam conscribendo dilecti Evangelio. His aliisque modis defessa et omalno huic mundo præmortuâ, converto me ad filias sororesque nostras, Evangelii nostri viduas, sive qualescunque sexus nostri personas mihi creditas, et aio ad eas: Adjuro vos,

filiae Hierusalem, si inveneritis dilectum meum, ut annuntietis ei quia amore langueo. O filiae Hierusalem, quae verae estis filiae Abraham, semen Juda, filiae quoque David secundum fidem, credendo in eum, qui cum esset filius Dei secundum divinitatem, et rex supernae Hierusalem, factus est filius meus, sive filius hominis ex semine David secundum carnem (*Rom. 1*), — « adjuro vos, » videlicet per hoc ipsum, unde estis « filiae Hierusalem, si inveneritis dilectum meum; » si ante me, ut saepe fit, discipulae ante magistram, exeuntes de corpore veneritis ante dilecti mei conspectum, « ut annuntietis ei quia amore langueo, » quia praere amore ejus, praere magno videndae faciei ejus desiderio, nimirum vitae hujus tedium patior et animo gemituoso lacrymosisque oculis suspiriosas praesentis exsilii moras sustineo. Quid erat, vel quid efficiebat haec talis adjuratio? Nunquid ille dilectus nesciret amorem languentis sive languorem amantis nisi annuntiaretur ei? « Domine, inquit Petrus, tu omnia scis, tu scis quia amo te (*Joan. XXI*). » Quanto magis, o tu dilecta, tam prudens tamque fidelis per temetipsam absque internuntiis dicere poteris dilecto, et frequenter dixisti sine dubio, dilecte mi, nullum tibi est absconditum cor, nullius occultus amor, tu scis quia amore langueo? Quorsum ergo tendit vel quid efficit haec adjuratio? Eo nimirum ut percussa percutiat, vulnerata vulneret mater filias, salubriumque vulnere suorum aliquod, et si non statim omnibus at saltem jam aliquibus earum experimentum efficiat, ut audientes filiae vel sentientes in matre tantum vitae futurae, quae non videtur, desiderium in mente persentiant et ipsae talem illum esse dilectum, ut jure propter eum fastidiat quivis vel quaevis hoc praesens saeculum, jamque inter moras praesentis vitae magis ac magis cupiat eum agnoscere, saltem per speculum, saltem in aenigmate (*I Cor. XII*). Unde et protinus dicunt: « Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum? Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adjurasti nos? » Opportuna valde percontatio, si respiciamus ad illa tempora de quibus nunc agimus, quando tu, o dilecta, propter Evangelium dilecti praesens aderas, et in corpore detinebaris, magistra necessaria, testis valde idonea! Jam tunc enim audiri incipiebant, non solum Judaei aperta fronte blasphemantes, verum etiam multi ac diversi haeretici sub nomine Christiano Christianam veritatem corrumpere laborantes, et exinde pullulare habebant eodem quidem malignitatis spiritu, sed diversis sibi contrariis erroribus, quamplura viperarum genimina, velut antiquae hydræ capita quae, ut fertur, sectis prioribus plura renascebantur. Pulsandum igitur erat ad ostium veritatis, et consulendum oraculum Spiritus sancti, scilicet sacrarium pectoris tui, ut viva voce omnem necessario tenendam demonstrares regulam fidei, cum testimonio Scripturarum, quas memoriter tenebas prophetissa magna, et capax omnium prophetarum sive prophetiarum. « Qualis est, aiunt,

A dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum, idem filius tuus, Deus ex Patre Deo qualis est, o Virgo virginum, o sancta sanctarum? « Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adjurasti nos? » Neque enim nos, quae jam sumus filiae Hierusalem, dubium habemus quin ipse sit dilectus ex dilecto, id est Deus ex Deo, sed non nobis solis, quae nunc sumus in hoc tempore tuo, verum etiam et omnibus aliis providendum est filiabus Hierusalem quae futurae sunt post nos, ut ex te certo instructae vel confirmatae Spiritus sancti testimonio, sciant contemnere haeticos et solius dilecti sancto flagrare desiderio. « Dilectus meus candidus et rubicundus, electus et millibus. Caput: ejus aurum optimum, comae ejus sicut elatae palmarum, nigrae quasi corvus. Oculi ejus sicut columbae super rivulos aquarum, quae lacte lotae sunt, et resident juxta fluentia plenissima. Genae illius sicut areolae aromatum, consite a pigmentariis. Labia ejus lilia distillantia myrrham primam. Manus illius tornatiles aureae, plene hyacinthis. Venter ejus eburneus, distinctus sapphiris. Crura illius columnae marmoreae, quae fundatae sunt super bases aureas. Species ejus ut Libani; electus ut cedri. Guttur illius suavissimum, et totus desiderabilis. Talis est dilectus meus et ipse est amicus meus, filiae Hierusalem. »

*Tale tuum nobis carmen, divina prophetes,
Quale sopor fessis in gramine, quale per aestum
Dulcis aquae saliente sitim restringere rivo.*

Hoc tuum carmen vere pulcherrimum, et sicut dicitur, ita est Canticum canticorum. Nihil amici libertius audierint, nihil adolescentulae delectabilius acceperint, quaecumque habent aures audiendi sensumque promptum, quo legitimum carmen discernere possint. Dixisti qualis dilectus sit, et miras qualitates ejus breviter quidem sed delectabiliter exposuisti, sicut habet seipsa veritas rei, sicut omnes consonanter praedicant Scripturae veritatis. « Dilectus meus candidus et rubicundus. » Unde candidus, et unde rubicundus? Nimirum candidus sanctitate, rubicundus passione. Dicat aliquis: Si ergo candidus, quare rubicundus? Si sanctus, quare passus? Hoc enim admirans Spiritus sanctus in David, cum dixisset: « Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit, et in cathedra pestilentiae non sedit (*Psal. 1*), » et caetera, utique verbis designavit eum fore candidum, scilicet immunem ab omni nigredine ejus, « in quo omnes peccaverunt (*Rom. 6*), » erant enim in lumbis ejus, quando « abiit in consilio impiorum, et stetit in via peccatorum, et sedit in cathedra pestilentiae, » cogitando malum, et transgrediendo mandatum, et defendendo sive in posteros suos transfundendo haereditarium peccatum suum, subjunxit atque ait: « Quare fremuerunt gentes, et populi meditati sunt inania. Asciterunt reges terrae, et principes convenerunt in unum, adversus Dominum et adversus Christum ejus? » (*Psal. 11*.) Et est sensus: Cum ita fuerit candidus et omnino immaculatus, quare ita con-

venerunt, et suo illum sanguine rubicundum fecerunt? Et in Isaia: « Quare ergo rubrum est indumentum tuum, et vestimentum tuum, sicut calcantium in torculari? » (*Isa. LXIII.*) Præmiserat enim: « Ego qui loquor justitiam, et propugnator sum ad salvandum (*ibid.*), » quod est vero esse candidum, vere immaculatum. Statimque et quod hic dicitur, « electus **410** ex millibus, » ibidem subjungitur, « torcular calcavi solus (*ibid.*). » Igitur quærimus et nos, sive adolescentulæ, quæ nondum ad plenum didicerunt, sed adhuc discunt tantum sacramentum. Si ergo candidus, quare rubicundus? Si sanctus, quare passus? Et respondent nobis amici veteres ac novi: « Quia vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra (*Isa. LIII.*), » et proprio Filio suo non pepercit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum (*Rom. VIII.*), et ipse dilectus dilectus « propter peccata, inquit, populi mei percussus eum (*Isa. LIII.*). » Quibus autem ex millibus est electus, nisi ex sanctis omnibus? Et in quo electus, nisi in eo ut illud faceret solus, ad quod faciendum nullus illorum fuit idoneus? Hinc enim apud Isaiam, cum de universitate sanctorum, quæ una civitas est, quæque in Adam cecidit, præmissum fuisset: « Elevare elevare, consurge Hierusalem, quæ bibisti de manu Domini calicem iræ ejus, et usque ad fundum calicem soporis bibisti (*Isai. LI.*), » protinus infirmitas cunctorum millium quanta fuerit, his verbis quæ subjuncta sunt, demonstratur. Non est qui sustentet eam ex omnibus filiis quos genuit, et non est qui apprehendat manum ejus ex omnibus filiis quos enutrivit. Amplius autem ad ipsam conversus dicit: « Filii tui projecti sunt, dormierunt in capite omnium viarum, sicut bestia illaqueata pleni indignatione Domini, et increpatione Dei tui (*ibid.*). » Vere magna infirmitas cunctorum millium. Non solum non potuerunt sustentare Hierusalem sive apprehendere manum ejus, verum etiam ipsi « projecti fuerunt et dormierunt in capite omnium viarum sicut bestia illaqueata, » videlicet peccato illaqueati, peccato originali, et ob hoc « pleni indignatione Domini, pleni increpatione Dei, » id est et secundum animam mortui, et secundum corpus mortales effecti, nisi quod in isto electo spes omnibus illis una residua fuit, quemadmodum sequens littera continuo repromisit. Hæc dicit Dominator tuus, Dominus et Deus tuus, qui pro populo suo pugnavit. « Ecce tuli de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meæ. Non adjicies, ut bibas illum ultra, et ponam illum in manu eorum, qui te humiliaverunt (*ibid.*). » Hoc est opus electi, potuisse facere et fecisse, quod nullus alius fecit aut facere potuit, quod est abstulisse de manu generis humani, scilicet omnium qui ad vitam et aut præordinati, qui omnes dicuntur et sunt una Hierusalem, calicem iræ et fundum calicis, id est sententiam utriusque mortis animæ et corporis. Unde hoc illi, ut talis vel tantus deberet esse electus? in quo discernitur? Quo differt a cunctis? « Caput ejus aurum optimum. » Hoc est ejus

A proprium, et hinc est illud quod veraciter esse dicitur, « speciosus forma præ filiis hominum (*Psal. XLIV.*), » quia caput ejus aurum est optimum, id est, principalis ejus natura vera divinitas est, ipse enim est Deus, Dei Verbum, quod « erat in principio apud Deum. Nam Deus erat Verbum (*Joan. I.*). » Ex duabus unus idemque subsistit naturis, divina scilicet et humana; et ob hoc divina ejus natura recte dicitur caput, quia principium est, quemadmodum quodam loco dicit: « Ego principium, qui et loquor vobis (*Joan. VIII.*). » Quid tanti ponderis, ut hoc aurum? Quid tam pulchrum, ut hoc caput aureum? Quid tam pretiosum, ut hoc verbum? Ego dilecta pondus auri hujus ineffabiliter in memetipsa persensi, quando de caelo in uterum meum descendit. Sed habet quamdam de semetipso mirabilem atque inæstimabilem efficaciam, qua mortalis conditionis uterum fragilemque hunc sexum ita dulciter solidare novit ac potuit, ut non solum non frangeretur, verum etiam delectaretur pondere ejus parvitas uteri mei, cum sit ipse quem tremunt angeli, quem totus non capit orbis, « sub quo curvantur, ait Scriptura qui portant orbem (*Job. IX.*). » Efficacia hæc, gratia ejus est, sine qua nulla sub eo creatura subsistere potest. Hoc habet præ cunctis millibus, scilicet « ale, tantique ponderis caput, et hinc est dilectus ex millibus. » Comæ ejus, sicut elatæ palmarum, nigra quasi corvus. » Comæ ejus capitis sunt omnes Scripturæ veritatis. Sicut enim comæ de capite prodeunt et capitis quoddam sunt ornamentum, ita omnes Scripturæ divinitus inspiratæ, de plenitudine hujus verbi sive electi acceptæ sunt, et omnes huic electo perhibent testimonium. Istæ comæ « sicut elatæ palmarum, » id est sicut folia palmarum, quæ videlicet folia idcirco dicuntur elatæ, quod eleventur sursum, quia non pendent deorsum, sicut aliarum arborum. Est aut palma arbor, insigne victoriæ ramis oppansis in modum palmæ hominis, procero ac decore virgulto, diurnis et nocturnis frondibus, et folia sua sine ulla successione conservans. Vere ergo « comæ ejus, » videlicet electi sive aurei capitis dilecti, « sicut elatæ palmarum, » quia videlicet Scripturæ veritatis, quarum utique principium est caput illud, scilicet Deus Verbum, non sicut scripturæ hominum terram aspiciunt, sed sursum tendunt, et quæ sursum sunt quærunt (*Coloss. III.*). Siquidem non occidentem litteram, sed vivificantem sequaris spiritum (*II Cor. III.*), et valde diurnæ sunt, sicut imo plus quam elatæ sive folia palmarum. Quia « cælum, inquit, et terra transibunt verba autem mea non transibunt (*Luc. XXI.*); » et: « iota unum, aut unus apex non præteribit a lege, donec omnia fiant (*Matth. V.*). » Sunt autem nigra quasi corvus, quia, sicut alibi dictum est, « tenebrosa aqua in nubibus aeris (*Psal. XVII.*), » id est occulta scientia in prophetis atque legalibus scripturis, ita veraciter dicas, nigredo magna in comis capitis dilecti, ut sensus sive intellectus idem sit. Sed vide quid sequitur: « Oculi ejus sicut

columbæ super rivulos aquarum, quæ lacte lotæ sunt, et resident juxta fluentia plenissima. Oculi ejus septem sunt spiritus ejus, septem dona sive septem gratiæ sunt unius ejusdemque spiritus. Confer opposita hæc, « comæ ejus nigrae quasi corvus et oculi ejus sicut columbæ, quæ lacte sunt lotæ, » et vide quid conficitur. Istud nimirum, quia Scripturæ sanctæ sunt quidem sanctum et vivificantem non habentibus spiritum nigrae quasi corvus, quia obscuræ eis et truces videntur; sed habentibus gratiam spiritualem, quæ per oculos intelligitur, candida, imo et lucida sunt, sicut oculi columbæ mansuetæ, columbæ lactæ. Exempli gratia: Scriptum est, quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, et unum de libera (*Gen. xxi*). Et lex dicit. « Animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente (*Deut. xix*), » et cætera. In prophetia autem: « Vade, inquit Dominus, sume tibi uxorem fornicationis et fac filios fornicationum (*Isa. l*), » et cætera. In iis namque et cæteris hujusmodi, comæ jam dictæ nigrae sunt, non quomodo-cunque, sed sicut corvus, quia non solum obscura sunt hæc, verum etiam nociva videntur secundum litteralem sensum. Adhibitis autem oculis jam dictis oculis spiritualibus, apparet quia lucida sunt, columbina sunt, honesta et sancta sunt, videlicet secundum sensum mysticum, et quantum distat inter nigredinem corvorum nitoremque columbarum lactearum, tantum, imo et amplius, distat inter occidentem litteram et vivificantem spiritum (*II Cor. iii*). Igitur « oculi ejus, » id est gratiæ sancti Spiritus in eo momentis « sicut columbæ, quæ lacte sunt lotæ, » columbæ valde candidæ, « quæ resident super rivulos aquarum et juxta fluentia plenissima, » id est omnino intendunt scripturis prophetarum et omnino inspicunt Scripturas sanctas, sacramentorum celestium plenissimas, juxta illud Psalmistæ: « Sed in lege Domini voluntas ejus, et in lege ejus meditabitur die ac nocte (*Psal. i*). » Quid enim fecit aut docuit absque auctoritate Scripturarum? Primum ubi egressus est a deserto, post jejunium ac tentationem, traditum tibi librum Isaiæ prophetæ revolvens, et inventens locum, ubi scriptum erat: « Spiritus Domini super me, propter quod unxit me (*Isa. lxi*), » et cætera. « Hodie, inquit, impleta est hæc Scriptura in auribus vestris (*Luc. iv*). » Ita incipiens, cuncta sine dubio cum auctoritate Scripturarum, et dixit et fecit, semper intendens Scripturis. Et ut aliquid pro exemplo dictum sit, nunquid in ipso initio suæ prædicationis sine inspectione Scripturarum, absque meditatione legis Domini in montem ascendit, sicut narrat Evangelium, « quia videns turbas plurimas ascendit in montem; et cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli ejus et aperiens os suum, docebat eos, » videlicet hoc præcipue, « quod non venisset legem solvere, sed adimplere? » (*Matth. vi*) Non utique sed hoc inspicbat hoc meditabatur, suam et alterum, videlicet et quod olim fecerat et quod postmodum erat factu-

rus, quia nimirum et olim in monte legem dederat eandem (*Exod. xx*), et postmodum ascensurus erit in montem, id est in ipsam cæli altitudinem, et aperto ore suo, aperto nihilominus sensu discipulorum suorum ut intelligerent Scripturas (*Luc. xxiv*), docere habebat eos omnem veritatem (*Joan. xvi*). Recte igitur sicut columbæ non qualescunque, sed columbæ residentes super rivulos aquarum et juxta fluentia plenissima, » ita « oculi ejus, » videlicet dilecti sunt, quia sensus sive cogitationes ejus nosquam a sanctarum inspectione Scripturarum sese aliquando averterunt. « Genæ illius sicut areolæ aromatum, consitæ a pigmentariis. » Genæ sunt inferiores oculorum partes, unde barbæ inchoant. Nam barba Græce dicitur γένιον. Quid ergo per genas dilecti, nisi exterior ejus habitus intelligitur? Genæ namque hominis enuntiant de illo, unde et dicitur vultus idem locus, eo quod per eum animi voluntas ostenditur. Ergo « genæ ejus, inquit, sicut areolæ aromatum, » quia nimirum latentium in eo indices sunt gratiarum virtutumque omnium, quæ illa inventibus gratæ sunt, habentibus duntaxat simplicem oculum atque benevolum, « sicut areolæ aromatum, consitæ a pigmentariis, » id est non casu complantatæ, sed bene dispositæ cura diligenti delectabiles sunt, et aspicientium lætificant visum pariter et olfactum. « Labia ejus lilia distillantia myrrham primam. » Evangelii prædicatione munda est, et omnis doctrina dilecti sancta et vera est, quod et ipsi adversarii confessi sunt, quamvis non simpliciter dicentes: « Magister scimus quia verax es, et viam Dei in veritate doces (*Matth. xxi*). » Fuit autem initium prædicationis ejus penitentia, præterente in hoc ipsum Joanne, sicut ipsa manifeste Scriptura evangelica demonstrat. « In diebus autem illis, inquit, venit Joannes Baptista prædicans in deserto Judææ, et dicens: Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum (*Matth. iii*). » Item: « Cum audisset Jesus quod Joannes traditus esset, recessit in Galilæam, et exinde cœpit prædicare et dicere: Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum (*Matth. iv*). » Sed et alias, ubicunque occasio se præbuit, illam ostendit fuisse adventus sui causam, vocare scilicet peccatores ad pœnitentiam (*Luc. v*), et hæc est amicorum quoque ejus doctrina circa omnes homines, « ut mortificent membra sua super terram (*Colos. iii*). » Ergo veraciter « labia ejus lilia distillantia myrrham primam, » quia docet munditiam, vocat ad pœnitentiam. Non qualemcunque myrrham, sed « myrrham, inquit, primam, » id est veram et optimam scilicet nequaquam cupiditate vanæ gloriæ adulteratam. « Cum, inquit, jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Tu autem cum jejunas, unge caput tuum et faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunans, sed Patri tuo, qui est in absconso et Pater tuus, qui videt in absconso, reddet tibi (*Matth. vi*). » — « Manus ejus tornatiles, aureæ, plene hyacinthis. » In quo « manus ejus tornatiles et aureæ? » Nimirum

in faciendō miracula, ut constanter dicere posset : A
 « Si non facio opera Patris mei, nolite credere
 mihi. Si autem facio, et si non vultis mihi credere,
 operibus credite (*Joan. x*) ; » videlicet quæ feci in
 vobis, qualia vel quomodo nemo alius fecit. Nemo
 quippe alius manus in faciendis signis vel prodigiis
 ita tornatiles et ita aureas habuit, id est nemo ita
 velox et potens existit in hujusmodi, ex omnibus,
 quicumque mira in hoc mundo sunt operati. Qui
 torno operatur, facilius, citius atque perfectius ope-
 ratur. Sic iste dilectus nimirum longe facilius, multo
 citius, valde perfectius mira quæ voluit operatus est
 quam aliquis ex cunctis operariis virtutum, qui-
 cumque a sæculo fuerunt. Illi namque multo sudore,
 multis orationum atque jejuniorum impendiis, multo
 clamore cordis et oris aliunde, scilicet ex Deo acqui-
 rere sive obtinere meruerunt cujuslibet (quam uti-
 que in semetipsis vel ex semetipsis non habebant)
 virtutis effectum. Hic autem solo nutu, sola volun-
 tate, solo imperio interdum et taciturnus quod vo-
 luit operatus est. Exempli gratia : Cum dixisset in
 nuptiis : « Implete hydrias aqua (*Joan. ii*), » non
 solum non clamavit aut oravit, sed nec voce sua
 sive labiorum motu jussit saltem aut dixit, con-
 vertantur vel convertimini aquæ in vinum, sed de
 hoc omnino tacitus « Haurite nunc, inquit, et ferte
 architriclino (*ibid.*), » sciens et certus, quod satis
 tenuisset natura tacitum conditoris sui nutum. Nec
 mirum. Ipse enim erat et est antiquus tornator, qui
 tornavit cælum et terram, et spherica solis et lunæ
 cunctarumque corpora stellarum torno suo, id est im-
 perio velocissimo. Unde manus ejus adeo tornatiles ?
 Nimirum ex eo quod sunt aureæ. Quid est aureæ,
 nisi divinæ ? Substantia namque Verbi incarnati ve-
 rum aurum est, vera divinitas est ; et unde quod
 ita velociter eurrunt manus ejus ? Quia, quaravis in-
 firmitate carnis obiecta fuerint, nihilominus tamen
 tornatiles, ut erant, perseveraverunt, et in nullo in-
 firmiores sive tardiores effectæ sunt. Adde et hanc
 sapientiam laudem, tanto præconio fortitudinis sive
 velocitatis, quia plenæ hyacinthis, lapidibus utique
 pretiosis. Quinam sunt illi hyacinthi ? Nimirum cœ-
 lestes causæ mirabilium ipsorum quæ fecit, quas in-
 tendit, quas internis præ oculis habuit, sensus in-
 terni, sensus pulcherrimi, quos tu, dum cum exte-
 riori opere conjungis, dum clare intelligis, dum op-
 portune eloqueris, nimirum hyacinthos pulcherri-
 mos auro optimo superadditos ostendis. Exempli
 gratia : Ut illuminaret cæcum a nativitate, « exspuit
 in terram, et fecit lutum ex sputo, et linivit super
 oculos ejus, et dixit ei : Vade, et lava in natato-
 ria Siloe (*Joan. ix*), » etc. In hoc nimirum manus
 ejus tornatiles et aureæ claruerunt, quia et velociter
 operatas est, et sicut Deus in potestate opus fecit di-
 vinum. Adde nunc causam quare taliter operatus sit,
 cum dicere posset sicut alii dixit : « Respice, fides
 tua te salvum fecit (*Luc. xvii*), » et ecce manus eæ-
 dem « plenæ hyacinthis. » Quænam illæ causæ sunt ?
 Illæ profecto, quas usque in hanc diem sancta Eccle-

sia diligenter observat in catechumenis suis, prius
 liniendo oculos eorum fide vel doctrina Incarnatio-
 nis ejusdem dilecti Filii Dei, in qua videlicet Incar-
 natione, quasi sputum oris Dei, pulveri terræ sese
 indidit, et unus idemque Deus et homo ad illumi-
 nandum genus humanum processit de utero **412**
 virginis, et deinde mittendō eos in fontem baptismi,
 quō per Spiritum sanctum totus homo illuminatur
 et vivit. « Venter ejus eburneus, distinctus sapphi-
 ris. » Qualls venter, quām pulcher et quam decō-
 rus? Verūtamēti et caput pulchrius et pulchriores
 manus. Nam « caput aurum optimum, et aureæ sunt
 manus, venter autem eburneus. » Pulchrum qui-
 dem et pretiosum est ebur, sed aurum longē pul-
 chrius, longe pretiosius. Sic nimirum humana dile-
 cti hujus natura sive substantia, passibilis quondam
 et tenera, pulchrā quiddē et pretiosa ; sed divina
 longe pulchrior, longē pretiosior, in una eademque
 dilecti persona, nūquam passibilis, semper immor-
 talls, ut erat ante omniā sæcula. Vere pulcher et
 decorus venter eburneus ; quia sicut ebur magni
 corporis, scilicet elephantis, tota pulchritudo, totum-
 quē pretium est ; sic iste venter, videlicet humani-
 tas sive caro, quam ex genere humano assumpsit,
 totius mundi maximeque generis Abrahamæ, de cujus
 semine nasci voluit, decus et gloria est. Pulchrius
 nimirum atque pretiosius est ebur carne vel corpore
 reliquo de quo sumptum est, et nihilominus caro di-
 lecti hujus pulchrior, mundior et incomparabiliter
 sanctior est omni massa, cujus ex semine sumpta
 est. Nam universitatis hominum ista conditio est,
 ut nullus sit qui non veraciter dicat : « Ecce enim
 in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concep-
 tit me mater mea (*Psal. l*), » præter hunc unum
 et unicum, singularem et solum, quem sine ulla
 iniquitate absque ullis peccatis concepi ego mater
 sua, nunc incorrupta, mater in conceptu intacta, in
 partu et post partum illesa et integra. Ita « venter
 ejus eburneus, » id est homo ipse est castissimus,
 ab omni vitio frigidus, contra omnia quæ sunt car-
 nis et sanguinis valde solidus, impassibilis et mun-
 dus, « sanctus, innocens et impollutus, et omnino a
 peccatoribus segregatus (*Hebr. vii*). » Hujusmodi
 venter, et si non est aurum, sive aureus, ut caput
 est aurum, et ut sunt aureæ manus, attamen distin-
 ctus est sapphiris, id est humanitas ejus, et si non
 est idipsum quod divinitas ejus, attamen splenduit
 rebus divinis, glorificata est omnimodis privilegiis
 divinitatis ab ipso initio quo cum vagiret in cunis,
 famulante cælo et indice stella, adoratus est a ma-
 gis usque ad consummationem (*Matth. ii*), id est
 « usque ad mortem, mortem autem crucis (*Philip.*
ii). » Ubi dum compungeretur hic venter clavibus et
 lancea militis (*Joan. xix*), cælum obscuratum est
 et tenebræ factæ sunt (*Luc. xxiii*), » — « et velum
 templi scissum est, et terra mota est, et petre scissæ
 sunt, et monumenta aperta sunt (*Matth. xxvii*), »
 et cætera deinde facta sunt, quæ tu considerans
 recte dicas, quia « sub pedibus ejus quasi opus lapi-

dis sapphiri, et quasi cœlum cum serenum est
(Exod. xxiv). — « Crura illius columnæ marmoreæ,
 quæ fundatæ sunt super bases aureas. » — « Crura
 illius, » viæ sunt illius, scilicet misericordia et judi-
 cium, sive misericordia et veritas, sicut ait Psalmi-
 sta : « Universæ viæ Domini misericordia et veritas
(Psal. xxiv). » Nam veritas, ipsa est iudicium ve-
 rum. « Crura » ista, viæ istæ, « columnæ marmo-
 reæ, » id est rectissimæ sunt atque firmissimæ, nec
 est qui posset eas infirmare aut juste reprehendere.
 « Nam iudicia Domini vera, justificata in semet-
 ipsa *(Psal. xviii)*. » Exempli gratia : Loco vel tem-
 pore supradicto, cum penderet dilectus iste cruci-
 fixus, latronum duorum medius, alterum ex eis po-
 nitentem misericorditer suscepit, secumque in para-
 disum assumpsit, alterum blasphemantem justo ju-
 dicio reprobavit *(Luc. xxiii)*. Cum similiter popu-
 lum quondam non suum, populum gentilem creden-
 tem atque consistentem assumit, et populum quon-
 dam suum, populum Judaicum non credentem, imo
 contradicentem atque blasphemantem dereliquit,
 quis juste reprehendere, quis immutare possit ? Ne-
 mo utique, quia rectæ sunt istæ viæ ejus universæ.
 Ergo « crura illius columnæ sunt marmoreæ. » Quid
 eo quoque verius, quod ait, « quæ fundatæ sunt su-
 per bases aureas ? » Bases namque aureæ consilia
 sunt sapientiæ divinæ. Denique super hujusmodi
 bases ita fundatæ sunt illæ mirabiles columnæ, ut in
 iudicando sive misericordiam faciendæ, dilectus iste
 nihil possit a semetipso facere. Flere potuit super
 civitatem Hierusalem *(Luc. xix)*, subversionem et
 damnationem suæ gentis prævidens, et tamen ani-
 mum suum inducere non potuit ut averteret ab eis
 iram imminuentem. Stabant quippe inflexibilia crura
 ejus tanquam « columnæ marmoreæ super bases
 aureas, » id est non qualis esset humanitatis suæ
 voluntas, sed divinæ justitiæ rationes attendebat.
 « Species ejus, ut Libani electus ut cedri. » — « Spe-
 cies ejus, » pulchritudo ejus talis est ut Libani. Cu-
 jus Libani ? Illius nimirum, cui per prophetam Za-
 chariam Spiritus sanctus, spiritus propheticus dixit :
 « Aperi, Libane, portas tuas, et comedat ignis ce-
 dros tuas *(Zach. i)*. » Iste Libanus fuit templum Do-
 mini, templum quod Salomon Domino ædificavit,
 cujus trabes et tabulata fere omnia fecit de lignis
 Libani, lignis cedrinis auroque vestivit. In quo spe-
 cies dilecti similis speciei talis Libani ? Primum in
 eo quod sicut Libanus ille, templum illud, caput et
 decus existit, sanctumque sanctorum Hierusalem
 illi terrenæ civitati, sic iste dilectus, et caput, et
 decus, et Sanctus sanctorum est supernæ Hierusa-
 lem civitati cœlesti, civitati Dei viventis, secundum
 mysteria templi hujus non manufacti, cuncta facta
 sunt ædificia templi illius manufacti, sicut et taber-
 naculum, quod Moses in eremo, jubente Domino,
 perfecit. Sicut enim de tabernaculo faciendū dixit
 Dominus Mosi : « Inspice et fac secundum exem-
 plar quod tibi in monte monstravi *(Exod. xxv)*, »
 ita et David Spiritum sanctum, spiritum propheti-

cam habenti, non dubium quin demonstratum fue-
 rit cœlitus exemplar cœlestis ædificii, ut describe-
 ret qualiter deberet fieri, sicut Scriptura libri Para-
 lipomenon dicit : « Dedit autem David Salomoni
 filio descriptionem porticus et templi, et cellario-
 rum, et cœnaculi, et cubiculorum, in adytis, et de-
 mus propitiationis, necnon et omnium quæ cogita-
 verat atriorum *(I Par. xxviii)*, » et cætera usque ad
 id : « Omnia, inquit David, venerunt scripta manu
 Domini ad me, ut intelligerem universa opera exem-
 plaris *(ibid.)* » Profecto propheta cum esset David,
 qui et dicebat : « Super senes et super omnes de-
 centes me intellexi *(Psal. cxviii)*, » non dubium
 quin et ipse oculis iisdem quibus Moses viderat
 exemplar tabernaculi faciendū, viderit exemplar,
 juxta quod descriptiones templi faciendū, dedit filio
 suo Salomoni. « Exemplar, » inquam, cœlestis, scilicet
 magnum sacramentum templi, non manufacti,
 per Spiritum sanctum de utero virginis construendū,
 id est corporis sancti, sicut et ipse dilectus tes-
 tatur, dicendo Judæis : « Solvite templum hoc, et
 post triduum excitabo illud. Hoc autem, inquit
 evangelista, dicebat de templo corporis sui *(Joa. u)*. »
 Igitur « species ejus ut Libani, » id est de-
 cus ipse est suæ sempiternæ civitatis, et Sanctus
 sanctorum in Hierusalem cœlesti, sicut præfiguratum
 est in illo templo manufacto, in illa Hierusalem
 terrena, constructa de lignis imputribilibus atque
 auro tectis. Non solum autem, sed et in hoc « species
 ejus ut Libani, » et ipse « electus ut cedri. » Quia sic-
 ut Libanus mons Phœnicis qui ex uno latere terminus
 est terræ Judææ maximis abundat cedris in se-
 metipso radicatis et in altum subrectis, sic iste « mons
 Dei, mons pinguis *(Psal. lxxvii)* » vere candidus et
 mundus secundum hoc ipsum nomen, quod est Li-
 banus, magnos et valde nominatos et ipsos patres suos,
 413 secundum fidem et de semetipso radicaliter
 protulit, quemadmodum de David, utique patre suæ
 carnis, ipse dicit : « Ego Jesus misi angelum meum
 testificari vobis, hæc in Ecclesiis, ego sum radix et
 genus David *(Apoc. xxii)*. » Igitur isto quoque modo
 « species ejus ut Libani, » et « electus ut cedri, » scilicet
 sancti vel patres antiqui, id est assimilatus est
 illis, quemadmodum in Osee propheta dicit : « Et locu-
 tus sum per prophetas, et ego visiones multiplicavi,
 et in manu prophetarum assimilatus sum *(Osee xii)*. »
 Exempli gratia : sicut Isaac ad immolandum ductus,
 non reluctatus est ipse, tamen vivus holocausto suo
 superfuit *(Gen. xxii)*; » et sicut Joseph, invidia fra-
 trum superata, de carcere transivit ad currum domi-
 nationis, et Ægyptum de periculo famis eripuit
(Gen. xli). Et sicut David, cum esset minimus, de
 medio fratrum invidentium, assumptus, et rex un-
 ctus, superbum Goliath stravit, et post multas per-
 secutiones Saul, tandem sedit in throno regni *(I Reg. xvi)*; »
 sic iste dilectus inter adversa gloriosus cla-
 ruit, omnia invidia et ipsa morte superata, in
 cœlum ascendit. et sedet a dextris Dei, juxta illud.
 « De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput

(*Psal. cix.*) Similiter de aliis quamplurimis experimenta capere copiosa promptum est, ut scienter poveris ita esse, ut dilecta dicit, electus ut cedri. Finis descriptionis hic est: « Guttur illius suavissimum, et totus desiderabilis. » Guttur dilecti experimentum est divinæ ejus dulcedinis, quæ nondum apparuit, sed in futuro reservatur in remunerationem præsentis fidei ac dilectionis, quemadmodum ipse Dilectus dicit: « Qui autem diligit me, diligetur a Patre meo, et ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum (*Joan. xiv.*) »

Guttur illud suavissimum, inquit, et non dicit, quam suave, vel cui simile sit. Cæterorum singulis quædam similia dedit sive apposuit, videlicet capitulum optimum, comis elatas palmarum, oculis columbas super rivulos aquarum, genis areolas aromatum, labiis lilia, manibus tornum et aurum cum hyacinthis, ventri ebur distinctum sapphiris (*Isa. lv.*), cruribus columnas marmoreas cum basibus serais. Porro guttur, ut jam dictum est, nulli rei simile, sed tantummodo suavissimum dixit, ut per hoc recogites ineffabilem atque inestimabilem esse internam dulcedinem divinitatis, ut merito dictum sit illud quod Deus diligentibus se præparavit, quale nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit (*I Cor. ii.*) Sed nec cæterorum, de quibus jam dictum est, similitudines sufficientes sunt.

Uno autem dicto supplere contendit defectum totius sermonis, dicendo, et totus desiderabilis. Vere totus desiderabilis, et semper desiderabilis, quia cum habetur, tunc magis desideratur, estque visio ejus in desiderio, desiderium in visione, sicut scriptum est: « In quem desiderant angeli prospicere (*I Petr. i.*) » — « Talis est dilectus meus, et ipse est amicus meus, filiæ Hierusalem. » Quomodo sermo potest (*al. sic*) descripsit virum amabilem, dilectum, desiderabilem. Non talis pictura hæc, qualem aspexit illa non mater nostra, illa Hierusalem terrena, imo non Hierusalem, sed Ooliba soror ejus, quæ dicebatur Oolla, de qua et sic scriptum est in propheta Ezechiele: « Cumque vidisset viros depictos in pariete, imagines expressas coloribus et accinctos balteis renes, et tîaras tinctas in capitibus eorum, formam ducum omnium, similitudinem filiorum Babylonis terræque Chaldæorum, in qua nati sunt, insolvit super eos concupiscentia oculorum suorum, et misit nuntium ad eos in Chaldæam (*Ezech. xliii.*) Non, inquam, talis pictura hæc, verumtamen æmulumini in melius visum illum et concupiscentiam illam. « Humanum dico, » ait quidam amicorum, « propter infirmitatem carnis vestræ. Sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem (*Rom. vi.*) » Et ego vobis dico: sicut illa videlicet non Hierusalem, sed Ooliba, exhibuit oculos suos videre viros depictos in pariete, videre imagines Chaldæorum expressas coloribus, videre balteos eorum, tia-

ras eorum, et formam eorum, ita nunc exhibete oculos vestros, oculos interiores, videre dilectum hunc, videre aureum caput ejus, nitentes oculos ejus, reverendas genas ejus, candida et gloriosa labia ejus, tornatiles et aureas manus ejus, eburneam et sapphiris distinctam ventrem ejus, recussima crura ejus, et tangite suavissimum guttur ejus, juxta illud: « Gustate et videte, quoniam suavis est Dominus (*Psal. xxxiii.*) » De omnibus justum iudicium judicate, videlicet quod isto multo melior sit Moise. Hoc enim postulabat ipse, cum diceret Judæis: « Si circumcisionem accipit homo in Sabbato, ut non salvetur lex Mosi, mihi indignamini, quia totum hominem sanum feci in Sabbato? Nolite judicare secundum faciem, sed justum iudicium judicate (*Joan. vii.*) » Nam illi quidem locutus est Deus, et ex colloquio Dei facies ejus splenduit (*Exod. xxxiv.*) sed non capit aureum, non manus tornatiles et aures habuit, id est, non Deus et homo, sed tantummodo homo fuit; et hoc ipsum, quod splendida facta est facies ejus, quod aliqua operatus est qualibuscunque manibus, de plenitudine lux accipit, sicut et omnes alii. « Talis, » inquam, « est dilectus meus, et ipse est amicus meus, » et prius amicus quam dilectus meus. Prior enim illo me amavit, et respexit humilitatem ancillæ suæ amicis oculis, et hinc illum ego dilexi, quia magna fecit mihi (*Luc. xi.*; *Joan. i.*); magna, inquam, quæ vere sunt amici. Hoc autem nunc agitur, ut vester quoque dilectus sit, et ut scialis vel cognoscatis jam ex parte quam vere diligendus et totus desiderabilis sit, quia dixisti: « Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adjurasti nos? Quo abiit dilectus tuus, o pulcherrima mulierum? Quo declinavit dilectus tuus? et querimus eum tecum? »

CAP. VI — « Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatis, ut pascatur in hortis et lilia colligat. » Ergo, o dilecta et dilectissima dilectissima, non quasi ignorans, quo abiisset dilectus tuus, dixisti filiabus Hierusalem, « adjuro vos, si inveneritis dilectum meum, » nam ipse potius ex te descendendum existimaverunt, et tu doces eas, ulnam invenire deberent illum. Quare autem non dixisti, Dilectus meus ascendit in cælum, sed dixisti, « Dilectus meus ascendit in hortum suum? » Videlicet quia non adhuc infidelibus, sed jam fidelibus loqueris, scilicet filiabus Hierusalem, quippe quæ nec veraciter dici possent filiæ Hierusalem, si non haberent fidem, nisi dilectum surrexisse atque in cælum jam ascentis credidissent. Hoc autem scire illas oportebat ad perfectionem fidei, quod licet ascendisset in cælum, et sederet ad dexteram Patris, nihilominus tamen hic remansisset præsentia majestatis, præsentia vel gratia sive operatione divinitatis invisibili, quemadmodum dicit: « Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi (*Matth. xxviii.*) » Igitur « dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatis, ut pascatur in hortis, et lilia colligat » id est, hic perseverat

nobiscum, que semel decondis, ut faceret voluntatem Patris sui, quod est pasci in hortis, quemadmodum dicit: « Meus cibus est, ut faciam voluntatem Patris mei (Joan. iv), » et ut electos suos congregaret ad se, quod est lilia colligere, quemadmodum quidam de præcipuis amicorum dicit de hoc ipso Dilecto, quia « moriturus erat pro gente, et non tantum pro gente, sed ut **414** filius Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum (Joan. xi), » Cum hæc ita sint, non ita vobis dictum arbitramini, filie Hierusalem, « adjuro vos, si inveneritis dilectum meum, ut annuntietis ei, quia amore langueo, » tanquam

hinc abierit, et hic nullo modo inveniri possit, quia Deus et Dominus est, qui ubique est, et omnia implet, quemadmodum sapiens cognitor ejus dicit: Ergone putandum est, quod Deus habitet super terram? Si enim cælum et cæli cælorum capere non possunt, quanto magis domus hæc, quam edificavi: (*III Reg. viii.*) Quamvis secundum visibilem præsentiam hic non sit, quamvis humanam formam in cælum levaverit, eamque nubes susceperit ab oculis postris (*Act. i*), tamen hic intra vos est, et vos illi estis areola aromatis, et ipse pascitur in vobis, et vos estis lilia quæ colligit.

LIBER SEXTUS

At loquam fuerunt « emissiones tum paradisi matorum puniceorumque pomorum fructibus (*Gen. iv*), » laudabilis eras et pulcherrima mulierum, et dilecti tui voce laudaberis, dicentis: « Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es! Oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet (*ibid.*), » etc. Quanto magis postquam ad vocem ejus pulsantis et propter manem ejus te tangentis surrexisti ut aperires ei, et aperuisti pesculum oculi tui, factusque est ille emissionum tuarum paradisi, verbis atque exemplis tuis complantatur, laudari debuisti ampliori laude pulchritudinis, quam esses pulchra non soli tibi, sed pulchritudinis tuæ facti essent participes plurimi. Repetit iterum dilectus canticum laudationis, et modulus multiplicat pulcherrimæ cantationis in memoriam tui, talibus verbis te committente: « Ego dilecto meo, et dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia. Pulchra es, amica mea, suavis et decora sicut Hierusalem, terribilis ut castrorum acies ordinata. Averte oculos tuos a me, quia ipsi me avolare fecerunt. Capilli tui sicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad, » Quartus: « Dentem tui sicut grex ovium, quæ descenderunt de lavacro. Omnes gemellis fetibus, et sterilis non est in eis. Sicut cortex mali punice, sic gens tua absque oculis tuis, » Sextus: « Sexaginta sunt reginæ, et octoginta concubinae, et adolescentularum non est numerus; una est columba mea, perfecta mea, una est matri suæ, electa genitrici suæ, » Septimus: « Viderunt illam filia, et beatissimam predicaverunt reginæ, et concubinae laudaverunt eam, » Octavus: « Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata? » — « Ergo, inquit, dilecto meo, » subauditur pesculum oculi mei aperui, veris meo obsequium præbui ut audirent et non necessarii filie Hierusalem qualis ipse sit. « Dilecto, inquam, meo, qui pascitur inter lilia, » id est qui corda mundi et casta diligit corpore, « et dilectus meus, » subauditur, vicem reddit mihi laudationis ac beatificationis, canticum suavi ac perfectione cantici, veluti octo chordis. Ipse est enim et psalterium et cithara Dei

B Patris, cui Pater in psalmo dicit: « Exsurge gloria mea, exsurge psalterium et cithara (*Psal. lvi. cvii*). » Fiebant autem antiquitus citharæ octo chordis, ea lege ut octava eadem esset quæ prima, quam symphoniam maximam musici nominant diasson. Considerate igitur contentum istud, quomodo currit modulis octo bene sonantibus, ita ut sonus octavus idem sit qui primus, « terribilis ut castrorum acies ordinata. » Nam primus modulus est: « Pulchra es, amica mea, suavis et decora sicut Hierusalem, terribilis ut castrorum acies ordinata. » Secundus: « Averte oculos tuos a me, quia ipsi me avolare fecerunt. » Tertius: « Capilli tui, sicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad, » Quartus: « Dentem tui sicut grex ovium, quæ ascenderunt de lavacro. » Quintus: « Sicut cortex mali punice, sic gens tua absque oculis tuis, » Sextus: « Sexaginta sunt reginæ, et octoginta concubinae, et adolescentularum non est numerus; una est columba mea, perfecta mea, una est matri suæ, electa genitrici suæ, » Septimus: « Viderunt illam filia, et beatissimam predicaverunt reginæ, et concubinae laudaverunt eam, » Octavus: « Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata? »

Igitur perfecta cantio maximaque hæc symphonia dilectionis, et modulus octavus idem sonat quod primus pro eo quod non contenta ego propria felicitate, studui chorum filiarum Hierusalem docere et ordinare, ita ut unus idemque cælus et chorus esset castrorum acies, chorus laudantium dilectum, acies pugnantium contra diabolum propter dilectum. Nunc singula hæc modulamina studiosius addiscenda sunt. « Pulchra es, inquit, amica mea, suavis et decora sicut Hierusalem, terribilis ut castrorum acies ordinata. » In hoc est perfectio pulchritudinis, quod non solum suavis, nec solum terribilis, sed utrumque es et suavis et terribilis; « suavis sicut Hierusalem, terribilis ut acies castrorum, » quæ hæc ordinata est. In quo « suavis et decora sicut Hierusalem? » In eo videlicet quod et anima tua semper su-

pernam videt pacem, et ex visitatione tui discunt A
 a nuptiis plurimas coelestem ducere conversatio-
 nem, unde et dicuntur vel sunt filiae Hierusalem,
 quia optimam eligunt partem, juxta illud : « Vacate
 et videte, quoniam ego sum Deus (Psal. xlv). » Quid
 415 vero est, « ut castrorum acies ordinata? » Non
 enim a magno intellectu vocat ista comparatio, et
 ideo subtiliter est intuenda. Scimus] et constat,
 quia castrorum acies tunc hostibus terribilis osten-
 ditur, quando ita fuerit consipata atque densata,
 ut in nullo loco interrupta videatur. Nam si ita dis-
 ponitur, ut locus vacuus, per quem hostis possit
 ingredi, dimittatur; profecto jam quis hostibus ter-
 ribilis non est. Et nos ergo, cum contra malignos
 spiritus spiritualis certamina aciem ponimus, sum-
 mamente necesse est ut per charitatem semper uniti
 et constricti, et nunquam interrupti per discor-
 diam inveniamur; quia, quamvis qualibet bona in
 nobis fuerit, si charitas desit, per malum discordiae
 locus ageritur in acie, unde ad feriendos non valet
 hostis intrare. Hujus partis optimae tu totam here-
 ditatem possides, et in ea princeps tu es; partis, in-
 quam, optimam, cuius est in suavitate videre jam vel
 contemplari supernam pacem, secundum nomen
 Hierusalem, et contra malignos spiritus in prociectu
 esse secundum castrorum similitudinem. Vergeta-
 mes, o dilecta, o vera Hierusalem, fac quod dico.
 « Averte oculos tuos a me, quia ipsi me avolare fe-
 cerunt. » Et tunc, quando me praesentem habuisti praesentia
 corporali, oculos tuos, oculos tam mentis quam
 corporis semper in me fixos habuisti; et nunc, quando
 meamque corpus absces tibi sum, me spiritualibus
 tuis jugiter contemplantis. « Averte oculos tuos; »
 — averte, a inquam, videlicet ita ut prudens et di-
 creta sit contemplatio, sciendo quod sim incom-
 prehensibilis ego dilectus tuus, ex eo quod sum
 Deus, cuius substantiam vel naturam quanto quis
 contemplantur subtilius, tanto ad comprehendendum
 inefficacius invenitur, ut de isto quoque recte dicas :
 « Accedet homo ad eum altum, et exaltabitur Deus
 (Psal. lxxv). » Ergone bonum est hoc placitumque
 dilectae, propter causam hanc avertere oculos? Est
 placitum bonum aliquo modo, scilicet dum sic a me
 avertis, ut in temetipsam convertas oculos tuos, id
 est dum sic altissimam divinitatem contueris, ut re-
 vocas ad memoriam infirmitatem tuam infirmitate con-
 ditionis, et optimae scias quia hoc ipsum quod Deum
 vides non tuae potentiae, sed divinae gratiae est. « Ca-
 pilli tui, sicut grex caprarum, quae apparuerunt de
 Cabad. Boves tui sicut grex ovium, quae ascende-
 runt de lavace. Omnes gemellis fetibus, et sterilis
 non est in eis. Sicut cortex mali punice, sic genae
 tuae absque oculis tuis. » Ut quid ista dilectus lau-
 datio modulamina repetit, cum inter caetera su-
 perius eadem et eodem modo coecinerit, nisi quia du-
 plici honorificentia dignum est, eandem munditiam
 cogitationum, eandem vitae innocentiam, eandemque
 pudicitiae verecundiam, quam prius habuisti in soli-
 tudine silentii, custodisse ad integrum in illa fre-

quentia, cui te interesse posebat utilitas Evangelii,
 secundum voluntatem dilecti pulsantis et dicentis :
 « Aperi mihi, soror mea, quia caput meum plenum
 est rore, et cincinni mei guttis noctium? » (Cant. v.)
 Et de istis quidem, videlicet de capillis, dentibus
 atque genis jam illic dictum est : verumtamen de
 genis adhuc aliquid dicendum, quod libenter au-
 diant amici, quo aedificentur adolescentulae, quo de-
 lectentur filiae Hierusalem. In utero nos ita natura
 formavit, ut genua genis opposita sint. Unde
 et a genis genua dicuntur. Ibi enim coherent sibi,
 et cognata sunt oculis, lacrymarum indicibus et
 misericordiae. Denique complicatum aiunt gigni, for-
 marique hominem ita ut genua sursum sint, quibus
 oculi formantur ut cavi fiant ac reconditi. Inle est
 quod homines, dum se ad genua prosternunt, statim
 lacrymantur. Valuit enim non genua maternum rem
 memorare uterum, ubi concedebamus in tenebris,
 antequam veniremus ad lucem. Profecto qui causam
 istam diligenter attendit, ille scienter atque ratio-
 nabiliter laudat et approbat, sanctis et eruditia cogi-
 tationibus familiare esse, genua frequentius ex-
 celso Deo curvare, et genas lacrymosas genibus
 curvis applicare, ut respiciat ac recogitet Creator
 habitans in excelsis, qualiter nos in utero formaverit.
 Unde et illud sanctus Job commovefacit his
 verbis : « Memento, quaezo, inquit, quod sicut lutum
 feceris me, et in pulverem reduces me (Job
 x), » etc., usque, « licet haec caelestis in corde tuo, ta-
 men scio, quod universorum memineris (ibid.). »
 Non parvum inventum reperit qui istud consecutus
 est, ut scienter sic exhibeat Creatori, sicut reperit
 propheta Michaeas, cum dixit : « Quid dignum offer-
 ram Domino? Curvem genua Deo excelso (Mich. vi). »
 Nec vero soli Deo, verum etiam hominibus dulcis
 via et amabilis est huiusmodi compositio sive ap-
 positio, tantoque quisque magis reverendus existit,
 quanto frequentius atque affectuosius genua cur-
 vana, genas suas vel oculos aut totum caput demis-
 serit. Contra capitis oculorumque ac genarum erec-
 tio nimia multum Deo et hominibus adhibita est,
 magnamque sonat vituperationem tantum reprehensio,
 maxime ex ore Dei. Exempli gratia, cum dicit :
 « Pro eo quod elevatae sunt sicut Sion, et ambulaverunt
 extenso collo, et nutibus oculorum ibant et
 plaudabant (Isai. lxx), » etc. Item : « Generatio cuius
 excelsi sunt oculi, et palpebrae in altum subleatas
 (Prov. xxx). » Tu, o dilecta, naturam condecorasti,
 quae genas tuas ad nullius viri aspectum sublevare
 prima proposuisti, solique Creatori mente et cor-
 pore humilis sapienter inclinasti, duce et magistro
 Spiritu sancto, in quo dicit Pater tuus fidelis David :
 « Venite adoremus et preciamus, et ploramus ante
 Dominum, qui fecit nos (Psal. xl). » Sequuntur autem
 te utriusque sexus plurimi, quibus optime place-
 et id quod audiunt, « sicut cortex mali punice, ita
 genae tuae absque oculis tuis. » « Sexaginta sunt
 reginae, et octoginta concubinae et adolescentularum
 non est numerus. Una est columba mea, pan-

fecta mea, una est matri suæ, electa genitrici suæ. »

Quid est hoc dicere, nisi quod si multæ sunt fideles et propter fidem, quæ per dilectionem in eis operatur (*Galat. v*), laudabiles, nulla tamen earum tibi similis est, sicut veraciter prædicamus, quia nec primam similem visa es, nec habere sequentem. Nam reginæ recte dicuntur illæ animæ, quæ perfectæ charitatis sunt, in eo videlicet quod eundem dilectum tuum sequentes, nihil terrenum sed ipsum solum quærunt, nec propter metum gehennæ sed propter amorem vitæ tuæ æternæ peccatum fugiunt, virtutemque amando iniquitatem oderunt. Concubinæ vero sunt illæ, quæ sub timore serviunt, nec ejus perfectionis, ut super præceptum velint addere consilium, scilicet hoc, ut relictis omnibus solum sequantur hunc dilectum (*Matth. xix*), habentes quidem in fundamento Christum, sed nihilominus amantes aliqua quæ hujus mundi sunt. Quod porro volunt sibi numeri isti decem senarius atque octonarius: Valetne aliquod nomen Scripturæ hujus, quod est, שֵׁר הַשְּׂרִים hoc est, Cantica canticorum? Valet utique, quia primam symphoniam efficiunt, quam musici nominant diatessaron. Est enim in eis habitudo, quam epitriton, id est sesquiterciam dicunt, quia major numerus, videlicet octoginta, minorem numerum, scilicet sexaginta, totum in se continet, et ejus insuper tertiam partem, id est viginti. Et hæc proportio numerorum in musica sex reddit diatessaron, quod interpretatur *de quatuor*, et idcirco sic vocatur symphonia hæc, quia de quatuor chordis sive vocibus constat, **416** cum duobus tonis habens semitonium. Igitur « sexaginta reginæ, et octoginta concubinæ, » id est animæ quæ verbo Dei insistunt, et verbi Dei ita participes factæ sunt, ut facere possint doctrinæ fructum: meritis quidem, secundum quod supra dictum est, differunt, sed fidei consonantiam per unitatem confessionis in auribus dilecti suaviter resonant.

Quomodo autem numeri isti octonarius et senarius, qui hic multiplicaverunt denarium, ab invicem differunt, ut merito per senarium reginas, et per octonarium voluerit designare concubinas? Videlicet eo differunt quod senarius numerus perfectus, octonarius vero imperfectus ac diminutus, atque usque ad extremas unitates secabilis est. Perfectus quippe est, et perfectorum primus numerorum senarius, quia suis ex partibus constructur. Habet enim dimidiam, id est tres; tertiam, id est duo; sextam, id est unum, quæ partes simul collectæ senarii summam restituunt. Porro octonarius in suis partibus seipso minor est. Habet enim dimidiam, id est quatuor; quartam, id est duo; octavam, id est unum: quæ partes simul collectæ septenarium faciunt, minorem videlicet summam ipso octonario, cujus partes sunt. Claret igitur et ista causa cur senarius reginis, et octonarius concubinis, magisque octonarius reginis, et senarius congruat concubinis. Adolescentularum non est numerus, id est abundant in Evangelio plures, quam ad

coelestes pertineant thalamos, juxta illud: « Annuntiavi et locutus sum, multiplicati sunt super nomen meum (*Psal. xxxix*). » Adolescentulæ namque recte dicuntur, quæ nondum saltem ad timorem Dei profecerunt, et propter hoc custodia indigent vel magisterio hominum, qui necdum intus divini timoris seu amoris habent magisterium, et multæ ex hujusmodi (quod valde pavendum est) inveniuntur extra numerum, quia de adolescentia nunquam ad perfectam ætatem perveniunt, ætatem interioris hominis, quam quidam amicorum insinuans, « occurramus, ait, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Jesu Christi (*Ephes. iv*). » — « Una est columba mea, perfecta mea, una est matri suæ, electa genitrici suæ. » — « Una, inquam, est, » et similem non habet: Omnino nec inter reginas ulla similis huic est. Cui « matri suæ una, cui genitrici suæ electa? » Nimirum matri suæ Hierusalem una est, in Hierusalem, quæ sursum est, quæ est mater omnium nostrum, et genitrici suæ, scilicet antiquæ Ecclesie electa est, Ecclesie patriarcharum et prophetarum ac regum justorum, quorum de carne progenita est, quorum secundum fidem benedictionis, quæ ad illos repromissa erat, janua vel materia est. Et illi matri, et huic genitrici una et electa est; quia nec inter angelos, nec inter homines similem vel primam habet, vel sequentem habitura est: vere columba, quia gratia plena; vere electa, quæ non solum salva existeret, verum etiam ipsam salutem pareret. « Viderunt illam filia, et beatissimam prædicaverunt reginæ, et concubina laudaverunt eam. » Hoc ipsamet prævidens ac prænoscentis, cum dixisset: « Quia respexit humilitatem ancillæ suæ (*Luc. i*), » subjunxit atque ait: « Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes (*ibid.*). » Nonne, ut secundum præsentem litteram hoc dictum sit, et generatio reginarum, et generatio concubinarum, et generatio adolescentularum; nonne, inquam, omnes istæ generationes beatam dicent illam? Revera, et si impares meritis, attamen fide consimiles, ecce vident illam, ecce contemplantur illam unam, illam electam, et cum admiratione ineffabili voces extollunt jugiter ex omnibus locis suis, tamen laudantes, talem beatissimam prædicantes, non solum

D hic in isto exilio mortalitatis, verum etiam et multo amplius in illa prima vitæ et immortalitatis, ubi vident eam dominantem, et dominando possidentem regnum dilecti, eo videlicet jure quo decet matrem possidere regnum filii sui. Et quid dixerunt laudantes, et beatissimam prædicantes? « Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata? » Quam pulcher ordo in ista laudatione, in ista tuæ pulchritudinis, o beatissima, prædicatione! Primum « consurgens ut aurora, » deinde « pulchra ut luna, » deinde « electa ut sol. » Quando nata es, o Virgo beata, tunc vera nobis aurora surrexit, aurora prænuntia diei sempiterni, quia sicut aurora quotidiana finis præterita noctis, et initium

diei sequentis, sic nativitas tua, nativitas ex semine Abraham, clara ex stirpe David, ad quos cum juramento Dei facta est repromissio benedictionis, finis dolorum et consolationis fuit initium, finis tristitiæ et lætitiæ nobis exstitit principium. Quando autem Spiritus sanctus in te supervenit, et filium virgo concepisti, virgo peperisti, tunc tu et ex tunc pulchra pulchritudine divina, pulchra, inquam, non quomocunque, sed « ut luna. » Sicut enim luna læcet et illuminat luce non sua, sed ex sole concepta, sic tu, o beatissima, hoc ipsum, quod tam lucida es, non ex te habes, sed ex gratia divina, gratia plena. Quando autem de hoc mundo assumpta atque ad æthereum thalamum translata es, tunc tu et ex tunc « electa ut sol; » « electa, » inquam, nobis, quia sicut ex te natum Dei Filium solem verum, solem æternum adoramus et colimus ut Deum verum, sic et te honoramus atque veneramur, ut veri Dei Genitricem, scientes quia totus honor impensus matri sine dubio redundat in gloriam Filii. Et quidem natura non tu idem es quod ille sol, sed nihilominus tanta es, ut te honoret ipse sol honore quo delectat filios honorare parentes suos. Qui enim dixit: « Honora patrem tuum et matrem (Exod. xx), » non dubium quin et ipse honoret, et ab omnibus amicis suis suam velit honorari matrem. Finis canticæ idem sonat quod principium, « terribilis ut castrorum acies ordinata, » sicut superius jam dictum est. Protinus vero quod dixeras, o dilecta, filiabus Hierusalem, percontantibus quo abiisset dilectus tuus, « dilectus meus descendit ad areolam aromatis, ut pascatur in hortis, » ipse gratanter acceptum confirmat his verbis: « Descendi in hortum nucum, ut viderem poma convallis, et inspicerem si florisset vinea, et germinassent mala Punica. » Ita, soror mea, ut novissime dixisti, ego « descendi, » videlicet de caelis in hortum meum, « hortum nucum, » factus sum enim ex te muliere, factus sub lege (Galat. iv), quæ nimirum lex sic mihi est tanquam hortus nucum. Denique sicut nux sub amaro cortice, intra testam duram, dulcem et ad vescendum suavem continet nucleum, ita sub amara voce vel occidente littera, et durissimo jugo cæremoniarum, suavem atque vivificantem continet spiritum (II Cor. iii). Ad quid huc descendi? Ut viderem poma convallis, et inspicerem si florisset vinea, et germinassent mala Punica. Verum, quod econtra evenit, illud cantabile non est, ad Cantica canticorum non pertinet, siquidem respicias causam illorum qui illi descensui meo nimis ingrati fuerunt. Amici nostri et filie Hierusalem adolescentulæ nostræ jamdudum rem gestam bene noverunt, secundum illam parabolam quam dixi, quæ est hujusmodi: « Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam et sepem circumdedit ei, et fodit in ea torcular (Matth. xxi), » et cætera usque « novissime autem misit ad eos filium suum, dicens: Verebantur filium meum. Agricolæ autem videntes filium, dixerunt intra se: Hic

PATROL. CLXVIII.

est hæres. Venite, occidamus eum, et habebimus hæreditatem ejus, et apprehensum ejecerunt eum extra vineam; et occiderunt eum (ibid.). » Secundum, inquam, parabolam illam, ego descendi in hortum nucum, id est, sub lege factus sum, ut viderem poma convallis, id est, ut consolarer eos qui me expectabant in spiritu humilitatis. Juxta illud: « Spiritus Domini super me; eo quod unxit me Dominus. Ad annuntiandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, et prædicarem captivis indulgentiam, et clavis apertionem, » (Isa. lxi; Luc. iv). Non solum autem, et ut inspicerem si florisset vinea, illa nimirum vinea, de qua Scriptura prophetica dicit: « Vineam factam est dilecto in cornu filio olei, » et cætera, usque, « vineam enim Domini exercituum, domus Israel (Isa. v). » At illi agricolæ ejecerunt et occiderunt me. Verumtamen licet hæc mihi fecerint, aliqua pars eorum tandem pœnitens istud cantabile dixit: « Nescivi, anima mea conturbavit me, propter quadrigas Aminadab. » Ubinam hoc dictum fuit? Cum dicerent eis amici nostri: « Certissime ergo sciat omnis domus Israël quia Dominum eum et Christum Deus fecit hunc Jesum quem vos crucifixistis. His auditis compuncti sunt corde et dixerunt ad eos: « Quid faciemus, viri fratres? » (Act. ii.) Et quidam talium notissimus ita dicit: « Fui blasphemus et persecutor et contumeliosus, sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate (I Tim. i). » His atque aliis modis dixit pœnitens Synagoga, sive aliqua Synagogæ pars: « Nescivi, anima mea conturbavit me, propter quadrigas Aminadab. » Quare autem sic dixit, « Anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab, » et non dixit, Conturbaverunt me quadrigæ Aminadab? Considerate, amici, prius ipsas quadrigas Aminadab, et videbitis multum pertinere ad rem quod dicit: « Anima mea conturbavit me, » et non dicit, Quadrigæ conturbaverunt me. Quadrigæ Aminadab quatuor sunt evangelica sacramenta Dilecti, videlicet incarnatio vel divinitas ejus, passio ejus, resurrectio ejus et ascensio ejus. Propter hujusmodi quadrigas anima mea, inquit, conturbavit me, id est, cœtus Pharisæicus in seditiones excitavit me, ut talium quadrigarum cursum non possem discernere, videlicet præventa quadrigarum earumdem non bona æstimatione, secundum suasiones et iniqua consilia illius talis animæ meæ. Cœtus namque Pharisæicus erat vel esse debebat anima mea, id est, ita plebem vivificare vel regere, sicut corpus vel omnia membra corporis vivificat vel vegetat anima, utpote magistri vel sapientes, Legem et Prophetas scientes, imo et totam clavem scientiæ tollentes. Talis anima mea conturbavit, ut ad scientiam non possem introire, et intelligere quadrigas Aminadab, quod testimonium eis perhiberent Lex et Prophetæ (Luc. xi). In quo, vel unde dilectus Aminadab? Quo pertinuit ut tali in re vocaretur Aminadab? In eo nimirum, quod unus idem Dilectus. Rex est et Pontifex magnus, et in se

uno personam utramque conjunxit, videlicet sacerdotis et regis, secundum typum vel similitudinem illius viri Aminadab qui, cum esset de tribu regia, scilicet de tribu Juda, dedit filiam suam in conjugium homini sacerdoti Aaron de tribu Levi, sicut in Exodo scriptum est. « Accipit autem Aaron uxorem Elisabeth, filiam Aminadab, sororem Naason, quæ peperit ei Nadab et Abi et Eleazar et Ithamar (Exod. vi). » Et ille quidem Aminadab filiam suam semel datam illi Aaron ad semetipsum non reduxit aut reducere debuit, iste autem Aminadab, iste Dilectus et primogenitus, sacerdotium suum, quod semper ante Moysen et Aaron primogenitorum fuit, pro tempore autem et propter quamdam dispensationem, de qua multa essent dicenda, præstitum est tribui Levi; sacerdotium, inquam, suum exultando, et quadrigis jam dictis viam suam currendo, repetiit et ad se reduxit, in omnibus spontaneus, sponte incarnatus et natus, sponte passus, et in ipsa passione sua ipse Sacerdos et ipse Hostia sponte factus, secundum hoc ipsum nomen Aminadab, interpretatur enim *populi mei spontaneus*. Non solum autem sacerdotium suum ita repetiit et ad se reduxit, verumetiam ad antiquam speciem formamque pristinam revocavit, sicut in spiritu prædixerat David: « Juravit Dominus et non poenitebit eum, tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech (Psal. cix). » Igitur « anima mea conurbavit me, » ait, « propter quadrigas Aminadab, » videlicet malo zelo ipsa turbata et confusa præ invidia, causam suam quasi dolendam declamans, eo quod cursores sive aurigas quadrigarum istarum audisset dicentes: « Quoniam Jesus Nazarenus hic destruet locum istum, et mutabit traditiones quas tradidit nobis Moses (Act. vi), » et multa his similia, seu ante, seu postquam cursum suum perfecit iste Aminadab. Voces autem ejusdem Aminadab currentis in quadrigis suis erant hujusmodi: « Revertere, revertere Sunamitis, revertere, ut intueamur te. » Tu, inquit, o Sunamitis, id est, captiva vel despecta, tu, o fides, veri sacerdotii dignitas, propter carnales cæremonias pene oblivioni tradita, ita ut nesciat neque recogitet Synagoga quia non per legem, sed per te, scilicet per fidem, justificatus est pater ejus Abraham, sicut scriptum est: « Credidit Abraham Deo, et reputatum est ei ad justitiam (Rom. iv, Gen. xv), » revertere, et iterum dico revertere, et tertio dico revertere, et quarto dico revertere, videlicet secundum istas quadrigas meas. Nam et ad hoc natus, et ad hoc passus sum, ut tu revertaris, et resurgens, atque ascendens in cælum, reversionem tui inclamare non destiti. Cumque revertaris, tu mihi es Sunamitis, quæ vel me vel Patrem meum Antiquum dierum calefacies secundum similitudinem hanc: « Et rex David senuerat, habebatque ætatis plurimos dies. Cumque operiretur vestibus, non calefiebat. Dixeruntque ergo ei servi sui: Quæramus Domino nostro regi adolescentulam virginem, et stet coram rege, et foveat eum, dormiat

A que in sinu ejus, et calefaciat dominum nostrum regem. Quæsierunt igitur adolescentulam speciosam in omnibus finibus Israel, et invenerunt Abysach Sunamitem, et adduxerunt eam ad regem, » etc. (III Reg. 1). Hæc denique, sicut et alia sunt per allegoriam dicta, et inter omnia quæ in figura contingebant sunt æstimanda (Galat. iv). Vestimenta enim quibus cum operiretur rex David senex non calefiebat, carnales cæremonia sunt quas ille antiquus dierum Deus cum sibi offerrentur non delectabiliter accipiebat, imo dicebat: « Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? (I Cor. xix, Psal. xlix.) Et multa his similia. Porro Sunamitis, puella speciosa, sola digna est stare coram Deo rege, et in sinu ejus dormire, ipsumque calefacere, id est, bene calentem charitatis ejus gloriam, scilicet remissionem peccatorum, obtinere. « Tu ergo, Sunamitis, revertere, ut intueamur te, » id est, unde justificatus est Abraham, inde justificari sperent omnes qui volunt esse vel veraciter dici filii Abraham, scilicet non ex lege, sed ex fide, et non intueamur te, nos gaudebimus super te. Notum hoc debet esse amicis, imò adolescentularum multitudini, et idcirco dico eis:

CAP. VII. — « Quid videbitis in Sunamite nisi choros castrorum? » Quid, inquam, aliud? Nunquid sanguinem victimarum? Nunquid circumcisionis cauterium? Nihil omnino **418** nisi choros castrorum, id est, laudes sive cantiones præliantium sive cantantium, quod suavissimum, quod vere est pulcherrimum. « Immola Deo sacrificium laudis, ait ipse Psalmista, et redde Altissimo vota tua (Psal. xlix). » Laudando chori præliantur, præliando castra laudant, et omnino est justitiæ Dei subjici, non suam velle statuere justitiam (Rom. x). Nihil aliud videbitis, aut videre desiderabitis, sed et, si quis vestris, o amici, auditoribus ostendere voluerit, vos cum Spiritu sancto, spiritu consilii contra dicetis: « Visum est enim Spiritui sancto et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris quam hæc necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, et sanguine, et suffocato, et fornicatione, et ea quæ vobis fieri non vultis, aliis ne feceritis. A quibus custodientes vos, bene agetis (Act. xv). » Igitur hoc solum in Evangelio videndum atque providendum est secundum fidem Patrum, ut sint chori castrorum, chori in una fide, dicendo idipsum (I Cor. i), castra resistendo usque ad sanguinem contra peccatum: « Quam pulchri sunt gressus tui in calcamentis, filia principis. » Tibi dico, o Sunamitis, cui dixi revertere, et quæ jam reverteris, te appello filiam principis, et hæc dico tibi, quia « pulchri sunt pedes tui in calcamentis. » Quæritisne, adolescentulæ, cur Sunamitem jam dictam nominem filiam principis, vel cujus dicam filiam principis? Discite hoc ex amicis, et ex illo præcipue cujus in anima valde claruit illa reversio, quam inclinans dixi: revertere, revertere Sunamitis. » Insigniter quippe reversa est anima illius de lege factorum ad legem fi-

dei. Ille nos filiam principis cognoscere docet his verbis : « Scriptum est, inquit, quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, et unum de libera. Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est; qui autem de libera, per repromissionem. Quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc enim sunt duo testamenta (*Galat. iv.*), et cætera usque : « Itaque fratres jam non sumus ancillæ filii, sed liberæ, qua libertate Christus nos liberavit; state et nolite iterum jugo servitutis contineri (*ibid.*). » Libera illa cujus secundum Scripturam meminit, Sara dicta est. Sara autem interpretatur princeps, et secundum hoc ipsum nomen et secundum suæ generationis modum allegorice designat illam quæ sursum est Hierusalem liberam, quæ est mater omnium secundum fidem, neque enim generat secundum carnem, sed secundum fidem; sicut e contra ancilla Agar, secundum nomen suum, quod interpretatur aliena, et secundum suæ vel generationis vel conditionis modum, illam designat Hierusalem, quæ nunc est et servit cum filiis suis. Igitur illa principis, pulchra et speciosa Sunamitis, ipsa est fides vel generatio fidei, cui nunc dico « quam pulchri sunt gressus tui in calcamentis, filia principis. » An non ancilla sive ancillæ filia discalceatis pedibus incedit? Plane discalceatis, et propter hoc ipsam servilis arguitur conditionis, quia nuditas pedum servilitatis est argumentum, excepto si fiat propter Deum, juxta illud : « Solve calcamentum de pedibus tuis, locus enim in quo stas, terra sancta est (*Exod. iii.*). » Verum de calcamentis hic agitur non corporis, sed spiritus, in quo discalceatum esse vel discalceatam summa est ignobilitas, et plusquam servilis egestas. Idcirco ancillæ calcaneum serpens momordit; tu autem, o filia principis, bene calcata, caput serpentis contrivisti; tu maxime, o princeps et domina, singularis dilecta, et sicut jam dixi, « una columba mea, una genitrici suæ, » videlicet generationi liberæ; generationi non de carnis, sed fidei, quæ me virum non de carne viri, sed de Spiritu Dei concepisti et peperisti patrem vel principem filiorum non carnis, sed fidei vel repromissionis. « Juncturæ feminum tuorum, sicut monilia, quæ fabricata sunt manu artificis. » Laus ista, laus magna vituperationi illi opposita est, imo et acerbissima exprobrationi illius ancillæ jam dictæ apud Ezechielem prophetam, dicentem ex ore Domini : « Et divisisti pedes tuos omni transeanti, et multiplicationi fornicationes tuas (*Eccl. xvi.*). » Divisio vel divaricatio pedum ipsa est disjunctio feminum, valde vituperabilis, nimirum propter illud quod subintelligitur, videlicet propter multitudinem fornicationum. Et e contra junctura feminum ipsa est compositio vel continuatio pedum laudabilis, itemque propter illud quod subintelligitur, scilicet propter pudicitiam pulchritudinem, salvumque ac bene custoditum castitatis sigillum, maxime in te, o singularis et unica vel nobilissima Sunamitis; in te, o dilecta et dilectarum dilectissima, quæ prima sine exemplo juncturam feminum tuorum ita custodire proposuisti,

ut virgo nulli unquam cognita vel cognoscenda viro, digna fieres conjungi tuæ integritatis auctori Deo. Quantum est hoc decus? Quanta honestas? Igitur juncturæ feminum tuorum sicut monilia, id est virginitalis tuæ integritas, perpesque pudicitiam custodia coelestibus præsiidiis communita. Cujus est hoc opus? Cujus virtus? Nimirum Dei Altissimi. « Et hoc ipsum, ait quidam sapiens, sapientia est scire quod continentia donum Dei sit (*Sap. viii.*). Dico igitur non qualiacunque monilia, sed « monilia, quæ fabricata sunt manu artificis, » id est, quæ solus Deus facere et dare potest vel potuit. « Umbilicus tuus sicut crater tornatilis, nunquam indigens poculis. » Et ista laus tua, o libera Sunamitis, opposita est ancillæ vituperationi, quam apud jam dictum prophetam habemus his verbis : « Et quando nata es, non est præcisus umbilicus tuus, et aqua non es lauta in salutem (*Ezech. viii.*). » Quibus utique verbis luxuriæ superfluitatem vituperat, quia viris quidem in lumbis, feminis autem in umbilico luxuria est, testante Domino, qui de diabolo loquitur ad beatum Job : « Virtus ejus in lumbis ejus, et potestas ejus in umbilico ventris ejus (*Job xl.*). » Igitur « umbilicus tuus crater tornatilis, » quid est nisi ac si diceret : Perfecta est in te virtus castitatis, et liberata es ab omni carnalis appetitu voluptatis? Parum quippe fuisset ad laudem veræ virtutis dixisse, « juncturæ feminum tuorum, sicut monilia quæ fabricata sunt manu artificis, » nisi et istud adderetur, « umbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis; » quia videlicet illo præcedenti versiculo solum denegatur opus sive affectus carnalis commercii, isto autem sequenti appetitus quoque cogitationis, qui si inesset, nonquam veraciter diceretur « umbilicus » sic præcisus, imo et circumcisus, ut « crater tornatilis, » neque adderetur adhuc, « nunquam indigens poculis. » Quidnam est umbilico non indigere poculis, nisi non uri vel sitire per appetitum libidinis? Hinc enim per quemdam sapientem dicitur in mulierem malam : « Sicut viator sitiens ad fontes os suum aperiet, et ab omni aqua proxima bibit (*Eccl. xxvi.*). » Ergo tu, o Sunamitis, o filia principis, corde et corpore es casta, mente et carne integra et incorrupta, cogitatione et opere munda. Ut autem perficiatur ista laus, dicendum quia locutione quoque utilis es atque pudica. Hoc est, quod nunc dico, ego dilectus tuus : « Venter tuus, sicut acervus tritici vallatus liliis. » « Venter tuus, » venter interioris hominis, juxta quod quodam loco dixi : « Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ (*Joan. vii.*), » ipse est « sicut acervus tritici, » id est, nunquam indiget pane verbi Dei, imo abundat omni tritico quodcumque seminaverunt alii. Illuc illatum est omne quod prophetarum fides elaboravit. Exempli 419 gratia, ut Isaias qui dixit : « Et accessi ad prophetissam, et concepit et peperit filium (*Isa. viii.*). » Tu enim, o dilecta, tu es illa prophetissa ad

quam accessit omnis sanctus et fidelis propheta, ad quam tendebat et in qua completa est omnis sancta et fidelis propheta.

Hinc « venter tuus sicut acervus tritici, » quod videlicet triticum prudenter congregasti, meditando in Scripturis, sicut dictum est quodam in loco : « Maria autem conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo (*Luc. 11*). »

Hujusmodi acervus bene est « vallatus liliis, » quia profecto pulchritudo castitatis, sicut claritudinem sensus ad intelligendum Scripturas efficit, ita et auctoritatem parat omni homini, ut dignus sit foris eloqui ea quæ intus reposuit vel contulit verba Dei tritici Domini. « Duo ubera tua sicut duo hinnuli capræ gemelli. Collum tuum sicut turris eburnea. » Et ista laus liberæ opposita est vituperationi ancillæ, imo et ancillarum quæ ex una factæ sunt duæ. « Fili hominis, » ait Dominus ad prophetam Ezechielem, « duæ mulieres filia matris unius fuerunt, et fornicatæ sunt in Ægypto, in adolescentia sua fornicatæ sunt ibi, ibi subacta sunt ubera earum, et fractæ sunt mammæ pubertatis earum (*Ezech. xxxii*). » Quanta injuria servilitatis in illa tali subactione uberum, talique fractura mammarum? Et quantum decus libertatis hic secundum similitudines istas, videlicet hinnulorum gemellorum capræ atque turris eburnæ! Ergo tu, o libera Sunamitis, tu maxime, cujus duo ubera sunt gemella, sæculis omnibus inaudita, virginitas atque secunditas, tu inquam, o dilecta singularis, libera es ab omni jugo peccati, secundum istas similitudines hinnulorum capræ atque eburnæ turris. Quid est collum tuum, vel quale est collum tuum? Utique non extentum, imo amabiliter demissum; et hæc est humilitas tua fortitudo magna, fortitudo pulcherrima, vere « sicut turris eburnea, » quæ et aspectu amabilis et statura sit fortis. Cui fortis, cui amabilis? Deo fortis, Deo amabilis; diabolo autem terribilis, inaccessibleis. Quomodo ipsi Deo fortis? Nimirum sicut ex istis comprobatur exemplis : « Quia si contra Deum fortis fuisti, » ait ipse ad patrem tuum fidelem Jacob, « quanto magis contra homines prævalebis? » (*Gen. xxxii*.) Ad Moysen autem : « Cerno, inquit, quod populus iste duræ cervicis sit; dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, et deleam eos, faciamque te in gentem magnam (*Exod. xxxii*). » Et non dimisit eum, imo tandiu luctatus est, ut videns Deus quod eum superare non posset, diceret illi : Diniisi juxta verbum tuum. Quali fortitudine luctabatur iste vel ille? Profecto humilitate, sicut et de isto Psalmista dicit : « Si non Moyses electus ejus stetisset in confractione (*Psal. cv*), » id est in nimia mentis humilitate in conspectu ejus, de illo autem propheta Osee, cum dixisset : « In fortitudine sua directus est cum angelo, et invaluit ad angelum, et confortatus est (*Ose. xi*), » confestim fortitudinis ejus exprimens modum, subjunxit : « Flevit et rogavit eum (*ibid.*). »

Igitur, o dilecta, « collum tuum, » quod est hu-

milis tua, « turris eburnea, » id est fortissima et atque pulcherrima, quam respiciens Altissimus dedit tibi gemellos istos dulces hinnulos, duo ubera hæc, virginitatem atque secunditatem, et ecce habes tria insignia hæc, tertium quippe humilitas tua est. « Oculi tui sicut piscinæ in Esebon, quæ sunt in porta filia multitudinis. » In quo « oculi tui sicut piscinæ? » Nimirum in eo quod non deficiunt eis aquæ, et tu maxime præ cunctis mortalibus semper compuncta corde dicere potes : « Fuerunt mihi lacrymæ mez panes die ac nocte (*Psal. xli*). » Propterea dixi « sicut piscinæ » non qualescunque, sed « piscinæ in Esebon, » id est in maxima compunctione. Esebon quippe interpretatur *cingulum mæroris*, unde et congrue nomen hoc magnitudinem significat compunctionis. « Quæ sunt in porta filia multitudinis » id est in prima portione terræ promissionis. Esebon quippe civitas fuit Seon regis Amorrhæi, qui regnavit in Esebon, et ipsa data est filiis Ruben in possessionem trans Jordanem. « Fili autem Ruben, ait Scriptura, et Gad venerunt ad Moysen et Eleazarum sacerdotem, et petierunt terram illam, præcepitque Moyses Eleazaro sacerdoti, et Josue filio Nun, et principibus familiarum dicens : Si transierint filii Gad et filii Ruben vobiscum Jordanem omnes armati ad bellum, date eis terram Galaad in possessionem (*Num. xxxii*). » Recte ergo dicitur, « quæ sunt in porta filia multitudinis » quia prima fuit possessio gentis quæ in Ægypto multiplicata ingrediebatur terram promissionis.

Hoc ad mysterium valde pertinet, scilicet piscinas taliter designare, quæ sunt in porta multitudinis; » sunt enim prima experimenta supernæ dulcedinis beatæ possessionis, ita ut jam veraciter dici possint terra promissionis, secundum magnum sacramentum Scripturæ dicentis : Cumque cepisset eam, videlicet Carithsepher, quod interpretatur *civitas litterarum*, Othoniel filius Gevez, frater Caleph minor, dedit ei Caleph Axam filiam suam conjugem, quam pergentem in itinere monuit vir suus, ut peteret a patre suo agrum. Quæ cum suspirasset, sedens in asino, dicit ei Caleph : « Quid habes? At illa respondit : Da mihi benedictionem. Quia terram arentem dedisti mihi, da et irriguam aquis. Dedit ergo ei Caleph irriguum superius, et irriguum inferius (*Josue xv; Judic. 1*). » Secundum facti hujus similitudinem, irriguum superius accipit anima, cum se in lacrymis cœlestis regni desiderio affligit, irriguum vero inferius accipit, cum inferni supplicia flendo pertimescit. Igitur in his verbis, « oculi tui sicut piscinæ in Esebon, quæ sunt in porta filia multitudinis, » hic sensus est mysticus, ac si diceretur : Oculi tui præ amore vel desiderio dilecti, quo langues et compungeris, fluunt lacrymis, et istæ lacrymæ piscinæ sunt in Esebon, id est aquæ manantes cingulo mæroris, ista compunctio terra est irrigua aquis, principium quoddam supernæ dulcedinis et æternæ hæreditatis, sicut illa Esebon et terra trans Jordanem prima fuit possessio terræ

promissionis, illi filiz multitudinis, scilicet Israelitice plebi, cujus multitudine non pauciores sunt qui ascenderunt vel ascendunt, ut re promissionem accipiant eternæ hereditatis. « Nasus tuus sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascum. » Vere ingenua, vere libera Sunamitis, nasum habens egregium; at illa ignobilis ancilla nasum habet præcisum, sed et aures ejus præcisæ sunt, sicut dictum est per prophetam superius memoratum: « Propterea, o Ooliba, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego suscitabo omnes amatores tuos contra te (*Ezech. xlii*), » et cætera usque, « Nasum tuum et aures tuas præcedent, et qui remanserint, gladio concident (*ibid.*). » Ut dictum ita et factum est. Nunquid enim illa talis ancilla nasum habet aut aures? Si nasum haberet, aliquid de longinquo sentiret, aliquid de futuro sæculo cogitaret aut desideraret. Si aures haberet, non solum litteram attenderet, sed et vivificantem in littera spiritum audiret. Nunc autem solis præsentibus delectatur, neque audit eum qui toties ad audiendum invitat, dicendo: « Qui habet aures audiendi, audiat (*Matth. xiii*). » Igitur neque aures, neque nasum habet. Tu autem, o libera, nasum integrum nasum, ut jam dictum est, habes egregium; quæ sano odoratu sentis et appetitu traheris, « non eorum quæ videntur, sed quæ non videntur (*II Cor. iv*), » secundum istud: « Est enim **420** fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium (*Hebr. xi*). Quomodo tibi est nasus ejusmodi? « Sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascum, » id est contra cruentum supradictæ ancillæ filium. Damascus namque interpretatur *bibens sanguinem*, et illum significat, de quo Apostolus loquitur, dicens: « Sed quomodo tunc is, qui secundum carnem natus est persequatur eum, qui secundum spiritum, ita et nunc (*Galat. iv*). » Fortissimo spei ac discretionis naso opus erat contra omnem ejusmodi falsum fratrem, ludendo persequentem, persequendo ludentem (*Gen. xii*), ne usquequaque illudat et si corpus lædit, saltem animam non decipiat. Et fortis utique est nasus iste discretionis, sicut turris Libani, dum rite spernendo visibilia et sperando invisibilia fortiter resistit, neque frangitur visibilium incommodis, juxta illud: « Deduxisti me, quia factus es spes **D** mea turris fortitudinis a facie inimici (*Psal. lx*). » Quomodo turris ista respicit contra Damascum? Nimirum sensui ejus sensum habendo contrarium, juxta illud: « Qui enim secundum carnem sunt, quæ carnis sunt, sapiunt, qui vero secundum spiritum, quæ sunt spiritus, sentiunt (*Rom. viii*). » Est autem in respectu isto etiam manifestum Damasci, idem filii ancillæ, opprobrium. Sicut enim interiori homine Damascus ille perdidit omnem discretionis et spiritualis intelligentiæ nasum, sic et exterius quoque quemdam perdidit nasum suum, nasum magnum, scilicet civitatem Hierosolymam, et nobile templum, et cætera insignia quæ destructa sunt: quibus ablatis, ita ignominiosa facta est circumci-

sio carnalis, sicut naso præciso deformis efficitur facies cujusque hominis, et idcirco quæ respicit, ipsa etiam talem Damascum contemnit et dicit: Tu ancilla superba cum filio tuo Damasco, quid faceret si vel tu nasuta, vel si ille nasus tuus esset, cum nec saltem exterius nasum habens, pulchram te existimes? Quid, inquam, faceres, si templum tuum et civitas tua permansisset? Bene igitur, o libera Sunamitis, « nasus tuus contra Damascum respicit » firmiter stans « sicut turris Libani. » — « Caput tuum ut Carmelus, et comæ capitis tui sicut purpura regis juncta canalibus. » Carmelus *scientia circumcissionis* interpretatur. Caput vero principale est corporis, et pro corde accipitur quod principale est interioris hominis, juxta illud: « His ergo fieri incipientibus, levate capita vestra, » id est exhilarate corda vestra, « quoniam appropinquat redemptio vestra. » Igitur caput tuum ut Carmelus, id est cor tuum scientiam circumcissionis habet, ut legitime et sicut necessarium est circumcidatur, quisquis secundum Deum et secundum fidem quæ in te est, justificari vult. An non et Moses circumcissionem istam præscripsit, circumcissionem cordis? Circumcidite igitur, ait ipse in Deuteronomio, præputium cordis vestri, et cervicem vestram, ne induretis amplius. Quid est ista circumcisio, nisi perfecta Dei dilectio? Nam et in alio loco, cum dixisset: « Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum, et cor seminis tui (*Deut. xxi*), » ita subjunxit: « Ut diligas Dominum Deum in toto corde tuo, et in tota anima tua (*ibid.*). » Porro circumcissionis carnem scientiam veram in hoc habes, ut non dubites illam cessare debuisse, ex quo venit, et manifestatum est semen cujus venturi fidem habens Abraham (*Gen. xvii*), « signum accepit circumcissionis, signaculum justitiæ fidei (*Rom. iv*). » Dixi de scientia circumcissionis, quid dicam de scientia legis? Hoc nimirum quod omnem illam, scilicet cæremoniarum legem spiritualiter intelligis. Hoc est quod dico, « et comæ capitis tui sicut purpura regis, juncta canalibus. » — « Comæ capitis, » id est sensus cordis tui in meditando vel cogitando mysteria legis Dei. Exempli gratia, quid mysterii contineat vitulus immaculatus, jussus offerri pro peccato sacerdotis, qui peccaverit et populum delinquere fecerit? (*Levit. iv*; *Levit. v*) quid hircus de capris, quid capra et quid ovis, quid tartur et quid pullus columbæ, cunctus ritus sacrificii, meditando, inquam, in his, et in cæteris hujusmodi, « comæ capitis tui, » id est sensus cordis tui sunt, « sicut purpura regis, » videlicet cuncta referendo ad sacramentum passionis dilecti tui, qui propter ipsum, quod passus est, rex constitutus et gloria et honore coronatus, « sedet ad dextram majestatis in Excelsis? » (*Hebr. i*.)

Et recte passio regis dicitur « purpura regis, » non solum propter purpureum colorem sanguinis quem in passione effudit, verum etiam propter purpuram derisoriam quam circumdederunt ei, protinus tribus pœnis passionum consummandum, scilicet

licet flagellandum, crucifigendum, lancea percutien-
dum. Nam illi quidem irridentes purpuram circum-
dederunt ei, tanquam regi, sed ille serio et purpu-
ram admisit, et calamus pro sceptro suscepit in
dextera (*Matth.* xxvii), quia certissime per hæc fle-
bat ut et in cælo et in terra purpuram regni, et sce-
ptrum acciperet imperii. Proinde purpura illa recte
dicitur « iuncta canalibus, » quia sicut purpura eo
magis tingitur et pretiosior fit, quo vicinius atque
diutius iuncta fuerit tincturæ canalibus, ita passio
dilecti eo glorioſior est quo amplius præ cunctis sa-
crificiis processit secundum cõsiliu[m] divinitatis,
cujus videlicet cõsiliu[m] arcana, quasi quidam cana-
les sunt, per quos cucurrit pretiosissima hæc tinc-
tura purpurea qua dilectus iste, qui erat virgini-
tate candidus, factus est morte vel passione sua, et
permanet in æternum rubicundus, Deus vere glorio-
sus, et homo valde speciosus, et in utraque substan-
tia rex unus semper et ubique victoriosus.

« Quam pulchra es, et quam decora charissima
in deliciis! Statura tua assimilata est palmæ, et
ubera tua botris. » Quid est in deliciis pulchram et
decoram esse, nisi in abundantia gratiæ mansuetu-
dinem summamque humilitatem cordis habere? De-
nique dona gratiarum et intelligentia Scripturarum
sive sacramentorum cœlestium vere sunt deliciæ, et
humilitas cordis vera pulchritudo est, res decora et
Deo amabilis virtus est. Hæc in te conjuncta sunt,
o charissima, tales deliciæ, talisque pulchritudo.

Quod enim dixit? « Statura tua assimilata est pal-
mæ, et ubera tua botris. » Et ne dubium sit, cui
palmæ dicam adhuc. « Dixi: Ascendam in palmam
et apprehendam fructus ejus; et erunt ubera tua
sicut botri vineæ, et odores tui sicut malorum, guttur
tuum sicut vinum optimum. » Magna igitur
humilitas, quam ista pulchritudo sonat: « Statura
tua assimilata est palmæ, » quia tale est ac si dicam:
Mihi assimilata es omni habitu mentis tuæ; mihi,
inquam, assimilata es in eo quod in crucem ascendi
mitis et humilis corde. Hanc ergo ascensum meum
futurum dixi, nec quisquam amicorum dubitaverit
quin dixerim tibi. Si enim ipsis amicis dixi: « Ecce
ascendimus Hierosolymam, et Filius hominis tra-
detur ad crucifigendum (*Matth.* xx), » et alia multa ad
hunc sensum pertinentia; imo si et inimicis dixi:
« Et ego si exaltatus fuero a terra, quonia[m] traham ad
meipsum (*Johan.* xii), » quanto magis, charissima,
dixi aut dicere debui: « Ascendam in palmam et ap-
prehendam fructus ejus, et erunt ubera tua sicut
botri vineæ, et odores tui sicut malorum, guttur
tuum sicut vinum optimum! » Hoc erat dicere: Exal-
tabor in crucem victoriosam, et moriendo morte
fructuosa, operabor velociter salutem omnium cre-
dentium, et deinde doctrina tua, doctrina legalia
atque evangelica tempore opportuno palam prædica-
bitur, sicut in autumn[o] dulces botri comeduntur, et
421 bonus ubique diffunditur odor honorum ope-
rum tuorum, et dulcissimum atque delectabile mihi
erit eloquium tuum sicut vinum optimum. Tu au-

tem ad hæc: « Dignum dilecto meo ad potandum,
labisque et dentibus ejus ad ruminandum. » Et re-
vera, ut dicis, ita est. Sicut enim vinum optimum
dignum regibus est ad potandum, « labiis et denti-
bus eorum ad ruminandum, » sic eloquium tuum
dignum mihi est ad audiendum, cunctisque amicis
et testibus meis ad prædicandum.

Quid faciemus, vel quo ibimus cum tantis istis
dilectis deliciis? Nostri enim qui primi ad istas de-
licias vocati sunt, « venire nolunt, sed abierunt ne-
gligentes, alius in villam suam, alius vero ad nego-
tiationem suam, reliqui vero tenuerunt amicos no-
stros, et contumelia affectos occiderunt (*Matth.* xxi). »
Quid igitur faciemus? « Ego dilecto meo, et ad me
conversio ejus. Veni, dilecte mi; egrediamur in
agrum, commoremur in villis. Mane surgamus ad
vineas, videamus si floruit vinea, si flores fructus
parturiunt, si floruerunt mala Punica. Ibi dabo tibi
ubera mea. Mandragoræ dederunt odorem in portis
nostris. Omnia poma nova et vetera, dilecte mi, ser-
vavi tibi. »

Hæc « ego dilecto meo » locuta sum, « et ad me
conversio ejus, » videlicet non improbando, imo pro-
positum hoc habendo ut egredieremur; quippe qui
jam dudum dixerat ad cives suos: « Amen dico vo-
bis, quia nemo propheta acceptus est in patria sua
(*Luc.* iv), » et hoc dicto pauca interlocutus « ipse
transiens, per medium illorum ibat (*ibid.*), » signi-
ficans utique transiturum se a suis civibus et egres-
surum in agrum, et commoraturum in villis. Itaque
concordans proposito Dei, « veni, inquam, dilecte
mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis, »
ut videlicet qui erant agrestes, fiant domestici, qui
erant villani, fiant cives Dei, et juxta propheticum
oraculum: « Lætetur deserta et invia, et exsulet
solitudo, et floreat quasi liliu[m], germinans germi-
net, et exsulet lætabunda et laudans, et gloria Li-
bani detur ei (*Isai.* xxxv), » gloria scilicet hæc, ut
videant gloriam Domini, et decorem Dei nostri, cu-
jus visione indignum se Libanus iste, id est populus
Judaicus facit repellendo Verbum Dei. Illic egre-
diamur, ibi commoremur, et ibi commorantes ma-
ne surgamus ad vineas sine dubio jam illic nostra
commoratione propagantes. « Videamus si floruit
vinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt ma-
la Punica. » Nam tunc « floruit vinea, » sed jam in
villis ejusmodi de carne gentilium agrestium nati
sunt aliqui, qui sint ad vitam æternam præordinati,
sine dubio mox credituri; et tunc « flores fructum
parturiunt, » si dociles inveniuntur ad bene ope-
randum; tunc etiam « floruerunt mala Punica, » si
inveniuntur in illis aliqui, quorum fides usque ad
martyrium durare sufficiat, quod sine dubio futu-
rum est. « Ibi dabo tibi ubera mea, scilicet nutrien-
do multitudinem filiorum, quos in novam infantiam
secunda tibi pariet gratia. Unde hoc ita certum,
quod multitudo filiorum nasci debeat illic, ubi hacten-
us sterilitas fuit? Videlicet tam ex Scripturarum
testimoniis, quæ testantur ita debere fieri, quam ex

præsentibus experimentis, quia « mandragoræ dederunt odorem in portis nostris. » Mandragora mala habet suave olentia, quæ et ἀρωματισμοσ ἀpellatur, quod habeat radicem, formam hominis similitantem, cujus cortex vino mistus, ad bibendum datur his quorum corpus propter curam secundum est, ut soporati dolorem minime sentiant, sterilibus quoque mederi fertur ut concipiant. « Mandragoræ ergo dederunt odorem in portis nostris, » id est experimenta præsto sunt, quod jam fieri debeat illud quod gentilitati hactenus sterili spiritus propheticus promittit : « Lauda, inquit, sterilis, quæ non parit; decanta laudem, et hinni, quæ non pariet; quoniam multi filii desertæ magis, quam ejus quæ habet virum (Isai. LIV), etc. « In portis, inquam, nostris, » id est dum adhuc sumus in finibus nostris, in finibus Judaicis, sensimus odorem hujusmodi. Venerat enim jam Æthiops eunuuchus odorare in Hierusalem, et revertebatur sedens super currum suum, legensque Isaiam prophetam, cum ecce sentiens Spiritus sanctus odorem ejus, dixit ad Philippum : « Accede et adijunge te ad currum istum (Act. viii); » sed et tunc eramus in portis nostris,

A quando odorem dederunt in conspectu Domini elemosynæ Cornelii centurionis (Act. x). Ad quem odorem et illud pertinet, quod postmodum cuidam amicorum talis visio per noctem ostensa est : « Vir Macedo quidam erat, stans et deprecans eum, dicens : Transiens in Macedoniam, adjuva nos (Act. xvi). » His atque aliis modis, « odorem dederunt mandragoræ in portis nostris, » fecunditatem significantes de loco sterilitatis, Nunquid autem ibi tantummodo ubera mea dabo tibi? Imo et « omnia poma nova et vetera, dilecte mi, servavi tibi. » Quandiu parvuli fuerint hi, qui in loco ubi dicebatur : « Non plebs mea vos, nascentur filii Dei viventis (Osee i), » quandiu, inquam, imbecilles erunt ad audiendum grandem sermonem, eisque « lacte opus erit, non solido cibo (Hebr. v), » tandiu « dabo ubera mea, » cum autem perfecti fuerint, et « pro consuetudine exercitatos sensus habuerint ad discretionem boni et mali (ibid.), » tunc cibum solidum tibi in illis, quia omnia nova et vetera, omnia Veteris ac Novi Testamenti sacramenta servavi tibi, conferens in corde meo. (Luc. i), proferenda in tempore suo, in tempore opportuno.

LIBER SEPTIMUS.

422 Factum est, o dilectissima dilecti, factum est, ut dixisti : « Veni, dilecte mi; egrediamur in agrum, commoremur in villis. » Felix dies felicia vobis tempora hujus egressus vestri ad nos ab illis qui repulerunt vos, dicentibus amicis, et vestri consilii conscis ad illos.

« Vobis quidem oportebat primum loqui verbum Dei, sed, quoniam repellitis illud, et indignos vos judicastis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes (Act. xiii). » Nunquid vero non solum illud audierant dictum propheticum quod subjunxerunt, dicentes : « Sic enim præcepit nobis Dominus : Posui te in lucem gentibus ut sis salus mea usque ad extremum terræ? (Isa. XLIV.) » Imo et cætera quam multa hujus gratiæ oracula, et istud secretissimum audierant et intellexerant quod tu hic, o gratia plena, dixisti : « Veni, dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis. » O quantum gaudium, quanta exsultatio illius sterilis et desertæ, quæ non habebat virum, quando certum de scripturis prophetis egressus vestri ad ipsam et suæ salutis audivit testimonium! « Audientes autem gentes, ait illa Scriptura, gavisæ sunt, et glorificaverunt Verbum Domini, et crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam (Act. xiii). » Secundum illud gaudium præsentis loco loquitur ipsa exultans et lætabunda et laudans.

CAP. VIII. — « Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meæ ut inveniam te foris et deosculer, et jam me nemo despiciat? Apprehendam

C te et ducam te in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ, ibi me docebis, et dabo tibi poculum ex vino condito, et mustum malorum granatorum meorum. » Ista admirativa percontatio, « quis mihi det te, » similis illi est, « et unde hoc mihi ut veniat mater Domini mei ad me (Luc. i); » et ista exsultatio, « inveniam te foris et deosculer, et jam nemo despiciat, » similis est illi responso tuo, ad angelum : « Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum (ibid.). » Similis namque est, vel quæ hæc dicit, sicut decet filiam similem esse matri. An non tu mater ejus, quæ vitam et salutem peperisti? An non filia tua hæc est, videlicet imitatione fidei? Si Abraham pater gentium, et Sara mater gentium recte dicitur et est (Gen. xvii), videlicet propter fidem, quanto magis tu, o fidelissima fidelium, mater es omnium nostrum? Propterea dicit ista valde attonita propter auditum supradictum magna gaudii multitudine : « Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meæ? » « Fratrem » suum dicit dilectum suum, et describit eum dulci descriptione, « sugentem, inquit, ubera matris meæ. » Cujus « matris meæ, » nisi virginis Mariæ? Propterea de patre nihil dixit, quia videlicet in fratre isto, ut conciperetur vel nasceretur, fieretque filius naturæ vel carnis nostræ, vir nihil patrat. Totum quod, frater noster est, de matre est. Matris ubera suxit, sed non de patris radice fluxit. Mater ista, mater est; quia caro ista, caro nostra; et fides ista, fides tua, o Maria, fides nostra est. Non

ae capit intus magnitudo gaudii, intus in corde cre-
 dentis, et felicitatem suam admirantis, quod Deus
 Filius Dei, frater ejus factus sit, frater ejus, o ma-
 ter, ex te, cujus ubera suxit. Erumpit et clamat :
 « Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera
 matris meae, » et adjicit, « ut inveniam te foris et
 deosculer, et jam me nemo despiciat? » Despicieba-
 tur enim, utpote sterilis et deserta sine viro, id est
 sine Deo in hoc mundo : Despiciebatur, inquam, et
 dicebatur præputium, ut Apostolus ait, ab ea quæ
 dicitur circumcisio in carne manufacta, et erat ali-
 enata a conversatione Israel (*Ephes. 11*). « Inveniam
 ergo te, inquam, foris et deosculer, et jam me ne-
 mo despiciat, » videlicet cum possim dicere illud
 verissimum, quia multi filii desertæ magis, quam
 ejus quæ habet virum. O frater vineæ, o sugens
 ubera matris meae, quid est invenire te foris, quid
 est te deosculari? Invenire te foris, est exire ad te
 extra castra, qui sicut extra portam passus es, ita
 « extraneus fratribus tuis et peregrinus filiis matris
 tuæ factus es (*Psal. LXVIII*), » teque deosculari, im-
 properium tuum venerari, et sacramenta pietatis tuæ
 familiariter cognoscere est. Nam in quantum illa
 cognoscimus et diligimus, in tantum te amabilem
 amantes deosculamur. Quis fructus, quod emolu-
 mentum hujusce inventionis, hujusce deosculatio-
 nis? « Apprehendam te, inquit, et ducam in domum
 matris meae, et in cubiculum genitricis meae, ibi me
 docebis. » Quomodo fiet hoc, videlicet cum tuis
 fuero potita osculis, cum tu mihi tua mysteria re-
 velaveris, habebō ego hactenus sterilis, habebō ex
 te filios innovatæ juventutis, quos te faciente ordi-
 nabo mihi lectores atque lectrices, cantores atque
 cantatrices, sacerdotes sive pontifices, propheti-
 cæ atque apostolicæ gratiæ appropinquantes, et consti-
 tuam ex eis scholas legentium atque choros canen-
 tium; adhibebo mihi tubas prædicantium, et lin-
 guas interpretum ut mihi explicent Scripturas quæ
 de te sunt et quæ hactenus intus in una lingua la-
 tuerant. Atque ita ordinata castrorum acie irrumpam
 « domum matris meae in cubiculum genitricis meae, »
 ubi hactenus « requiescunt bestiæ, et habitant dra-
 cones sive struthiones, et pilosi saltant et respon-
 dent ululæ (*Ioa. XIII*), » dum colitur adulter Jupi-
 ter, cæterorumque non deorum, sed dæmonum terræ
 phalanges, protractisque foras omnibus, inducam te
 illuc, ut et in domo matris meae et in cubiculo ge-
 nitricis meae, scilicet et in palatiis regum, et in templis
 quondam dæmonum nomen tuum invocetur. « Ibi me
 docebis » palam et cum libertate vocis, more tuo,
 quemadmodum dixisti : « Ego palam locutus sum
423 mundo, et in occulto locutus sum nihil (*Joan.*
xvii). » — « Et dabo tibi poculum ex vino condito,
 et mustum malorum granatorum meorum. » Quid
 enim aliud vel majus dare possum? Hoc ut daret, in-
 venit et ille qui dixit : « Quid retribuam Domino pro
 omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris acci-
 piam, et nomen Domini invocabo (*Psal. xv*). » Et
 est sensus : Prius bona pro malis, deinde bona pro

A bonis Dominus mihi retribuit. « Quid retribuam »
 ei? Hæc deliberans, ad id veni, cum aliquid majus
 non possim : « Calicem salutaris accipiam, et no-
 men Domini invocabo. » Hoc est, quod nunc dico,
 Et dabo tibi poculum ex vino condito, id est, sacri-
 ficium offeram sacratum, et vere sanctum invisibili
 passionis tuæ sacramento. Nec solum istud faciam,
 verum etiam mustum dabo tibi « malorum granato-
 rum meorum, » id est, pretiosam in conspectu tuo
 mortem sanctorum martyrum tuorum qui quam-
 plures ex me tuæ mortis imitatores erunt. Hoc erit
 tibi poculum, quod non erit sanguis brutorum ani-
 malium. Hinc enim vel tu vel Pater tuus, Deus deo-
 rum Dominus, locutus est : « Nunquid manducabo
 carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?
 B Immola Deo sacrificium laudis, et redde (*Psal.*
XLIX), » etc. « Læva ejus sub capite meo, et dextera
 ejus amplexabitur me. » O vos filii vel filia, magna
 quidem et ardua res est, fratrem meum taliter in-
 troducere in domum matris meae, et in cubiculum
 genitricis meae, et multas proinde pressuras habeo-
 mus tolerare, sed nolite pertimescere. Ipse ubique
 præsens, duplici consolatione consolabitur me. Nam
 « læva ejus sub capite meo, et dextera ejus amplexa-
 bitur me. » Læva ejus, id est, temporalis interdum
 prosperitas, ne in laboribus deficiam, sustentabit
 me, neque tentari dimittet supra id quod possum
 sustinere, et dextera, scilicet spes retributionis,
 æternæ non incerta, fortius atque abundantius læti-
 ficabit atque delectabit me. Fiet mihi jam in isto sæ-
 culo consolatio hæc, ut ipsi reges vel principes mihi
 dentur in famulatum, in illa vero dextera, ubi im-
 mortalitas regnat, ipsum visura sum ego visioo
 æterna in decore suo (*I Cor. x*), fratrem meum, di-
 lectum meum, Regem regum, et Dominum domina-
 tium, jamque tantum bonum prægustare cupio per
 contemplationis studium. « Adjuro vos, filia Hieru-
 salem, ne suscitatis neque evigilare faciatis dilectam,
 donec ipsa velit. » Hoc sciens ipse frater meus, quia
 solus meditor vel meditari cupio amplexus dextræ
 ejus : Ne, inquit, suscitatis neque evigilare faciatis
 dilectam, donec ipsa velit. Ne, inquam, suscitatis,
 videlicet eo modo quo Martha suscitare volebat
 Mariam sororem suam. Mariam namque sedens ad
 D pedes dilecti, audiebat verba oris ejus. Hoc erat re-
 quiescere. At illa quæ satagebat circa frequens mi-
 nisterium (*Luc. x*), volens eam suscitare : Domine,
 inquit, non est tibi curæ, quod soror mea reliquit
 me solam ministrare? Dic ergo illi ut me adjuvet.
 Cunctis filiabus ejusmodi, quæ corporale ministerium
 sive actualeni vitam nesciunt discernere; quantum
 distet a dignitate contemplationis, dictum hoc esse
 nemo dubitet, ne suscitatis neque evigilare faciatis
 dilectam, donec ipsa velit. Nam illa, quæ « optimam
 partem elegit, » quæcumque studet Verbo Dei, ipsa
 est dilecta : Cæteræ quæ « sollicitæ sunt et turbantur
 erga plurima, » sicut Martha illa, filia sunt.
 « Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis af-
 fluens, innixa super dilectum suum? » Ab isto tæ-

siculo usque ad finem decantatio clarissima, circa illam versatur de gentibus electam atque dilectam, cujus electio fratris gratiæ est, fructus sive effectus Evangelicæ prædicationis, ex quo fieri cœpit, o dilectissima dilecti, illud quod dicebas : « Veni, dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis. » Hunc tantum egressus vestri fructum admiratur electio ex Judæis, quæ parva numero per Evangelium venit et dicit : « Quæ est ista quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum? » De deserto, id est, de agro et de villis, quo vos, o dilecte et dilecta, cum consilio supradicto egredi atque commorari voluistis. « Quæ est ista? » Ubi erat? ubi latebat? Mira res. Nobis nulla erat, nusquam erat, sed illi erat, in illo erat, de quo veraciter dictum est : « Quod factum est, in ipso vita erat (Joan. xvii), » et de quo dicit alius quidam amicorum : « Qui vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt (Rom. iv). » Qualis enim est, qualis ascendit? « Deliciis affluens innixa super dilectum suum. » Jure miremur, quantis vel qualibus deliciis affluit. Deliciis gratiarum, quæ manifestantur ad utilitatem (1 Cor. xii), videlicet sermone sapientiæ, sermone scientiæ, fide, gratia sanitatum, operatione virtutum prophetia, discretione spirituum, generibus linguarum, interpretatione sermonum. Quomodo autem vel ad quid innixa super dilectum suum? Nimirum ut non timeat timorem hominum, ut non deficiat in tribulationibus, quæ illam invenerunt, sive Inventoræ sunt, tribulationibus atque persecutionibus inimicorum visibilium atque invisibilium, paganorum, judæorum, hæreticorum, et spirituum malignorum. Quomodo enim inter hæc omnia subsisteret, nisi innixa esset super dilectum suum? Nunquid innixa deberet esse super semetipsam, aut super quemlibet alium? Tunc utique caderet, stare non posset. Nunc autem dicit : « Dominus illuminatio mea et salus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, a quo trepidabo? Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum. Si exurgat adversum me prælium, in hoc ego sperabo (Psal. xxvi). » Hoc dicere et facere, nimirum est innixam esse super dilectum. Quomodo factum est istud? Quomodo talis et taliter ascendit? « Sub arbore malo suscitavi te, ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua. » Delectio ex Judæis, nunquid quasi nesciens admiraris? Nunquid causam nescis cur ista talis taliter ascendere debuerit? Ego causam dico tibi quia mater tua, genitrix tua me dereliquit, me abnegavit virum suum, regem suum, et idcirco aliam duxi, dato illi libello repudii, et hæc est quæ taliter ascendit. Ubinam hoc accidit? Sub arbore malo, ubi te suscitavi, sub ligno crucis, ubi te redemi. Propterea dixi sub arbore malo, id est, sub arbore afferente fructus suos, quia videlicet lignum crucis non sterile lignum fuit, sed fructus attulit vitæ et salutis. Ibi te suscitavi, sed mater tua Synagoga, genitrix tua, gens Judaica ibi corrupta est, dicendo, « Non habemus regem nisi Cæsarem, » ibi violata est, clamando : « San-

guis ejus super nos et super filios nostros (Joan. xix; Matth. xxvii). » Propterea, repudiata illa, ista talis ascendit, et sicut ait quidam ex vobis : « Cæcitas contingit in Israel, donec plenitudo gentium subintroeat, et sic omnis Israel salvus fiat (Rom. xi). » Nunc audi quid dicat ista quam tu miraris, ista mulier fortis, de qua veraciter dictum sit : Confidit in ea cor viri sui, et spoliis non indigebit (Prov. xxxi). « Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum, quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio. Lampades ejas, lampades ignis atque flammarum. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam. Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam. » Quid, rogo, ista petit, ut jam dictum est, mulier fortis, nisi ut confidat in ea cor viri sui? Quid enim est dicere, « pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum, » nisi ac dicat : Confidat in me cor tuum, roboretur ex adjutorio meo brachium tuum? Et, o dilecte, quid est præsentî loco cor tuum, 424 et quid brachium tuum, nisi Scripturæ veritatis, quæ scriptæ sunt secundum cor tuum, et memoria mirabilium tuorum, ex quibus cognoscitur quam magnum, quam forte sit brachium tuum? Pone me ut signaculum super illud cor tuum, pone me ut signaculum super illud brachium tuum. Quam ob causam? Nimirum ob triplicem, quæ contra me latrant, insaniam videlicet Judaicam, paganicam, hæreticam. Pronipta sum, expedita sum, devota sum econtra fortiter defendere illud cor tuum, protegere illud brachium tuum sicut imperiale signaculum, sicut fidele testimonium, mira fortitudine miranda duritia quam nullus possit effringere. Fortitudinem meam dico dilectionem, duritiam meam dico æmulationem. Cur hoc? quia « fortis est ut mors dilectio, » dura sicut infernus æmulatio. Quid est hoc dicere, nisi ac si dicatur : Zelum magnum habet dilectio, iram intolerabilem habet æmulatio? Attendite, amici, quod dicitur, animadvertite diligenter quod agitur et actum est hactenus, ex quo ascendit de deserto, deliciis affluens mulier ista fortis, et innixa super dilectum suum, quæ istud poscit, ut confidat in ea cor viri sui.

Quis unquam portare potuit zelum dilectionis, quem habet circa cor dilecti sui, iram æmulationis quam habet erga brachium dilecti sui? Sicut mors, sicut infernus, ita nulli parcit et omnibus est immittis, quicumque male sentiunt de Scripturis veritatis, quæ scriptæ sunt secundum cor viri sui, dilecti sui, qui male prædicant de brachio fortitudinis, quo salutem generis humani operata est omnipotentia viri sui, dilecti sui. Nonne, cum in remittendis peccatis piissima sit, illos duntaxat, qui loquuntur extra vel contra Verbum veritatis, mortificat, et inferno addicit illorum animas? Quidpiam tolerare potest, quod cordi dilecti sui, id est, Scripturæ veritatis contrarium est? Tolerare non potest. Illos qui in hoc sunt, eliminat et anathematis gladio cruciat

Non inexperta loquimur. Nulla re magis offenditur, A nullo malo exacerbatur amplius. quælibet anima habens spiritum dilectionis, quam si andiat de Scripturis quidpiam contra sensum cordis hujus amici, contra honorem brachii hujus dilecti. Quam forte natura sit mitis, statim ad rem istam sit intractabilis, et videtur adversariis motus ejus quasi motus mortis, et ira ejus quasi ira infernalis, sicut de Mose constat, qui, cum esset mitissimus omnium hominum qui morabantur in terra, ubi causa poposcit, sic immitis factus est quasi mors, sic durus quasi infernus, ita ut diceret: « Qui Domini est, jungatur mihi (Num. xii; Exod. xxxii), » et durissimo ejus imperio occideret unusquisque fratrem et amicum et proximum suum, cecideruntque una die viginti tria millia. Et ille materiali quidem gladio, et alii post eum complures, ut Elias et fortissimus David probaverunt, quia vere fortis est ut mors dilectio, vere dura sicut infernus æmulatio. Ista vero dilectissima spirituali gladio sævit propter dilecti sui cor et brachium, persistens fortiter tanquam inviolabile signaculum. Nam de materiali gladio non habet præceptum sive dilecti sui consensum, quando audivit eum dicentem: Convertite gladium tuum in locum suum, satis est, sinite usque huc (Math. xxvi; Luc. xxii). Lampades ejus, ait, lampades ignis atque flammarum. Cujus ejus? Dilectionis sive æmulationis. Lampades dilectionis, lampades ignis, lampades æmulationis, lampades flammarum. Sicut ignis, dum concitatus fuerit, generat flammam: Sic dilectio, dum aliquid perciperit non secundum eorum hujus viri, non secundum sensum hujus dilecti, parit æmulationem, lucentem pariter et urentem, amicos illuminantem, inimicos urentem. Quid si fortes fuerint inimici? Quid si habuerint turbas populorum, gladios quoque regum atque imperatorum, sicut aliquando habuerunt? Nihilominus confidat in ista cor viri sui, qua nihilominus fortis erit ut mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio, imo et amplius tunc lampades istæ ardebunt atque lucebunt, lampades ignis atque flammarum. Hinc est quod dicit: « Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam. » Audivimus, vidimus aquas multas, id est, inundantes persecutiones popularium, et flumina, scilicet persecutiones principum fortium, quæ, cum vehementer inundarent, non potuerunt extinguere sive obruere charitatem, neque compescere ejus æmulationem, ut saltem de uno Verbo dogmatis fidelissimi reticeret, exempli gratia, illo quod dicitur *ἀποστόλων*. Pro nihilo fuit huic dilectæ omne damnum, et ipsa mors, quam inferre hæretici potuerunt. Hoc est quod dicit: Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam. Tanta illi inest dilectio Verbi, ut in comparatione talis margaritæ, quam intus retinuit quasi nihil despiciat omnem, quod foris auferri potuit: « Ecce mulierem fortem vidistis et audistis. » Non ex semetipsa tantam sibi fortitudinem inesse contidit, sed ex eo, qui solus est

vera fortitudo fortium, sicut vidistis eam accedentem, innixam super me dilectum suum. Non, inquam, ex ipsa fortitudo hæc, sed ex providentia nostra, secundum pium nostræ sollicitudinis consilium, quod habuimus super eam, sicut sequentia indicant: « Soror nostra parvula est, et ubera non habet. Quid faciemus sorori nostræ in die quando alloquenda est? Si murus est, ædificemus super eam propugnacula argentea. Si ostium, compingamus illud tabulis cedrinis. » Hujusmodi consilium super illam habuimus Pater et Filius et Spiritus sanctus pro magna re, pro magno negotio (Math. x), quia videlicet sic se habebat, et sic habet tempus vel status rerum ejus, ut vix nata, vix super pedes suos consistens, jam esset alloquenda, jam deberet duci ante reges et præsides, et reddere rationem de fide nostra, de profundissimis operum nostrorum Sacramentis contra Judæos in lege gloriantes, contra philosophos sapientia sua et eloquentia tumentes, sub gladiis judicum inter mille genera mortuorum. Hoc utique mirandum est illis, qui rem sciunt mirari sicut dignum est. Propterea consilio habito dicebamus: Soror nostræ parvula est, et ubera non habet. Quid faciemus sorori nostræ in die qua alloquenda est? Vere enim qua die primum alloquenda erat, quando primum sub Nerone et cæteris persecutoribus lis in judicio contra illam proposita est de fide quam suscipiebat, parva numero, parvula sensu, id est, simplex erat, ubera scilicet legem et prophetas, non habebat. Dicebamus ergo: Si murus est, ædificemus super eam propugnacula argentea. Si ostium, compingamus illud tabulis cedrinis. In civitatibus vel domibus aliud est murus, et aliud ostium. Similiter in dilecta ista, in corpore isto, quod est Ecclesia, aliud est quasi murus, aliud quasi ostium. Hoc ex illius temporis statu clarius discerni potest, quando primum dilecta hæc alloquenda erat, sicut jam dictum est. Alius namque ita fortis erat, ut tormenta vel opprobria sustinere posset, et hic utique murus erat, juxta illud: « Ego quippe, ait Dominus, dedi te hodie in civitatem munitam, et in columnam ferream, et in murum æreum, et bellabunt adversum te, et non prævalebunt, quia tecum ego sum. » Alius in hac parte infirmior quidem erat, et forte persecutiones fugiens latere volebat, sed habebat gratiam aliquam, verbi gratia sacerdotalis officii gratiam, scientiamque **425** catechizandi rudes, et baptizandi credentes. Hic nimirum ostium erat, quia, sicut per ostium in civitatem vel in domum introitur, ita per tale ministerium credentes Ecclesiæ incorporantur. Igitur, « si murus est, ait, ædificemus super eam propugnacula argentea, » id est, si digne potest stare vel permanere pro fide in agone certaminis, suggeramus illi quæcunque necessaria sunt veritatis testimonia ut non minus respondere sciat, quam si legisset legem aut prophetas juxta illud: « Cum steteritis ante reges et præsides, nolite præmeditari qualiter respondeatis, ego enim dabo vobis os et sapientiam,

qui non poterunt respondere et contradicere omnes adversarii vestri (*Matth. x.*) Item : Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Nonne sic et factum est? Nonne si rite consideres confessiones et responsa martyrum, in illis duntaxat exemplaribus, quæ fideliter ac simpliciter sine fuco humani ingenii scripta sunt, ubi responsa illorum; ut dicta, sic excepta sunt; nonne, inquam, responsa illorum nobis propugnacula et non qualiacunque, sed propugnacula argentea sunt? Casta namque et castigata sunt, multumque nitore ac splendoris habent, juxta illud : « Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum (*Psal. xii.*) » Si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis, id est eum qui non tantæ est fortitudinis vel tolerantiaæ ut tormenta passionum sustinere possit, attamen illius est officii sive devotionis, ut viam vel introitum fideliter faciat volentibus introire in regnum Dei, baptizando sive catechizando illos Verbo Dei, faciamus, ut sit memoria impubilis atque suavis secundum similitudinem cedri, ligni odoriferi atque impubilis, juxta Davidicum illud : « Justus ut palma florebit, sicut cedrus Libani multiplicabitur (*Psal. xcii.*) » Sunt enim multa dona gratiarum, quæ valeant et sufficere possint illis, qui etiam si cupiant, palmam martyrii non attingunt. Quid ad hæc illa? « Ego murus, et ubera mea turris, ex quo facta sum coram eo, quasi pacem reperiens. » Et est sensus : Primo quidem tempore, cum jam alloquenda essem et de nostra fide secundum charitatem tuam respondere inciperem, parvula eram, sicut dicis, dilecte mi, et ubera non habebam; sed nunc et murus sum, et ubera sunt mihi, non qualiacunque, sed sicut turris. Processa namque temporis venerunt scriptores mei, confortati sunt interpretes mei, legemque ac prophetas totumque Vetus pariter ac Novum Testamentum in linguas, maxime Græcam et Latinam, de quo Hebraicæ linguæ repositoio transtulerunt, et ecce spiritu et littera fortiter instructa sum habens etiam de meis, qui mihi nati sunt filii, doctores et explanatores luculentos utriusque Testamenti. Propterea dixi : « Ego murus et ubera mea sicut turris. » Non autem hoc ex me, sed ex gratia dilecti. Propterea et istud subjunxi : « Ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens, » id est ex quo per fidem accepi peccatorum remissionem. Nam ex tunc propter ipsum quod et credidi, pacem reperi, et reconciliata sum Deo per mortem dilecti mei, filii sui, et ex eo proficiens atque succrescens, istam quoque gratiam consecuta sum ut nihil mihi desit, de Scripturis utriusque Testamenti, « et ecce ubera mea sicut turris, » quia nihil contra possunt pagani, Judæi, hæretici. « Vineam fuit pacifico in ea, quæ habet populos. Tradidit eam custodibus. » Vir affert pro fructu ejus mille argenteos. » Hoc dilecta ad gratiam et gloriam de semetipsa dicit, et dilectus continuo respondens ait : « Vineam meam coram me est. Mille tui pacifici, et ducenti his qui custodiunt fru-

ctus ejus. » Ad causam dilectæ hujus, quæ hoc ipsum loquitur, multum pertinet, meminisse et denarrare in quo plantata fuerit vinea dilecti sui, scilicet utrum in fide an in operibus, de qua videlicet vinea et lex et propheta in Evangelio suo multa loquitur ipse dilectus. Propterea nunc dicit : « Vineam fuit pacifico in ea, quæ habet populos. » Quænam illa est, quæ habet populos? Fides an lex? Non utique lex, sed fides. In fide vinea Domini plantata est, non in lege, quemadmodum et Apostolus dicit : « Non enim per legem promissio Abrahamæ aut semini ejus, ut hæres esset mundi, sed per justitiam fidei (*Rom. iv.*) » Et subinde : « Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini Abrahamæ, non ei qui ex lege est solum, sed ei qui ex fide est Abrahamæ, qui est pater omnium nostrum, sicut scriptum est, quia patrem multarum gentium posuisti ante Deum, cui credidisti (*ibid.*) » Item de eodem : « Qui contra spem in spem credidit, ut fieret pater multarum gentium, secundum quod dictum est ei, sic erit semen tuum sicut stellæ cœli, et non infirmatus est fide (*ibid.*) » etc. Ergo quæ habet populos ipsa est fides, quia per fidem Abraham pater populorum, pater multarum gentium factus est. Quid igitur, o æmula mea, o Synagoga sive carnalis circumcisio contra me gloriaris, quasi de operibus legis, quod sola tu sis vinea Domini? Ante legem fuit vinea Domini, plantata in fide, et tu in pravum conversa es, plantatio autem illa permanet. « Ego autem, ait plantator ipse, plantavi te vineam electam, omne semen verum. Quomodo conversa es in pravum vinea aliena? » (*Jer. ii.*) « Quid igitur lex? Propter transgressionem, ait Apostolus, posita est (*Galat. iii.*) » Hinc et alius propheta : « Vineam factam dilectam in cornu filio olei, et sepivit eam (*Isa. v.*) » etc. « In cornu facta, » id est in fide plantata est, quia fidei firmitas illa per cornu designatur, de qua Apostolus, « ideo ex fide, ut secundum gratiam promissio firma sit omni semini Abrahamæ (*Rom. iv.*) » « Sepivit autem eam, » quid est, nisi hoc ipsum, quod lex propter transgressionem posita est? (*Galat. iii.*) Itaque nihil dubium remanet, quin pacifico, id est dilecto, « ipse est enim pax nostra, qui fecit utraque unum (*Ephes. ii.*) » vineam factam vel plantatam fuerit, non in lege, sed in fide; et idcirco non novo consilio defenditur dilecta hæc, scilicet Ecclesia ex gentibus, quod ex fide absque operibus legis justificetur. « Tradidit eam custodibus, » id est patriarchis, ducibus, iudicibus, sacerdotibus, prophetis atque regibus, et sicut Isaias dixit : « Turrim quoque et torcular, » id est templum et altare, « ædificavit in medio ejus, et expectavit ut faceret uvam, et fecit labruscas (*Isa. v.*) » Ita « conversa est in pravum vinea aliena (*ibid.*) » Quæ deinde dicit : « Vir affert pro fructu ejus mille argenteos; vineam meam coram me est; mille tui pacifici et ducenti his qui custodiunt fructus ejus, » ex opposito illius quæ « in pravum conversa est, » melius intelliguntur. « Et fodi eam mihi, ait in Osea

Domiaus, quindecim argenteis et coro hordei, et dimidio coro hordei, et dixit ad eam : Dies multos expectabis me, nec fornicaberis et non eris viro; sed et ego expectabo te (*Osee* iii), etc. Sacramentum in numeris istis absconditum est pulcherrimum, hic in MCC argenteis, illic in XV argenteis et coro hordei et dimidio coro hordei, cujus videlicet sacramenti hæc summa est, quod ista et virgo sit et viro conjuncta, illa autem neque virgo neque viro conjuncta. Hujus namque virginitatem unitas millena, conjunctionem vero sive nuptias binarius centenus significat. Arithmetici sive abacistæ melius norunt quod dicitur, et qua ratione unitas virgo pronuntietur; usu habent in suis tractatibus quod videlicet in semetipsa multiplicata nihil creat, quia semel unus, unus est, quod nulli alii numero contingit. Nam cæteri numeri in semetipsos ducti, alios creant, ut bis duo, quatuor, et ter tria, novem. Porro nuptias hujus centenus designat binarius, et hoc felicissimum **426** est, quia dilecta hæc quæ ex fide est, semper viro conjuncta est, et semper virgo permanet. Econtra illius viduitatem semel et corruptionem illud mystice designat, quod pretium ejus neque in unitate mansit, neque ad binarium pervenit, eum dicitur : « Fodi eam mihi quiddecim argenteis et coro hordei, et dimidio coro hordei (*ibid.*). » Si argenteos attendas, neque decem sunt argentei, quæ esset unitas decena, neque viginti, quæ esset binarius decenus; sed sunt quindecim, in quo videlicet numero plus unitate, minus est binario. Similiter neque unus tantum corus hordei, neque duo sunt cori, sed corus et dimidus hordei, plus modo, minus binario. Itaque et illi hoc infelicissimum est, quia neque virgo est, neque virum habet. Nunc breviter ad litteræ hujus seriem recurramus : « Vineam pacificam in ea, quæ habet populos, » id est omnis plantatio quam plantavit dilectus vere pacificus, per quam « Deo reconciliati sumus (*Rom.* v), » in fide plantata est Abraham, per quam ille omnes hæreditavit populos. « Tradidit eam custodibus, » commisit eam rectoribus; « vir affert pro fructu ejus mille argenteos, » id est quis operarius fidelis ac virtuosus, Scripturarum peritus et ore facundus, cunctas fidelis sermonis copias impendit prædicando, ut percipiat tempore suo quidpiam de fructu ejus. Omnes argentei ejus mille, id est omnes sermones ejus consonant in una fide, quia sicut jam supradictum est, numerus iste millena unitas est, quod arithmeticis non incognitum est. Ad hæc ille « Vineam meam coram me est. » Et est sensus : Ego non sum mutatus; sed ubi plantavi, ibi quaero; et habeo vineam meam, scilicet non in lege, sed in fide. Si enim « qui ex lege (*Rom.* iv), » hæredes sunt, exinanita est fides, abolita est promissio, et esset mutabilitatis quæ in Deum non cadit. O tu quicumque es, qui in hac vinea mille argenteos, de quibus jam dictum est, expendis, « mille tui pacifici, » id est pacem, videlicet remissionem peccatorum facientes vel acquirentes sunt tibi, et ducenti

his qui custodiunt fructus ejus, » videlicet in eo ut virginali conjugio in cælestibus nuptiis quas his significat binarius centenus, cum dilecto et dilecta in sempiternum perfruantur. « Quæ habitas in hortis, amici auscultant, fac me audire vocem tuam. » Quis dicat, manifestum est. Dilectus enim dilectæ dicit, « quæ habitas in hortis. » Quibus in hortis habitat dilecta, nisi in amoenitate Scripturarum, in delectatione virtutum pulchre florentium, bene olentium, semper virentium? « Fac me, inquit, audire vocem tuam. » Quomodo? Nimirum ita sicut scriptum est : « Narrabisque filio tuo in die illo, dicens; Hoc est quod fecit Dominus mihi. In manu enim foris eduxit me de Ægypto. Et erit quasi signum in manu tua, et quasi monumentum ante oculos meos (tuos), et ut lex Domini semper sit in ore tuo (*Exod.* xii; *Deut.* vi). » Nam te veraciter ego eduxi de Ægypto, de tenebris hujus sæculi, de servitute peccati in terram illam fluentem lac et mel, ut habitares in hortis istis, in omnibus Scripturarum sacramentis, ubi veraciter sunt fontes et rivi lactis et mellis, fluentes de Spiritu Dei et hominis Jesu Christi dilecti tui. « Fac » igitur, ut dixi, « fac me audire vocem tuam, » ita ut lex Domini « semper in ore tuo sit, nunc prædicando, nunc orando, nunc psallendo. His namque modis libenter audio vocem tuam, et ut amplius sapienter ac sollicite id facias, ecco dico tibi, « amici auscultant, » etiam illi, quos non vides corporalibus oculis, sancti scilicet angeli, juxta illud : « In conspectu angelorum psallam tibi (*Psal.* cxxxvii). » Quid tandem, o dilecta, dicis? « Fuge, dilecte mi, assimilare capræ hinnuloque cervorum super montes aromatum. » O vocem dignam auditu dilecti, vocem de corde fidei et mente humili! Hoc enim est quod anima qualibet fidelis et sapiens dicere consuevit : « Domine, non sum digna ut intres sub tectum meum (*Matth.* vii), » non sum digna ut in me ostendas frequens aliquod præsentis vel visitationis tuæ miraculum. « Fuge, inquam, dilecte mi. » Non quaero in præsentem vitam gloriam, sed desidero gratiam; non quaero claritatem miraculorum, sed opto remissionem peccatorum. « Fuge, inquam, dilecte mi, » et saltus hujusmodi similes saltibus capræ aut hinnuli cervorum effice, non super me, sed « super montes aromatum, » super præcelsa merita sanctorum atque perfectorum. Qui sancti atque perfecti sunt, et causam præsentem habent, ut necessario miracula fiant, illorum est aliter dicere. Exempli gratia, Helisæi prophetæ, qui meritorum bene conscius, et causam habens præsentem, propter quam oporteret miracula facere : « Oro, inquit ad Heliam, ut fiat spiritus tuus duplex in me (*IV Reg.* ii), » et ita factum est : duplicia enim quam Helias, iste miracula operatus est, ut aliquos de populo revocaret ad impietate Jezabel, et a peccatis Hieroboam, qui peccare fecit Israel. Sed et in hoc « fuge, dilecte mi, » ut semper sis incomprehensibilis. Nam istud concedendum est tuæ majestati, ut non possis compre-

hendi, semperque sis desideratus ac desiderabilis, A nosque lateat, quandiu sumus in hoc corpore, et quam magna sit multitudo dulcedinis tuæ, quam abscondisti timentibus te (*Psal. xxx*). » Fuge cautus nobis ac providus, ne unquam dum vivimus, nos comprehendisse arbitremur, sequentes ut comprehendamus. Montes, montes²aromatum, ecce super vos dilectus, et assimilatus capreæ hinnuloque cervorum. » Dicat autem ad quemdam unus ex amicis sapiens admodum, si etiam scivissis afflictum vel percussum legitime consolari. Voca ergo si est qui respondeat tibi, et ad aliquem sanctorum convertere. O montes sancti, causam singulorum et omnium nostrum in uno illo, in quem hoc dictum est, recognoscimus, et ideo quod illi ab animo indiceret datum est consilium, nos discrete suscipimus, et sequi desideramus. Ille enim, videlicet Job, quod interpretatur *dolens*, et in eo quod Satan expectavit eum ut tentaret (*Job 1*), et in eo quod tentatus fidelis inventus est omnium (*Eccli. xliv*), et qui pie volentes vivere in Christo persecutionem patiuntur (*II Tim. iiii*), et dolores et gemitus, et sub-

sequentes consolationes in semetipso præmonstravit, et in responsis suis ab illis duntaxat cognoscitur, quicumque pro causa pietatis, seu foris visibiliter, seu intus invisibiliter ab invisibilibus inimicis tribulatur. Ad quem igitur vestrum convertemur? In quo ex omnibus vobis fugientem dilectum citius consequemur et comprehendemus? O B. Maria, mons montium, virgo virginum, sancta sanctorum, ad omnes quidem convertimur montes aromatum, et vocamus ut respondeant nobis, et hoc est quod unusquisque nostrum dicit: « Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi (*Psal. cxx*), » sed ad te præcipue convertimur, ad te præ cæteris oculos nostros levamus, tuum præ omnibus auxilium suspiramus. Per sanctum uteri tui sacramentum, et illum qui et animam tuam pertransivit (*Luc. xx*), et gladium, obtine ut videamus ipsam illuminationem montium æternorum, scilicet dilectum et ex dilecto dilectum, simulque dilectionem amborum, id est Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum Deum unum, vivam et verum, cujus regnum et imperium permanet in sæcula sæculorum. Amen.

Finis libri septimi, et ultimi in Cantica canticorum.

R. D. D. RUPERTI

ABBATIS TUITIENSIS

IN S. JOB COMMENTARIUS.

PROLOGUS.

¹²⁷ Hunc B. Job male, ut ait Hieronymus (5), quidam existimant de genere fuisse Esau, cum scriptum sit in initio voluminis: « Vir erat in terra Hns. » Siquidem Hus primogenitus fuit Nachor, sicut in Genesis scriptum est: « Nuntiatum est Abraham, quod Melcha quoque genuisset filios Nachor: Hus primogenitum, et Hu: fratrem ejus. » Sed et Philo scribit (6) hunc Dinæ filii Jacob fuisse maritum. Porro de genere Buz secundi, et predictum est, filii Nachor, Balaam ille divinus exstitit, ut Hebræi tradunt, qui in hoc libro dicitur Helui (in vulgata eliu) Buzites, primum vir sanctus et propheta Dei, postea per inobedientiam et desiderium æternorum, dum Israel maledicere cupit, divini vocabulo nuncupatus. Nec mirum illum usque ad exitum filiorum Israel de Ægypto vixisse, videlicet cxi annos, post mortem Joseph, quippe cum et ipse Job eodem tempore vivere potuerit, qui quando percussus est, tam ipse, quam et amici ejus seniores illo erant, sicut testatur idem Helui cum dicit: « Junior sum tempore, vos autem antiquiores, » etc. Nam ponamus omnino eodem tempore fuisse percussam quo mortuus est Joseph anno suo cx. Certe, quando percussus est, annorum erat cxxxvi, nam post percussorem cxi annos vixit, et tunc demum annorum cclxxvi illum obiisse hæc ipsa Scriptura refert. Nihil igitur repugnans aut contrarium incurrit, quin et B. Job juxta Philonem maritus Dinæ fuerit, et Helui qui contra illum loquitur, idem ipse Balaam exstiterit. Simulque et illud sciendum quod et ipse Job librum hunc scribere potuerit, nec tamen hæc antiquior Scriptura putanda sit, quam Scriptura legis Mosi. Nam, cum supra quam duplices annos Mosi iste habuerit, Moses quippe cxx, hic autem, ut predictum est, cclxxvi annos vixit, plane et natu prior et obitu posterior quam Moses esse potuit.

Et hic liber apud Hebræos fere tatus, scilicet ab eo loco ubi ait: Pereat dies in qua natus sum, usque ad illud: Et ego poenitentiam in favilla et cinere, hexametris versibus compositus est, dactylo, spondeoque currentibus. Verumtamen propter lingue idioma crebro et alios pedes recipit, non earundem syllabarum, sed eorundem temporum. Interdum quoque rhythmus ipse dulcis et tinnulus fertur numeris lege solutis, quod metrici magis quam simplex lector intelligunt. Subjacet autem maxime Ethicæ, id est, morali doctrinæ quæquam et sæpe tractet de physica, et multa contineat de theorica, quæ in sacris litteris habetur pro-

(5) Hieron. in trad. Hebr. in Genes.

(6) De antiquitatibus.